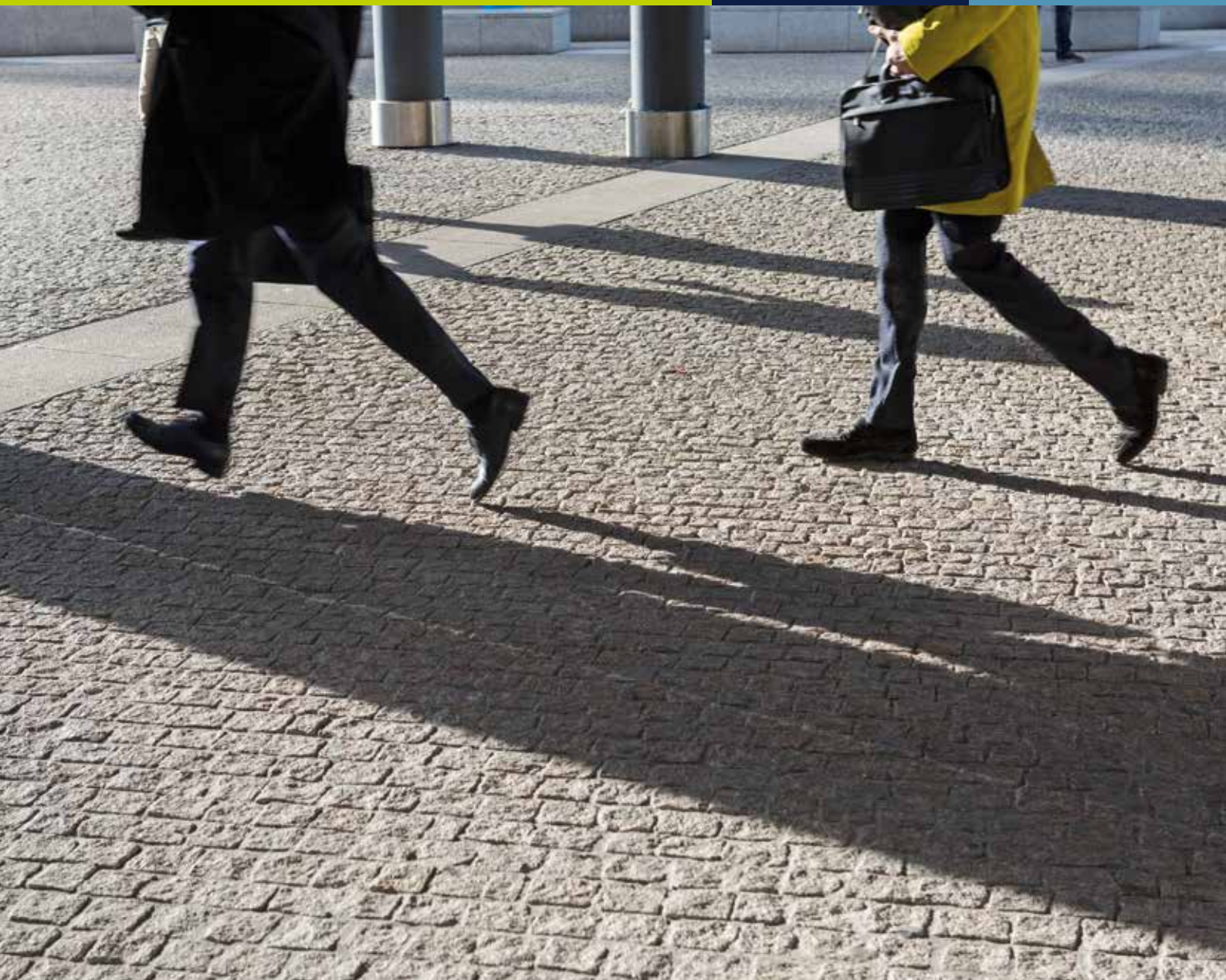

JAARVERSLAG 2016

FSMA

AUTORITEIT
VOOR
FINANCIËLE
DIENSTEN
EN MARKTEN

Verantwoordelijk uitgever

J.-P. Servais, Congresstraat 12-14, 1000 Brussel

Fotografie Kris Pannecoucke

Vormgeving Gramma nv, Antwerpen

Druk Goekint Graphics, Oostende

JAARVERSLAG 2016

Voorwoord	3
De FSMA in 2016	7
Eerlijke en correcte behandeling van de consument	13
Transparantie van de financiële markten	39
Degelijkheid en integriteit van de financiële sector	53
Bescherming van het aanvullend pensioen	67
Sancties	79
Financiële educatie	89
Internationale activiteiten	95
Nieuwe evoluties en uitdagingen	105
Wetgeving en regelgeving	111
De organisatie van de FSMA	119
Jaarrekening van het boekjaar 2016	137
Lijst van afkortingen	149

VOORWOORD

Geachte lezer,

In dit jaarverslag brengt de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (FSMA) verslag uit over haar activiteiten in 2016. Al deze activiteiten hebben bijgedragen tot het vervullen van onze missie: streven naar een duurzaam financieel systeem, met open en transparante markten. Een systeem waarin consumenten kunnen vertrouwen op een correcte financiële dienstverlening, waardoor ze financiële producten kopen die afgestemd zijn op hun noden en wensen. Een systeem waarin de financiële actoren ten dienste staan van de samenleving en bijdragen tot een gezonde financiering van de reële economie.

In haar optreden staat het belang van de consument steeds centraal. De FSMA identificeert voortdurend trends en risico's die een impact kunnen hebben voor de consument en ze streeft ernaar die risico's te voorkomen of te verminderen. Daarnaast draagt ze bij tot een betere financiële educatie van de Belgen. Door een grote financiële geletterdheid wil de FSMA bij de consumenten een kritisch vertrouwen in de financiële sector ontwikkelen.

Net zoals in andere economische sectoren, vinden ook in de financiële sector belangrijke evoluties plaats op internationaal niveau, zowel Europees als wereldwijd. En veel van die evoluties houden verband met snelle technologische ontwikkelingen die een belangrijke impact kunnen hebben op de financiële sector en op de financiële consument. De internationalisering en technologische ontwikkelingen hebben het snel identificeren van trends en risico's en een risicogebaseerd toezicht nog belangrijker gemaakt.

Voor de FSMA is het van groot belang om die internationale evoluties en werkzaamheden op de voet te volgen. Dat doet ze onder meer door haar lidmaatschap van Europese en internationale agentschappen en organisaties, waarin ze een actieve en leidende rol speelt en waarvan u in dit verslag een overzicht vindt.

Zo werd de FSMA in 2016 ondervoorzitter van IOSCO, de wereldwijde organisatie van beurstoezichthouders. De FSMA werd ook voorzitter van de IFRS Monitoring Board, die toezicht houdt op de internationale *standard setter* voor financiële rapportering door vennootschappen. Daarnaast zit de FSMA het comité voor dat binnen het Europese agentschap ESMA financiële innovaties opvolgt.

Ook in eigen land houdt de FSMA de vinger aan de pols om technologische ontwikkelingen op te volgen. Ze richtte in 2016 een Fintech-portaal op om ondernemingen die financiële innovaties ontwikkelen, vlot in contact te brengen met de FSMA. Dit portaal gaf aanleiding tot een aantal contacten met spelers die een uiteenlopende reeks aan activiteiten aanbieden of willen ontwikkelen. Gezien het belang van een dergelijk vlot en rechtstreeks contact met de Fintech-spelers zal dit portaal verder ontwikkeld worden, in samenwerking met de Nationale Bank van België.

Het Fintech-portaal illustreert het belang van communicatie met de sector. De ervaring leert dat een duidelijke, rechtstreekse en tijdige communicatie van de regels en van de verwachtingen van de toezichthouder, bijdraagt tot effectieve veranderingen op het terrein. Daarom besteedt de FSMA veel aandacht aan haar communicatie met de sector.

Een duidelijke communicatie van de regels en van onze verwachtingen is een belangrijke tool voor een toezichthouder. De FSMA maakt dan ook gebruik van een hele reeks aan kanalen om die communicatie vlot te laten doorstromen. Naast de regelmatige contacten met vertegenwoordigers van de sectororganisaties, publiceert de FSMA bijvoorbeeld ook nieuwsbrieven en nieuwflashes die rechtstreeks bestemd zijn voor de grote populatie aan tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten, verzekeringen en kredietbemiddeling en informatie bevatten die specifiek gericht is op die doelgroep.

Daarnaast formuleert de FSMA ook haar verwachtingen, bijvoorbeeld in de vorm van een mededeling aan de sector. Dat was in 2016 onder meer het geval voor haar verwachtingen inzake de begrijpbaarheid van de documenten voor woningverzekeringen en inzake financiële rapportering over tak 23-levensverzekeringen. Deze mededelingen kwamen telkens tot stand op basis van de vaststellingen die gebeurd waren tijdens een sectoronderzoek.

Ook dit jaarverslag zelf getuigt van het streven van de FSMA naar een meer directe en toegankelijke communicatie. Zoals u kan lezen, is dit verslag geschreven in een taal die ook begrijpelijk is voor niet-specialisten. Daarnaast zullen de juridische standpunten die de FSMA inneemt, niet langer eenmaal per jaar in een apart hoofdstuk van het jaarverslag gebundeld worden. Deze standpunten zullen voortaan op de website van de FSMA gepubliceerd worden zodra ze ingenomen zijn. Dit zal ervoor zorgen dat de standpunten sneller en handiger ter beschikking gesteld zullen worden van de sector, die dan ook vroeger met deze standpunten rekening zal kunnen houden.

De jongste jaren is gebleken dat deze benadering inzake communicatie en het optreden van de FSMA inzake bijvoorbeeld complexe producten en inspecties, bijgedragen hebben tot veranderingen op het terrein. Een duidelijk communicatie met de sector is ook belangrijk om eventuele onrealistische verwachtingen ten aanzien van het toezicht te voorkomen. Want toezicht kan vanzelfsprekend niet alle risico's in de samenleving voorkomen.

Terwijl een pro-actieve communicatie en het identificeren en voorkomen van risico's het eerste streefdoel is van de FSMA, volstaat deze aanpak soms niet. En wanneer dit het geval is, is het de taak van een toezichthouder om verder te gaan, door regulerend en correctief op te treden.

Een goede illustratie van een dergelijk regelgevend optreden is het verbod dat in 2016 werd ingevoerd op de commercialisering van binaire opties en bepaalde andere *over the counter*-derivaten aan niet-professionele cliënten in België. Met dit verbod nam de FSMA internationaal het voortouw en gaf een duidelijk signaal dat de betrokken producten niet geschikt zijn voor de gewone consument.

De FSMA trad in 2016 ook herhaaldelijk correctief op. Tijdens het jaar greep de FSMA bijna 500 keer formeel in. Een dergelijke ingreep kan verschillende vormen aannemen. Het kan bijvoorbeeld gaan om de schrapping van een tussenpersoon die niet langer de voorwaarden vervult om in de sector actief te mogen zijn; om een waarschuwing voor illegale aanbiedingen; om een bevel om tekortkomingen weg te werken die tijdens een inspectie werden vastgesteld; of om het stilleggen van de handel in een aandeel om de nodige informatie bekend te kunnen maken aan de markt.

Een correctief optreden kan ook bestaan uit het opleggen van een administratieve sanctie. Sinds het aantreden van de nieuwe sanctiecommissie, midden 2012, werden 36 administratieve sancties opgelegd voor een totaalbedrag van meer dan 14 miljoen euro. Deze sancties zijn een gevolg van inbreuken op verschillende wetgevingen. Naast de inbreuken op de regels inzake marktmisbruik, slaan de sancties ook op inbreuken op de wetgeving inzake financiële producten, witwassen, openbaar aanbod van financiële instrumenten, ... En ook in andere toezichtdomeinen gaat de FSMA haar sanctiebeleid verder uitbouwen.

De jongste jaren zag de FSMA haar bevoegdheden voortdurend toenemen. In 2016 vertrouwde de wetgever een belangrijke bevoegdheid toe aan de FSMA in het kader van het toezicht op de bedrijfsrevisoren. De nieuw opgerichte en onafhankelijke toezichtsautoriteit, het 'College van toezicht op de bedrijfsrevisoren' heeft zijn zetel in het FSMA-gebouw en heeft twee FSMA-vertegenwoordigers. Dit College doet een beroep op FSMA-medewerkers voor administratieve ondersteuning en inspecties en kan de sanctiecommissie van de FSMA vatten.

In het bestek van dit voorwoord kunnen we vanzelfsprekend niet ingaan op alle initiatieven en activiteiten van de FSMA in haar uiteenlopende en complementaire toezichtdomeinen. Graag nodig ik u uit om verder in dit verslag meer in detail kennis te nemen van de FSMA-activiteiten inzake onder meer markt- en producttoezicht, inspecties, aanvullende pensioenen, vergunningen en inschrijvingen, financiële educatie,...

Ook in 2017 en de komende jaren gaat de FSMA in al haar bevoegdheidsdomeinen onverminderd werk maken van haar missie. Zo wil de FSMA blijvend bijdragen tot de ontwikkeling van een duurzaam financieel systeem in België dat de reële economie ondersteunt en correcte dienstverlening waarborgt voor de consument.

Ik wens u een aangename lectuur.

Jean-Paul SERVAIS
Voorzitter

Enkele kerndata

26 januari: EIOPA publiceert de resultaten van de Europese stresstest voor pensioenfondsen. Daaruit blijkt dat de Belgische pensioenfondssector goed stand houdt, ook onder extreem gespannen economische omstandigheden.

14-20 maart: De FSMA organiseert de eerste editie van De Week van het Geld. Naast een openingsconferentie, vinden er ook infomarkten plaats en spelen ruim 30.000 kinderen van het lager onderwijs het spel Budgetpret. Hare Majesteit de Koningin speelde Budgetpret mee in enkele Brusselse klassen.

12 mei: De voorzitter van de FSMA, de heer Jean-Paul Servais, wordt verkozen tot ondervoorzitter van IOSCO, de wereldwijde organisatie van beurstoezichhouders. De FSMA-voorzitter werd vervolgens ook voorzitter van de IFRS Monitoring Board.

31 mei: De FSMA beveelt Value8 een bod uit te brengen op Suoraf. Uit onderzoek van de FSMA was immers gebleken dat Value8 in november 2015 de drempel van 30 procent van de stemgerechtigde effecten van Suoraf ruim overschreden had.

7 juni: Wikifin.be, het programma financiële educatie van de FSMA, en de KU Leuven lanceren de Wikifin-Leerstool Financiële Geletterdheid. Deze leerstoel heeft als belangrijkste doel om de financiële geletterdheid in België onder de loep te nemen. Op basis daarvan kunnen het beleid en het werkveld hun activiteiten beter afstemmen op de noden.

17 juni: De FSMA lanceert een Fintech-portaal op haar website. Via dit portaal kunnen Fintech-ondernemingen contact opnemen met de FSMA.

Toezicht

107

**kredietinstellingen en
verzekeringsondernemingen**
naar Belgisch recht

193

genoteerde vennootschappen

22.387

ingeschreven **tussenpersonen**

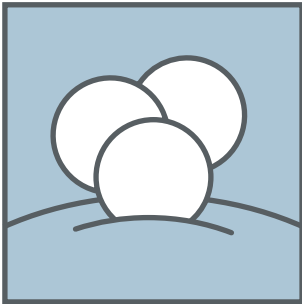
204

pensioenfondsen
beheren **pensioenplannen** voor

1,5 miljoen

werknemers en zelfstandigen

Financieel landschap

Deposito's bij **kredietinstellingen** naar Belgisch recht (september 2016):

596
miljard euro

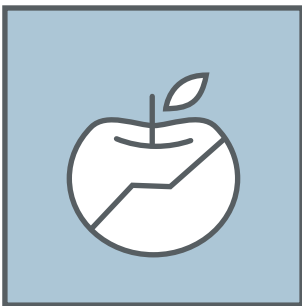
Balanstotaal van de **kredietinstellingen** (cijfer september 2016):

1.029,7
miljard euro

Bedrag onder beheer bij **beleggingsfondsen** en **pensioenspaarfondsen** naar Belgisch recht:

127
miljard euro

Balanstotaal van de **pensioenfondsen**:

24,7
miljard euro

14 & 21 juni: De FSMA neemt deel aan hoorzittingen in het kader van de Bijzondere commissie 'Internationale fiscale fraude/Panama Papers' van de Kamer.

13 juli: De FSMA aanvaardt een minnelijke schikking met de Cypriotische beleggingsonderneming Rodeler Limited. Deze vennootschap had in België binaire opties en andere producten aangeboden zonder het daarvoor vereiste prospectus. De minnelijke schikking bestaat uit de betaling van 140.000 euro en een nominatieve bekendmaking op de FSMA-website. Het is de eerste schikking over deze problematiek met een vennootschap met een buitenlandse vergunning.

18 augustus: Het reglement dat onder meer een commercialiseringsverbod invoert op bepaalde otc-derivaten, zoals binaire opties, treedt in werking.

10 oktober: De overname van SAB Miller door AB Inbev wordt afgerond. Het ging om een naar Belgische maatstaven uitzonderlijk grote transactie.

21 september: De FSMA zit de eerste vergadering voor van het Euribor-college. Dit college omvat alle toezichthouders van de banken die deelnemen aan Euribor, en van de landen waarvoor Euribor van systemisch belang is.

5 oktober: De FSMA neemt deel aan een hoorzitting in het kader van de parlementaire onderzoekscommissie 'Optima'.

6 december: De Databank Aanvullende Pensioenen (DB2P) wordt opengesteld voor het publiek. Dit betekent dat iedereen toegang heeft tot deze databank via de website www.mypension.be en kan nagaan welke pensioeninstelling zijn aanvullend pensioen beheert en hoeveel pensioen reeds werd opgebouwd.

Missie en visie

De FSMA streeft naar een duurzaam financieel systeem. Dit houdt in dat consumenten kunnen vertrouwen op correcte financiële dienstverlening en op transparante en open markten, dat consumenten financiële producten kopen die afgestemd zijn op hun noden en wensen, en dat de financiële actoren ten dienste staan van de samenleving en bijdragen tot een gezonde financiering van de reële economie.

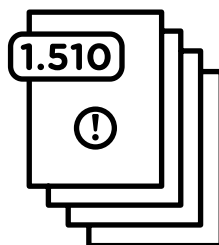
De FSMA stelt het belang van de consument centraal. Daarom identificeert ze voortdurend trends en risico's en zet ze maximaal in op toezichtstaken. Ze spant zich ook in om de financiële geletterdheid te vergroten. Op die manier wil ze bij consumenten een kritisch vertrouwen in de financiële sector ontwikkelen.

Om haar missie te vervullen, identificeerde de FSMA vijf prioriteiten als organisatie:

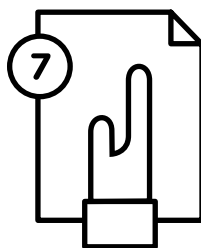
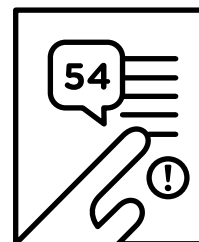
- het engagement ten aanzien van de financiële consument versterken;
- zoveel mogelijk middelen inzetten op toezichtstaken;
- de risico's sneller detecteren, de prioriteiten scherpstellen en de uitvoering en resultaten opvolgen;
- een moderne organisatie uitbouwen;
- het beheer en gebruik van de beschikbare informatie optimaliseren.

Jaarlijks legt de FSMA in een actieplan vast op welke manier ze deze organisatie-prioriteiten ten uitvoer gaat brengen. Het actieplan wordt goedgekeurd door de raad van toezicht en bepaalt de focus voor het komende jaar. De FSMA brengt in haar jaarverslag verslag uit over haar activiteiten.

De FSMA ontving 1.510 meldingen van consumenten over diverse financiële onderwerpen. De meeste meldingen hielden verband met waarschuwingen en vergunningen. Bijna vier op de tien vragen en klachten gingen hierover. Ruim een kwart van de meldingen hield verband met sparen en beleggen. Dertien procent van de vragen en klachten ging over verzekeringen en elf procent over pensioenen.

De FSMA publiceerde 54 waarschuwingen, die betrekking hadden op 137 vennootschappen en één natuurlijk persoon. Die waarschuwingen betroffen vennootschappen die niet alleen binaire opties aanboden, maar ook betrokken waren bij andere vormen van fraude, in het bijzonder *boiler rooms* en *recovery rooms*.

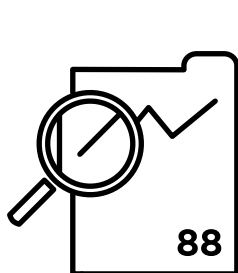

De FSMA legde zeven administratieve sancties op in de vorm van een minnelijke schikking. Deze schikkingen bestaan uit de betaling van een geldsom en een nominatieve bekendmaking op de FSMA-website.

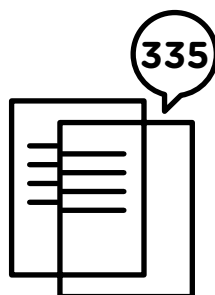
In 2016 werd www.wikifin.be zo'n 1,9 miljoen keer bezocht, een toename met 68 procent ten opzichte van het jaar ervoor.

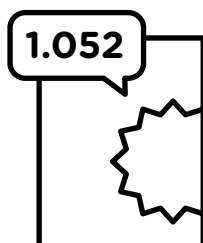
De FSMA in 2016: kort overzicht

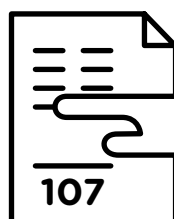
De FSMA startte 88 (pre)analyses op inzake mogelijk marktmisbruik. Ze legde 52 maal de handel in een aandeel stil.

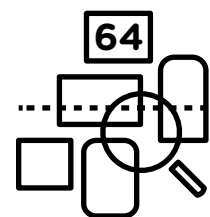
De FSMA ontving 335 transparantiemeldingen. Dat zijn meldingen van het over- of onderschrijden van een wettelijke of statutair vastgelegde drempel inzake het aandeelhouderschap van een genoteerde vennootschap. Daarnaast verwerkte ze 1.317 aangiftes van transacties van bedrijfsleiders.

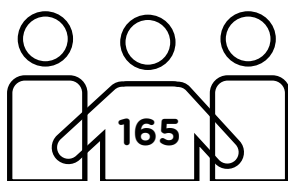
De FSMA behandelde 1.052 publiciteitsdossiers. Met 854 dossiers en ruim 4.000 reclame-uitingen betrof het gros ervan beleggingsfondsen.

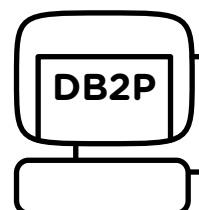
De FSMA voerde op diverse terreinen inspecties uit. In totaal ging het om 107 inspecties, waarvan de meerderheid bij tussenpersonen.

De FSMA onderwierp 64 gestructureerde producten aan een grondig onderzoek. De FSMA oordeelde dat 32 producten bijzonder complex waren. Deze producten werden bijgevolg niet op de retailmarkt verkocht.

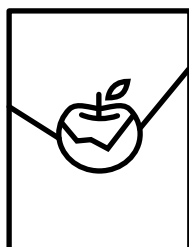

Het aantal verzekeringstussenpersonen daalde met zes procent tot 12.508. Het aantal tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten ging met acht procent achteruit tot 3.144. De FSMA schrapte 165 tussenpersonen en schorste veertien tussenpersonen.

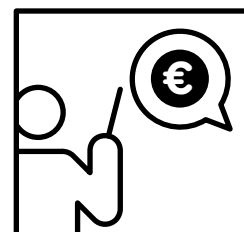

Eind 2016 werd de Databank Aanvullende Pensioenen (DB2P) opengesteld voor het publiek. Via DB2P kan iedereen nagaan welke pensioeninstelling zijn aanvullend pensioen beheert en hoeveel pensioen reeds werd opgebouwd.

In de loop van het jaar werkten 12 pensioenfondsen hun financieringstekort weg. Daardoor verminderde het aantal fondsen met herstel- en saneringsmaatregelen tot 14.

De FSMA organiseerde in 2016 de eerste editie van De Week van het Geld. Het doel van dit initiatief in het kader van Wikifin.be is geldzaken zo breed mogelijk bespreekbaar maken en extra aandacht schenken aan financiële educatie.

Begrijpelijke, veilige, nuttige en kostentransparante financiële producten

Vele consumenten hebben een beperkte kennis over financiële zaken. Ze vinden financiële producten en diensten moeilijk te begrijpen of nemen onvoldoende tijd om zich te verdiepen in financiële onderwerpen. Hierdoor zijn ze zich vaak niet bewust van financiële risico's. Dat kan leiden tot problemen. De FSMA controleert en neemt initiatieven om problemen te voorkomen en het vertrouwen van de consument in financiële producten te vergroten. Haar toezicht wil ertoe bijdragen dat de aangeboden producten begrijpelijk, veilig, nuttig en kostentransparant zijn.

Publiciteitstoezicht

De FSMA ziet toe op de commercialisering van financiële producten voor consumenten. Onder dat toezicht valt de reclame voor producten zoals verzekeringsovereenkomsten, schuldinstrumenten en gereguleerde spaarrekeningen. Ook instellingen voor collectieve belegging (ICB's), ook wel beleggingsfondsen of fondsen genoemd, vallen hieronder. De FSMA controleert onder meer of aanbieders zowel de voor- als de nadelen van een financieel product duidelijk in beeld brengen.

De controle van reclameboodschappen is belangrijk. Consumenten nemen meestal via reclame kennis van financiële producten. Ze beslissen op basis van reclameboodschappen over hun aankoop. Om de consument toe te laten met kennis van zaken financiële producten te beoordelen, controleert de FSMA het merendeel van de reclameboodschappen vooraf. De goedkeuring van de publiciteit door de FSMA is dan een voorwaarde voor de commercialisering van de meeste financiële producten¹.

De Belgische overheid verstrengde het publiciteitstoezicht als een reactie op problemen die gezien waren tijdens de financiële crisis. Consumenten waren zich niet steeds bewust van de risico's van bepaalde producten.

Het koninklijk besluit Publiciteit legt de inhoudelijke regels vast voor de reclame voor financiële producten. De reclameboodschappen moeten aan een aantal duidelijke criteria beantwoorden. De informatie moet correct zijn. Misleidende informatie is verboden. Voor- en nadelen van een product worden op een evenwichtige manier voorgesteld. Ze zijn geschreven in een begrijpbare taal.

¹ Voor verzekeringsproducten is er geen a-priorigoedkeuring van reclameboodschappen door de FSMA.

Het koninklijk besluit gaat radicaal in tegen een louter commerciële benadering waarbij aanbieders voornamelijk proberen om de voordelen van een product in de verf te zetten. Al te vaak geeft de reclameboodschap de voordelen van een product op een prominente plaats weer, terwijl de risico's in kleine lettertjes onderaan staan. De FSMA streeft ernaar dat dit niet gebeurt.

De controles a priori helpen op die manier vermijden dat consumenten intekenen op een product op basis van onjuiste, onvolledige of misleidende reclame. Ze voorkomen dat consumenten schade lijden en klacht indienen bij een financiële ombudsman of bij justitie.

Bovenop deze regels verplicht het koninklijk besluit aanbieders om consumenten informatie te geven over de risico's die verbonden zijn aan financiële producten voordat ze hierop kunnen intekenen. Daarnaast wil het koninklijk besluit de vergelijkbaarheid van producten, onder meer op het vlak van de berekening van historische rendementen, bevorderen. Deze regels zijn bedoeld om consumenten te helpen een weloverwogen beslissing te nemen.

Om te vermijden dat consumenten worden misleid door rooskleurige rendementscijfers bepaalt het koninklijk besluit Publiciteit een aantal regels. Aanbieders van ICB's moeten het rendement van hun producten sinds de start vermelden. Bestaat een ICB langer dan vijf jaar dan moet minstens het rendement op vijf jaar gegeven worden. Als zo'n fonds nog geen jaar bestaat, mogen geen rendementen worden aangeprezen. De FSMA weigert alle reclameboodschappen waarbij het rendement van fondsen niet volgens de voorgeschreven regels wordt weergegeven.

Het koninklijk besluit Publiciteit trad op 12 juni 2015 in werking. Het gros van de reclameboodschappen wordt sindsdien voorafgaandelijk aan zijn commercialisering gescreend. De FSMA stelt vast dat nog al te veel ontwerpen van reclameboodschappen het rendement van producten in de verf zetten en risico's onvoldoende in beeld brengen. Zolang deze ontwerpen niet conform de wetgeving zijn, neemt de behandeling van dergelijke reclamedossiers tijd in beslag. Soms loopt het aantal ontwerpversies op tot zes en zelfs meer.

Om de goedkeuring van reclamedossiers vlotter te laten verlopen, publiceert de FSMA een lijst met vaak gestelde vragen waarin alle mogelijk onderwerpen over het publiciteitstoezicht aan bod komen. In individuele gesprekken met financiële instellingen en in workshops met de sector geeft de FSMA uitleg over het koninklijk besluit. Ze hoopt dat dergelijke initiatieven bijdragen tot een meer gedegen kennis bij een aantal aanbieders. In sommige dossiers blijkt hun beperkte kennis van het wettelijk kader van het publiciteitstoezicht, meer bepaald in marketingafdelingen, een pijnpunt.

Naargelang het geval, beschikt de FSMA over een termijn van vijf tot vijftien dagen om publiciteitsdossiers te behandelen. Voor ICB's verloopt de procedure sneller. Negen op de tien dossiers van beleggingsfondsen² worden binnen maximaal 72 uur goedgekeurd.

Tabel 1: Publiciteitstoezicht in cijfers

	Aantal dossiers	Dossiers over internetsites	Aantal reclameuitingen	Aantal mails met opmerkingen van de FSMA
Fondsen	854	223	4.049	2.226
Gereguleerde spaarrekeningen	105	75	266	312
Verzekeringsproducten	93	23	niet beschikbaar	niet beschikbaar

² Het gaat om dossiers van ICB's die geen betrekking hebben op publiciteit op websites.

Het afgelopen jaar behandelde de FSMA 1.052 publiciteitsdossiers. Het gros ervan betrof ICB's. De FSMA screende in die categorie 854 dossiers. Ze stuurde gemiddeld bijna drie mails met opmerkingen per dossier. Het aantal fondsendossiers had betrekking op ruim 4.000 reclame-uitingen. Een reclame-uiting is elke vorm van informatieverstrekking met een wervend karakter voor een financiële dienst of een financieel product.

Moratorium

Gestructureerde producten zijn complexe beleggingsproducten die via afgeleide producten zoals opties op een onrechtstreekse wijze gekoppeld zijn aan een of meerdere activa. Gestructureerde producten verschillen van klassieke beleggingsproducten omdat ze koersbewegingen van onderliggende activa niet altijd volgen. Klassieke beleggingsproducten volgen getrouw een koersbeweging. Gestructureerde producten reageren soms heftig of soms zwak op een koersbeweging. Dat maakt gestructureerde producten moeilijk te begrijpen voor retailbeleggers, waardoor ze risico's slecht inschatten.

Om beleggers te beschermen heeft de FSMA in 2011 een moratorium afgekondigd op bijzonder ingewikkelde gestructureerde producten. Het moratorium legt de criteria vast om gestructureerde producten die te complex in elkaar zitten, terug te dringen. Het moratorium wil daarnaast beleggers een beter inzicht geven in de kosten, risico's en marktwaarde van gestructureerde producten.

In België hebben de aanbieders van gestructureerde producten zo goed als allemaal het moratorium onderschreven. Daarmee verbinden ze zich ertoe om geen producten te commercialiseren aan retailbeleggers die volgens de criteria van het moratorium als bijzonder complex beschouwd worden. De FSMA screent voortdurend de markt om te zien of aanbieders zich houden aan het moratorium.

Als er twijfels bestaan over de vraag of een gestructureerd product als bijzonder complex beschouwd moet worden, wordt dit product grondig geanalyseerd. In 2016 gebeurde een dergelijke grondige analyse voor 64 producten die nieuwe kenmerken omvatten en waarvan de berekeningsformule veelal bepaald werd op grond van een zogenaamde huisindex³. Uiteindelijk werden 32 van die producten als bijzonder complex beoordeeld. Deze producten werden dus niet op de retailmarkt gebracht.

Sinds de lancering van het moratorium in 2011 zijn er 3.916 gestructureerde producten in België gecommmercialiseerd (zie tabel 2). Bijna de helft ervan - 1.885 gestructureerde producten - vallen onder het moratorium. De overige - 2.031 gestructureerde producten - vallen onder het regime van de *opt-out*⁴.

³ Onder huisindex wordt, in het algemeen, een index verstaan die niet voldoet aan volgende cumulatieve voorwaarden: 1° hij bestaat gedurende minstens een jaar, 2° zijn koers kan via een toegankelijke bron worden geconsulteerd en zijn berekeningswijze en samenstelling worden op passende wijze bekendgemaakt, 3° hij wordt gebruikt door meerdere andere professionele en niet verwante marktpartijen, 4° hij heeft één duidelijke beleggingsdoelstelling om voldoende representatief te zijn voor de markt waarop hij betrekking heeft, 5° hij is voldoende gediversifieerd, 6° zijn herijkingsfrequentie is maximum driemaandelijks.

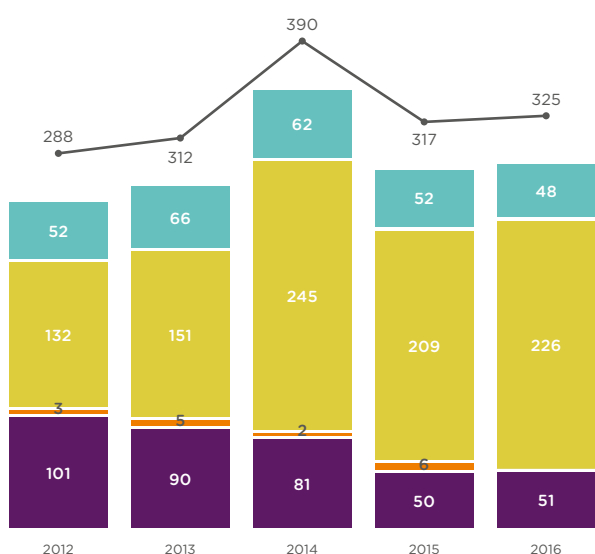
⁴ De *opt out*-regeling biedt aanbieders de mogelijkheid om het moratorium niet toe te passen op cliënten van wie de deposito's en de financiële instrumenten bij die aanbieders, op het moment van de commercialisering, een roerend vermogen van minstens 500.000 euro vertegenwoordigen. De *opt out* geldt alleen voor het deel van het vermogen boven de drempel van 500.000 euro.

Tabel 2: Gestructureerde producten gecommercialiseerd sinds de lancering van het moratorium (1 augustus 2011 – 31 december 2016)

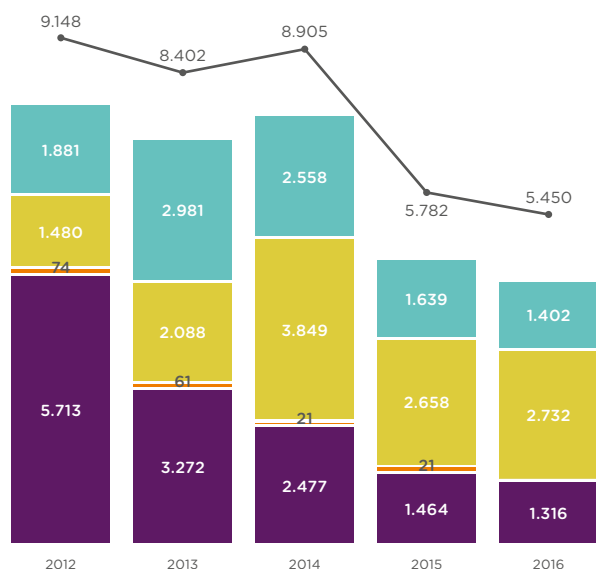
	Aantal producten uitgegeven sinds de lancering van het moratorium	Uitgiftevolume (in miljoen euro) ⁵
Tak 23	387	14.871,13
Conform het moratorium	386	14.871,13
Opt-outregeling	1	niet beschikbaar
Schuldinstrument (Note)	1.047	13.418,42
Conform het moratorium	1.018	13.418,42
Opt-outregeling	29	niet beschikbaar
Termijnrekening	18	245,48
Conform het moratorium	18	245,48
ICB	316	10.853,00
Conform het moratorium	308	10.853,00
Opt-outregeling	8	niet beschikbaar
Private Note⁶	2.148	niet beschikbaar
Conform het moratorium	155	niet beschikbaar
Opt-outregeling	1.993	niet beschikbaar
Totaal	3.916	39.388,02

⁵ Die cijfers omvatten eveneens producten die op vervaldatum zijn gekomen, vervroegd zijn afgesloten of zijn doorverkocht.
⁶ Een *Private Note* is een schuldinstrument dat wordt uitgegeven in het kader van een aanbieding zonder openbaar karakter.

Grafiek 1: Evolutie van het aantal gecommercialiseerde gestructureerde producten (per jaar)

Grafiek 2: Evolutie van het uitgiftevolume van gecommercialiseerde gestructureerde producten (in miljoen euro per jaar)

Sinds de lancering van het moratorium houdt de FSMA een overzicht bij van de gestructureerde producten die in België worden gecommmercialiseerd. Dat overzicht toont dat bepaalde trends die zich in 2014 en 2015 aftekenden, niet meer te zien zijn.

Het aantal in 2016 gecommmercialiseerde producten dat recht geeft op terugbetaling van het kapitaal op eindvervaldag, bleek – qua uitgiftebedrag – licht te zijn gestegen ten opzichte van 2015. Zelfs in een context van zeer lage rentevoeten blijft het recht op terugbetaling van het kapitaal op eindvervaldag een belangrijk element bij de besluitvorming van de belegger.

In 2015 bleken steeds meer gestructureerde producten in Amerikaanse dollar te worden uitgegeven als gevolg van het renteverskil in het voordeel van de dollar. Tijdens het eerste halfjaar van 2016 hebben de beleggers meer belegd in producten uitgegeven in euro en is het percentage van de gestructureerde producten uitgegeven in Amerikaanse dollar gedaald ten opzichte van 2015. Dat percentage is tijdens het tweede halfjaar van 2016 echter opnieuw gestegen.

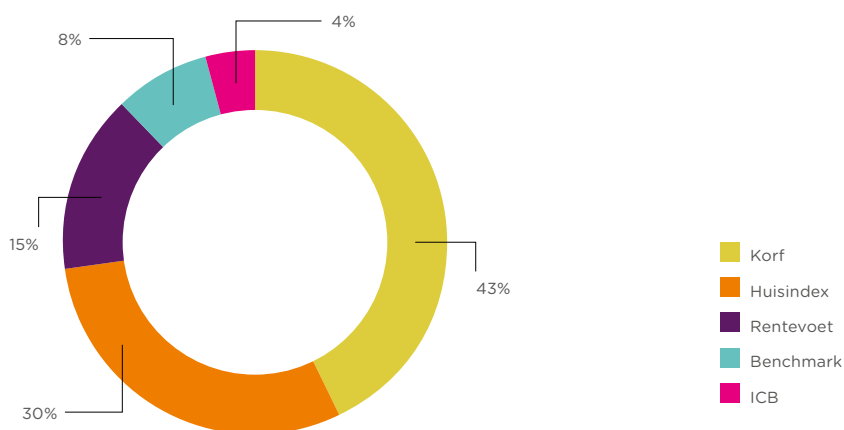
In 2016 is – qua uitgiftebedrag – minder belegd in producten met drie mechanismen dan in 2015. Er is dus meer geïnvesteerd in eenvoudigere producten.

Het moratorium bepaalt dat de onderliggende activa van een gestructureerd product toegankelijk moeten zijn. Dat betekent dat een retailbelegger de gegevens over de onderliggende waarde van die activa moet kunnen terugvinden via de gebruikelijke kanalen, zoals het internet of de geschreven pers. Daardoor zijn sommige activa uitgesloten.

De meest voorkomende onderliggende activa zijn een korf van aandelen, rentevoeten en indexen. Ook valuta en ICB's of een combinatie van verschillende activa komen voor (zie grafiek 3).

Sinds 2013 hebben aanbieders meer gestructureerde producten gecommmercialiseerd met huisindexen. Die trend zette zich door in 2016. De FSMA blijft bezorgd over de complexiteit die bepaalde huisindices vertonen, onder meer op het gebied van de selectie van hun componenten.

Grafiek 3: Onderliggende activa van de gestructureerde producten in 2016

ICB's en compartimenten

De FSMA is bevoegd voor het toezicht op openbare ICB's. ICB's zijn instellingen die kapitaal verzamelen bij beleggers en dat geld gemeenschappelijk beheren volgens een vastgelegd beleggingsbeleid. Openbare ICB's onderscheiden zich van institutionele en private ICB's doordat zij een openbaar aanbod doen. Daarbij richten zij zich voornamelijk op particuliere beleggers.

De FSMA voert controles uit op de organisatie en werking van de Belgische openbare ICB's. Ze controleert de kwaliteit van de informatie die deze fondsen aan de beleggers verstrekken. Deze informatie omvat de juridische documenten zoals het prospectus, de essentiële beleggersinformatie en het publicitair materiaal. De goedkeuring van het merendeel van deze informatie door de FSMA is een voorwaarde voor de commercialisering van de ICB's.

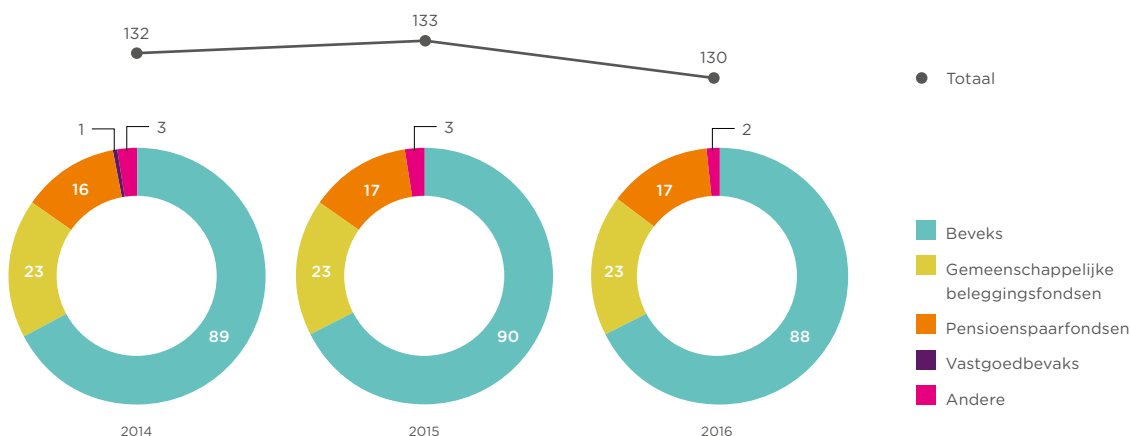
Openbare ICB's in België komen hoofdzakelijk voor in de vorm van een beleggingsvennootschap met een veranderlijk aantal rechten van deelneming, ook wel bevek genoemd, en van een gemeenschappelijk beleggingsfonds met een veranderlijk aantal rechten van deelneming. De term 'veranderlijk aantal rechten van deelneming' duidt erop dat het eigen vermogen van een ICB hoger of lager wordt naarmate beleggers toetreden of uittreden. Dit staat in tegenstelling tot ICB's met vast kapitaal (bevak of privak), die weinig voorkomen in België.

Een specifiek type van een openbaar gemeenschappelijk beleggingsfonds in België is het pensioenspaarfonds. Een belegging in een pensioenspaarfonds behoort tot het pensioengedeelte dat individueel wordt opgebouwd, de zogenaamde derde pijler. Aan een belegging in dit type van fonds zijn bepaalde fiscale voordelen verbonden ter bevordering van het individueel pensioensparen.

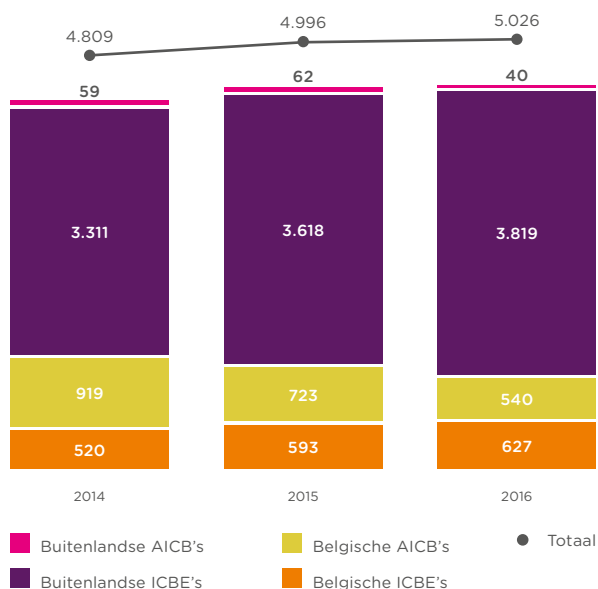
De meeste openbare ICB's bestaan uit verschillende compartimenten. Dit zijn afgescheiden vermogens binnen een ICB met een eigen beleggingsbeleid. De compartimenten zijn de feitelijke 'producten' die worden aangeboden aan de beleggers (zie grafiek 4).

Eind 2016 waren er 1.167 compartimenten van Belgische openbare ICB's met een veranderlijk aantal rechten van deelneming geregistreerd bij de FSMA. Daarnaast waren er 3.859 compartimenten van buitenlandse openbare ICB's met een veranderlijk aantal rechten van deelneming geregistreerd bij de FSMA.

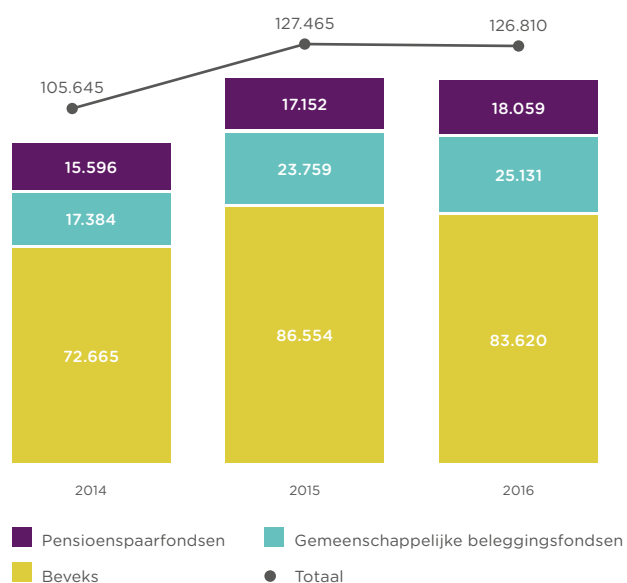
Grafiek 4: Evolutie van het aantal openbare Belgische instellingen voor collectieve belegging

Grafiek 5: Evolutie van het aantal compartimenten van openbare instellingen voor collectieve belegging met een veranderlijk aantal rechten van deelneming

Grafiek 6: Evolutie van het totaal netto-actief⁸ van de Belgische openbare instellingen voor collectieve belegging met een veranderlijk aantal rechten van deelneming (in miljoen euro)

Een groot deel van de compartimenten die in België gecommmercialiseerd worden is van buitenlandse oorsprong (zie grafiek 5). Zo goed als alle buitenlandse compartimenten zijn compartimenten van instellingen voor collectieve belegging in effecten (ICBE's) en beschikken over een Europees paspoort, waardoor ze vrij verhandeld kunnen worden. Er zijn ook alternatieve instellingen voor collectieve belegging (AICB's), die naast een toezicht door de bevoegde autoriteit van hun land van herkomst ook door de FSMA gecontroleerd worden.

De FSMA moet het publicitair materiaal voor Belgische en buitenlandse ICB's goedkeuren voordat dit mag worden gebruikt, behalve in enkele zeer specifieke gevallen. Het doel hiervan is om tot een voldoende kwalitatieve en evenwichtige informatieverstrekking voor niet-professionele cliënten te komen, waarbij de verschillende financiële producten gelijk behandeld worden.

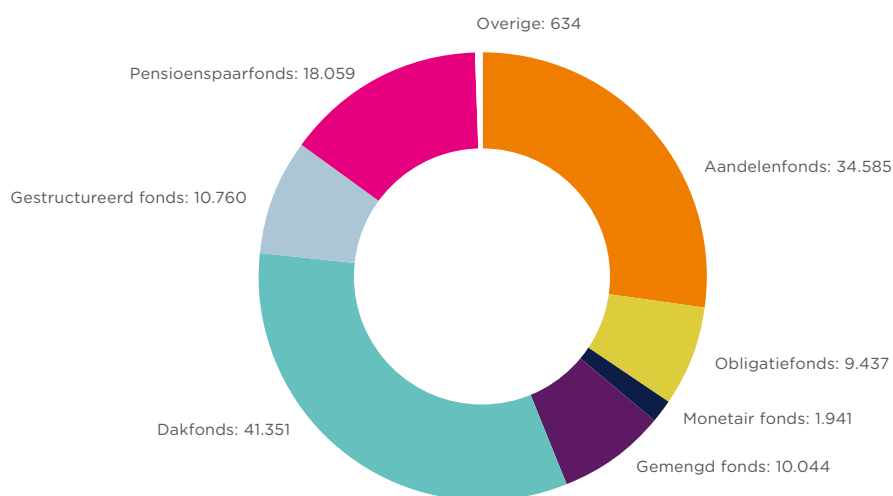
De totale waarde van het netto-actief van de Belgische openbare fondsen met een veranderlijk aantal rechten van deelneming is van 2012 tot 2015 gestegen tot 127,5 miljard. Dat komt omdat er meer beleggers zijn die intekenden op dergelijke fondsen dan beleggers die uittraden. De stijging is ook toe te schrijven aan het positieve rendement van de financiële instrumenten in portefeuille over deze periode. Eind 2016 was er sprake van een zeer lichte daling van het totale netto-actief tot 126,8 miljard euro (zie grafiek 6).

Het beleggingsbeleid bepaalt onder meer het soort activa waarin de fondsen kunnen beleggen en op welke wijze een rendement wordt nagestreefd. Op basis van het beleggingsbeleid kunnen de compartimenten van Belgische openbare beleggingsfondsen in acht verschillende categorieën worden onderverdeeld: aandelenfondsen, obligatiefondsen, gemengde fondsen, dakfondsen, gestructureerde fondsen, monetaire fondsen, pensioenspaarfondsen en de overige fondsen⁷ (zie grafiek 7).

⁷ Merk op dat de indeling hierbij gebeurt op het niveau van de compartimenten. Hier verwijst de term fonds dan ook naar een compartiment van een instelling voor collectieve belegging, voor zover deze is ingedeeld in meerdere compartimenten.

⁸ Totaal netto-actief is de waarde van alle ICB's na aftrek van schulden.

Grafiek 7: Totaal netto-actief van de Belgische openbare instellingen voor collectieve belegging met een veranderlijk aantal rechten van deelneming per beleggingsbeleid (in miljoen euro)

De dakfondsen zijn de grootste categorie, goed voor één derde van het totale netto-actief van de sector. Dit type van fondsen belegt overwegend in andere fondsen, vandaar de benaming dakfonds. De beheerders van dakfondsen leggen zich toe op diverse beleggingsdoelstellingen zoals de selectie van andere beheerders en de toewijzing van middelen aan de verschillende activaklassen. Deze categorie tekende de laatste jaren een sterke groei op, voornamelijk omwille van een verhoogd aantal beleggers dat toetrad tot dakfondsen.

De tweede grootste categorie is deze van de aandelenfondsen. Deze categorie vertegenwoordigt 27 procent van het totale netto-actief van de sector. Na een lichte terugval in 2016 groeiden de activa van de aandelenfondsen weer sterk, voornamelijk omwille van verhoogde toetredingen.

De pensioenspaarfondsen vormen de derde grootste categorie, goed voor 14 procent van het totale netto-actief van de sector. Hun netto-actief liet de jongste vijf jaren een continue groei optekenen. Die is voornamelijk een gevolg van het positieve rendement van de beleggingsportefeuille, en in mindere mate ook van een groei van de inschrijvingen.

Gemengde fondsen beleggen rechtstreeks in zowel aandelen als obligaties en zijn géén pensioenspaarfonds. Deze fondsen tekenden de laatste jaren een continue groei op. Die is het gevolg van verhoogde inschrijvingen en van het positieve rendement van de portefeuille. Eind 2016 vertegenwoordigden de gemengde fondsen acht procent van het netto-actief van de sector.

Gestructureerde fondsen bieden beleggers op vooraf bepaalde data, op basis van een formule, terugbetalingen die verband houden met de evolutie van bepaalde onderliggende financiële activa, indexen of referentieportefeuilles. Onder deze categorie vallen onder meer de fondsen die een kapitaalbescherming vooropstellen. Zowel het aantal gestructureerde fondsen als hun netto-actief zijn gedurende de jongste vijf jaar steeds gedaald. Dat komt omdat er gedurende deze periode meer gestructureerde fondsen op vervalddag gekomen zijn dan dat er nieuwe fondsen gelanceerd werden. De gestructureerde fondsen zijn goed voor acht procent van het totale netto-actief van de sector.

Na de forse stijging in 2015 is het netto-actief van de obligatiefondsen en de monetaire fondsen in 2016 gedaald. Eind 2016 waren de obligatiefondsen en monetaire fondsen goed voor respectievelijk 7 procent en 2 procent van het totale netto-actief van de sector.

Monetaire fondsen trachten een rendement te bieden dat dicht bij het rendement van de geldmarkt aanleunt en beleggen hiertoe overwegend in geldmarktinstrumenten. Monetaire fondsen trekken beleggers aan die voornamelijk interesse hebben in het behoud van hun kapitaal en tegelijk waarde hechten aan de mogelijkheid die wordt geboden om dagelijks te kunnen uittreden.

Liquiditeitsrisico's bij fondsen

De FSMA bestudeerde in 2016 of bepaalde ICB's bij een stijging van de rente in staat blijven om consumenten die een fonds willen verlaten, uit te betalen. Bij veranderende marktomstandigheden bestaat immers de mogelijkheid dat ICB's bepaalde obligaties niet verkocht krijgen waardoor ze onvoldoende geldmiddelen hebben om vertrekkers te vergoeden. Zulke liquiditeitsrisico's worden beschouwd als één van de belangrijkste risico's voor fondsen.

De FSMA deed een representatieve steekproef om te kijken hoe ICB's in België hun liquiditeitsrisico's beheren. Ze onderwierp ICB's die voornamelijk beleggen in obligaties aan een grondig onderzoek. De fondsen moesten aangeven in welke termijn ze vertrekkende deelnemers zonder grote verliezen kunnen uitbetalen, zonder gebruik te maken van een kredietlijn of een ander financieringsmiddel. Vier verschillende scenario's met oplopende stressniveaus werden uitgetest. Een eerste scenario zonder stress vertrok van normale marktomstandigheden en betrof de liquidatie van de volledige portefeuille. Een tweede scenario ging uit van een verzoek tot terugbetaling van de drie belangrijkste deelnemers aan de ICB. In een derde scenario werd gevraagd om 20 procent van de portefeuille terug te betalen. Het vierde en extreemste scenario was gebaseerd op een volledige vereffening van de portefeuille. Het derde en vierde scenario gingen uit van een halvering van het handelsvolume op de gereguleerde markten.

De FSMA concludeerde uit dit onderzoek dat zelfs in de ergste stresssituatie er zich geen algemene problemen stellen met ICB's die voornamelijk beleggen in obligaties voor consumenten op de Belgische markt. Het onderzoek bracht wel aan het licht dat enkele individuele fondsen problemen kunnen hebben in extreme stress. Een ICB kampte met moeilijk verkoopbare obligaties. Dat fonds heeft deze activa intussen verkocht.

Het is de eerste keer dat de FSMA een dergelijk onderzoek organiseerde. Het onderzoek is bedoeld om de ICB-sector te sensibiliseren om waakzaam te zijn voor veranderende marktomstandigheden. In principe zijn fondsen verplicht om hun liquiditeitsrisico's goed op te volgen. Hun beheerders moeten op geregelde basis liquiditeitscontroles uitvoeren. Ze moeten zich ervan verzekeren dat het liquiditeitsprofiel van de activa overeenstemt met de verplichtingen van de ICB. De beheerders beschikken over de mogelijkheid om hiervoor stress tests te organiseren.

Investeringsrisico's van ICB's

De FSMA voerde in 2016 twee thematische onderzoeken naar investeringsrisico's van ICB's, meer bepaald Belgische openbare ICB's met een veranderlijk aantal rechten van deelneming.

De onderzoeken namen de vorm aan van een enquête bij de ICB's of hun beheervennootschappen. Zij kregen de vraag om aan de FSMA per compartiment een gedetailleerd overzicht van de relevante blootstellingen mee te delen. De FSMA verzamelde informatie over risico's die deze fondsen rechtstreeks liepen en onrechtstreeks via bijvoorbeeld constructies van dakfondsen of via onderpand.

De FSMA verzocht de fondsen of hun beheerverenootschappen ook om uitleg over de wijze waarop ze bepaalde risico's opvolgden.

Het doel van de onderzoeken was tweeledig. De FSMA probeerde een beeld te krijgen van de mogelijke gevolgen van potentiële toekomstige marktontwikkelingen op de Belgische openbare ICB's. Ze wilde ook zicht krijgen op de visie van de beheerders van deze fondsen op de marktontwikkelingen en hoe ze die visie vertaalden in het beheer van hun portefeuilles.

In beide onderzoeken besteedde de FSMA bijzondere aandacht aan de compartimenten van ICB's met kapitaalbescherming en aan andere gestructureerde compartimenten, die beleggers op eindvervaldag een bepaald minimumpercentage van de inschrijvingsprijs terugbetalen.

Een eerste onderzoek vond plaats eind februari 2016. De FSMA onderzocht in welke mate deze ICB's blootstaan aan risico's op overheid en kredietinstellingen in Italië, Portugal en Griekenland. Deze Zuid-Europese landen hebben geen gunstige kredietrating. De bank aandelen uit deze landen presteerden veelal slecht tijdens de maand februari 2016.

Een tweede onderzoek vond plaats in juli 2016. De FSMA onderzocht in welke mate fondsen blootstonden aan risico's verbonden aan het Britse pond en de Britse vastgoedmarkt als gevolg van de Brexit.

De beslissing van de Britten om de Europese Unie te verlaten leidde toen tot een gevoelige daling van het Britse pond. Een aantal Britse vastgoedfondsen besliste om terugbetalingen tijdelijk stop te zetten. Dat gebeurde naar aanleiding van een verhoogd aantal aanvragen tot terugkoop ten gevolge van een mogelijke daling die het Britse vastgoed door de Brexit zou kunnen ondergaan.

Het onderzoek in juli peilde ook naar de impact van de prestaties van de Italiaanse banksector op ICB's. Italiaanse banken stonden midden 2016 onder druk door een relatief hoog aantal slechte leningen die ze in portefeuille hebben.

Uit de resultaten van beide onderzoeken zijn geen problematische investeringsrisico's naar voor gekomen. De gerapporteerde blootstellingen bij de meeste compartimenten van Belgische ICB's waren gering tot zeer gering, in het bijzonder voor de gestructureerde compartimenten.

Fondsen of hun beheerders rapporteerden voor de gestructureerde compartimenten in de meeste gevallen ook geen materiële blootstelling op het deel van de beleggingen dat instaat voor de kapitaalbescherming. Hetzelfde geldt voor het minimumpercentage van de inschrijvingsprijs dat afhankelijk van het beleggingsbeleid moet worden terugbetaald. Voor alle onderzochte compartimenten bleken de gerapporteerde blootstellingen in overeenstemming met het beleggingsbeleid. Verder bleek uit de enquête dat de beheerders in het algemeen de evoluties op de financiële markten goed opvolgden. Het merendeel van de ICB's bouwde posities die mogelijk gevoelig zijn aan bepaalde evoluties af of dekte zich in tegen een mogelijke negatieve marktevolutie.

Financiële rapportering over tak 23

De FSMA heeft aanbevelingen geformuleerd voor een betere financiële rapportering over tak 23-levensverzekeringen. Deze aanbevelingen volgen op een sectoraal onderzoek dat een aantal tekortkomingen had geïdentificeerd.

Het sectoraal onderzoek nam de halfjaarlijkse en jaarlijkse verslagen onder de loep die verzekeringsondernemingen moeten opstellen voor ieder beleggingsfonds dat voor particulieren wordt ge-commercialiseerd via tak 23-levensverzekeringen. Deze verslagen dienen om de verzekeringnemer

te informeren over zijn investeringen tijdens de hele duur van het contract. De minimale inhoud van deze verslagen is vastgelegd in de reglementering over de levensverzekeringsactiviteit.

Het onderzoek van de FSMA toonde aan dat de verzekeringsondernemingen de financiële verslagen niet altijd opstelden of dat de verslagen van slechte kwaliteit waren. In bepaalde verslagen ontbrak bijvoorbeeld informatie over de samenstelling van de portefeuille van het beleggingsfonds of over verrichtingen in afgeleide producten en vreemde valuta. Daarnaast bleken ook de beschrijving van de beleggingspolitiek van een fonds en de daaraan verbonden risico's vaak onvoldoende.

De FSMA wees de betrokken verzekeringsondernemingen op die tekortkomingen en maande ze aan om deze weg te werken. Als gevolg van deze tussenkomst is de kwaliteit van de financiële verslagen intussen fors verbeterd.

De vaststellingen en de ervaringen van dit sectoraal onderzoek vormen tevens de basis van een mededeling. De mededeling herinnert de verzekeringsondernemingen aan hun verplichtingen inzake financiële rapportering en geeft, waar nodig, duiding bij die reglementering. Daarnaast bevat de mededeling ook enkele aanbevelingen om de kwaliteit en de terbeschikkingstelling van de verslagen te verbeteren. Zo wordt onder meer aanbevolen in de verslagen relevante informatie op te nemen over onderliggende activa van beleggingsfondsen, de werking van de beleggingsfondsen helder uit te leggen en de verslagen op de website van de onderneming te publiceren.

Woningverzekering

De FSMA publiceerde vorig jaar de resultaten van een onderzoek over woningverzekeringen bij veertien Belgische verzekeringsondernemingen.

De FSMA stelde vast dat de verzekeringsdocumenten van de meeste gecontroleerde verzekeringsondernemingen moeilijk te begrijpen zijn voor de consument. De voorwaarden bevatten geen overzichtelijke structuur, bepalingen waren complex geformuleerd en de lectuur werd bemoeilijkt door het gebruik van dubbele negaties.

Nochtans moeten verzekeringsdocumenten de verzekeringnemer een duidelijk beeld geven van de waarborgen en verplichtingen die voortvloeien uit zijn verzekeringsovereenkomst. Dat de bestaande reglementering complex is, doet geen afbreuk aan de verplichting van de verzekeraars om duidelijke en eenvoudig te begrijpen verzekeringsdocumenten op te stellen. Uit het onderzoek bleek ook dat verzekeringsdocumenten soms bepalingen bevatten die niet stroken met de reglementering. Dat is het geval voor voorwaarden waaronder een verzekeraar kan bedingen dat hij niet of slechts gedeeltelijk moet tussenkomen bij een schadegeval. Een verzekeraar kan een verval van recht op tussenkomst invoeren als de verzekeringnemer of verzekerde bepaalde verplichtingen niet is nagekomen. Volgens de wetgeving moeten deze verplichtingen bepaald worden in de overeenkomst. Verschillende verzekeraars hadden deze verplichtingen echter zo algemeen omschreven dat ze niet voldeden aan de wettelijke vereisten.

Met dit onderzoek heeft de FSMA een aantal tekortkomingen willen wegwerken en de sector willen sensibiliseren om documenten in begrijpelijke taal op te stellen. De verzekeringsondernemingen hebben gevolg gegeven aan de bemerkingen door documenten aan te passen en begrijpelijker te formuleren.

In België zijn er meer dan vijf miljoen overeenkomsten voor woningverzekeringen. Daarmee is de woningverzekering een van de meest voorkomende verzekeringen op de Belgische markt. De gecontroleerde ondernemingen vertegenwoordigden 97 procent van de markt.

Lage rentevoeten en initiatieven van verzekeraars

De aanhoudend lage rentevoeten die de financiële markten al enkele jaren typeren, hebben grote gevolgen voor de Belgische verzekeringsondernemingen die actief zijn in de levensverzekeringssector. De Belgische verzekeringssector blijft immers gekenmerkt door het grote aantal producten met een gewaarborgde rentevoet. Bepaalde van die producten bieden soms zelfs hoge rentevoeten in vergelijking met de gangbare rentevoeten, een erfenis uit het verleden.

Het financiële klimaat heeft de verzekeraars er in het bijzonder toe aangezet de gegarandeerde rentevoet voor de nieuwe tak 21-producten en voor de nieuwe premies die voor bestaande overeenkomsten worden betaald, naar beneden bij te stellen. De initiatieven van de verzekeraars gaan echter verder. De nieuwe regels die door de prudentiële wetgeving tot omzetting van de Solvency II-richtlijn zijn ingevoerd, zetten extra druk op de oude verzekeringsovereenkomsten die een gewaarborgde rentevoet van soms meer dan vier procent bieden. In bepaalde gevallen hebben de verzekeraars beslist om specifieke maatregelen te nemen om de druk van die overeenkomsten op hun solvabiliteit te verminderen.

Bepaalde verzekeraars hebben commerciële acties opgezet ter bevordering van de vervroegde afkoop van die levensverzekeringsovereenkomsten. Verzekeringnemers die bereid waren om hun verzekeringsovereenkomst vervroegd te beëindigen, kregen een in de tijd beperkte 'uittredingspremie' aangeboden. In dat geval is het belangrijk dat de betrokken verzekeringnemers op transparante en volledige wijze worden geïnformeerd. De redenen waarom de verzekeraars dergelijke acties opzetten, de keuzemogelijkheden die zij hun cliënten bieden, en de gevolgen daarvan moeten dus duidelijk worden toegelicht, opdat de verzekeringnemers met kennis van zaken een beslissing zouden kunnen nemen.

De bestaande tak 21-overeenkomsten worden soms ook gewijzigd om de gegarandeerde rentevoeten op de huidige reserves alsook de toekomstige premies te verlagen. Dit impliceert een aanpassing van de verzekeringsovereenkomst, die conform de geldende rechtsbeginselen moet worden doorgevoerd.

Die specifieke context zorgt er ook voor dat het risico van de verzekeraar deels naar de verzekeringnemers verschuift.

Voor de tak 21-producten en in de context van de lage rentevoeten spelen de winstdeelnemingen die de verzekeraars kunnen uitkeren, een doorslaggevende rol. De gegarandeerde rentevoeten die de verzekeraars bieden, zijn immers drastisch gedaald en de winstdeelnemingen winnen voortdurend aan belang. Die winstdeelnemingen hebben echter nagenoeg altijd een discretionair karakter, omdat de verzekeraars niet verplicht zijn om ze uit te keren en omdat het bedrag ervan afhankelijk is van de resultaten van de verzekeraars. Tegen die achtergrond ziet de FSMA er dan ook op toe dat de betrokken partijen op transparante en volledige wijze worden geïnformeerd over het mechanisme van de winstdeelnemingen en over de effectief door de verzekeraars uitgekeerde bedragen.

Anderzijds wordt vastgesteld dat de verzekeraars tak 23-producten promoten. Zij hebben in 2016 diverse commerciële acties opgezet, zoals de terugbetaling van de verzekeringstaks van twee procent, om de cliënten ertoe aan te zetten op die producten in te schrijven. Aangezien het beleggingsrisico voor die producten volledig door de verzekeringnemer wordt gedragen, moet worden getoetst of de cliënten correct worden geïnformeerd over onder andere de kenmerken van die producten en de kosten en risico's die eraan verbonden zijn. De FSMA heeft in het bijzonder een groot aantal reclames voor dergelijke producten gecontroleerd. Zij heeft zich daarnaast ook gebogen over de kwaliteit van de periodieke financiële staten die de verzekeraars moeten opstellen voor elk beleggingsfonds dat aan een levensverzekering is gekoppeld.

Lage rentevoeten en gereglementeerde spaarrekeningen

Ingevolge het accommoderende monetaire beleid van de Europese Centrale Bank hebben de meeste kredietinstellingen de rentevoeten op de gereglementeerde spaarrekeningen in 2016 verlaagd. De rentevoeten die bepaalde kredietinstellingen op verschillende gereglementeerde spaarrekeningen bieden, hebben daardoor nieuwe recorddieptes bereikt, namelijk 0,01 procent basisrente en 0,1 procent getrouwheidspremie.

Ook andere elementen hebben het voorbije jaar een negatieve impact gehad op het aanbod van de gereglementeerde spaarrekeningen in België. Enerzijds hebben twee instellingen een einde gemaakt aan hun aanbod van gereglementeerde spaarrekeningen, terwijl twee andere instellingen hun aanbod hebben gefuseerd. Anderzijds zijn bepaalde gereglementeerde spaarrekeningen die aan rechtspersonen waren voorbehouden, omgevormd tot niet-gereglementeerde rekeningen, waardoor de aan het gereglementeerde statuut gekoppelde reglementaire verplichtingen niet langer van toepassing zijn. De inkrimping van het aanbod van gereglementeerde spaarrekeningen kan worden verklaard door het gebrek aan rendabiliteit van die producten voor bepaalde kredietinstellingen.

Eind 2016 boden 31 kredietinstellingen in België gereglementeerde spaarrekeningen aan. Houders van een gereglementeerde spaarrekening genieten, als de bank de nodige wettelijke bepalingen respecteert, een vrijstelling van de roerende voorheffing tot een bepaald bedrag aan intresten.

Ondanks al die gebeurtenissen is het in België uitstaande bedrag op de gereglementeerde spaarrekeningen - met 261 miljard euro - nagenoeg onveranderd gebleven tussen december 2015 en december 2016.

Onrechtmatige bedingen

In het kader van haar toezicht op de informatieverstrekking bij een openbaar aanbod van beleggingsinstrumenten in België, toetst de FSMA prospectussen en reclame die haar ter goedkeuring worden voorgelegd op de aanwezigheid van onrechtmatige bedingen. Onrechtmatige bedingen zijn clausules die in overeenkomsten tussen een onderneming en een consument een manifest onevenwicht creëren ten nadele van de consument. Zulke contractuele clausules zijn bij wet verboden. De wetgever heeft in straf- en burgerrechtelijke sancties voorzien bij overtredingen.

Bij de uitvoering van deze toezichtstaak is gebleken dat de toepassing van het verbod op onrechtmatige bedingen aanleiding gaf tot tal van interpretatievragen. De FSMA besloot daarom haar interpretatie van het verbod te verduidelijken en een reeks aanbevelingen te doen. Ze bundelde dit alles in een standpunt⁹. Het *Standpunt over de toepassing van de Belgische regels over onrechtmatige bedingen op sommige clausules in het kader van de aanbidding van beleggingsinstrumenten* gaat dieper in op problematisch geachte bedingen die herhaaldelijk terugkomen in de contractuele voorwaarden van beleggingsinstrumenten.

Concreet gaat het om bedingen die een uitgevende instelling van een beleggingsinstrument toelaten om wezenlijke kenmerken van een overeenkomst eenzijdig te wijzigen. Het gaat ook om bedingen die een uitgevende instelling toelaten om, buiten het geval van overmacht, een overeenkomst van bepaalde duur eenzijdig te beëindigen zonder schadeloosstelling. Het gaat eveneens om bedingen die voorzien in de overdracht van een overeenkomst.

⁹ Voor meer informatie, zie de website van de FSMA.

Toezicht in de praktijk

Bij een openbare aanbieding van beleggingsinstrumenten is de publicatie van een prospectus verplicht. Het is pas na goedkeuring van het prospectus door de FSMA dat een uitgevende instelling zijn product mag aanbieden aan een consument¹⁰.

Bij haar toezicht stelde de FSMA problemen vast in een prospectus voor schuldinstrumenten. Bepaalde clausules in de contractuele voorwaarden van het programma *Euro Medium Term Notes* gaven de uitgevende instelling ervan het recht om in bepaalde omstandigheden beleggingsinstrumenten - zogeheten *Tier 2 Subordinated Notes* - vervroegd terug te betalen zonder schadeloosstelling.

Een beding dat voorziet in het recht van de uitgevende instelling om eenzijdig te beslissen tot vervroegde terugbetaling zonder dat de consument hiervoor een schadeloosstelling krijgt, is onrechtmatig en bijgevolg verboden.

Nadat de FSMA de uitgevende instelling hierop had gewezen, paste die het prospectus van haar programma aan. Zij verduidelijkte dat beleggingsinstrumenten waarvan de contractuele voorwaarden zo'n verboden beding omvatten, niet mogen worden aangeboden aan consumenten.

Deze bedingen behoren tot de categorie van zogeheten 'zwarte bedingen'. Deze categorie bevat een lijst van contractuele clausules die volgens de wetgever hoe dan ook een onevenwicht creëren ten nadele van de consument.

Aangezien het standpunt enkel interpretaties en aanbevelingen bevat, gaat het niet om een regelgevend document. De interpretaties en aanbevelingen doen geen afbreuk aan de rechterlijke bevoegdheid voor de beoordeling van het al dan niet onrechtmatig karakter van contractuele clausules. Het standpunt raakt evenmin aan de verantwoordelijkheid van de uitgevende instelling om de wetgeving over onrechtmatige bedingen na te leven.

Het standpunt kwam tot stand na consultatie van de sector en na overleg met de FOD Economie. De FSMA is sinds 31 mei 2014 samen met de FOD Economie bevoegd voor het toezicht op de naleving van de wetgeving over onrechtmatige bedingen.

¹⁰ Deze verplichting tot voorafgaandelijke goedkeuring door de FSMA geldt niet voor prospectussen van beleggingsinstrumenten die reeds door een andere Europese autoriteit zijn goedgekeurd en die met een Europees paspoort op de Belgische markt worden aangeboden.

Naleving van de gedragsregels

De FSMA ziet erop toe dat de gereglementeerde ondernemingen de geldende gedragsregels in acht nemen en zich op loyale, billijke en professionele wijze inzetten voor de belangen van hun cliënten. Overeenkomstig de gedragsregels moeten de gereglementeerde ondernemingen over een passende organisatie beschikken en de vereiste procedures toepassen om de consumenten van financiële diensten een correcte en zorgvuldige behandeling te kunnen verzekeren. De FSMA voert bij de gereglementeerde ondernemingen¹¹ inspecties ter plaatse uit om te controleren of zij de voor hen geldende gedragsregels naleven. Deze inspecties ter plaatse gebeuren op basis van een controlemethodologie en kunnen betrekking hebben op een bepaald thema of een geheel van thema's. Inspecties kunnen ook plaatsvinden in het kader van bijzondere opdrachten. De selectie van de thema's en van de te controleren gereglementeerde ondernemingen gebeurt op basis van een speciaal daartoe ontwikkeld *risk assessment*.

Zorgplicht

In 2016 zette de FSMA haar inspecties rond het thema zorgplicht voort. De zorgplicht houdt onder meer in dat ondernemingen die complexe financiële instrumenten aanbieden, vooraf bij hun cliënten informatie inwinnen over hun kennis en ervaring in verband met de voorgenomen transacties. Indien een onderneming een transactie aan een cliënt aanbeveelt in het kader van beleggingsadvies of de portefeuille van die cliënt op discretionaire basis beheert, moet zij bovendien nagaan of de verrichting geschikt voor hem is.

Met deze inspecties rond het thema zorgplicht wenst de FSMA na te gaan of de gereglementeerde ondernemingen zich op loyale, billijke en professionele wijze gedragen en de belangen van hun cliënten behartigen wanneer zij beleggingsadviesdiensten verstrekken of orders uitvoeren.

¹¹ De FSMA is bevoegd voor het gedragstoezicht bij de volgende gereglementeerde ondernemingen, voor zover die beleggingsdiensten verstrekken:

- de kredietinstellingen naar Belgisch recht
- de in België gevestigde bijkantoren van kredietinstellingen die ressorteren onder het recht van Staten die geen lid zijn van de EER
- de beleggingsondernemingen naar Belgisch recht
- de in België gevestigde bijkantoren van beleggingsondernemingen die ressorteren onder het recht van Staten die geen lid zijn van de EER
- de beheerverenootschappen van instellingen voor collectieve belegging naar Belgisch recht
- de in België gevestigde bijkantoren van beheerverenootschappen van instellingen voor collectieve belegging die ressorteren onder het recht van Staten die geen lid zijn van de EER.

De FSMA heeft een beperkte bevoegdheid voor het gedragstoezicht bij de in België gevestigde bijkantoren die ressorteren onder het recht van EER-lidstaten.

Via deze inspecties in 2014, 2015 en 2016 heeft de FSMA 89 procent van de sector bestreken voor dit thema. Dat percentage is berekend op basis van het aantal retailcliënten. In 2016 heeft de FSMA voornamelijk inspecties uitgevoerd bij de vennootschappen voor vermogensbeheer, die voor de prudentiële aspecten ook onder haar toezicht staan. In het kader van de inspecties die zij in 2016 heeft uitgevoerd, heeft de FSMA 219 tekortkomingen geïdentificeerd, waarvan 68 aanleiding hebben gegeven tot een bevel.

Zo'n bevel houdt in dat de betrokken onderneming een actieplan moet uitwerken om de vastgestelde tekortkomingen te verhelpen binnen de door de FSMA bepaalde termijn. De FSMA volgt de tenuitvoerlegging van die actieplannen nauwgezet op, onder meer via *mystery shopping*.

In 2017 zullen inspecties worden uitgevoerd bij de gereguleerde ondernemingen waarbij eerder al een inspectie is uitgevoerd rond de naleving van de zorgplicht, om de doeltreffendheid te verifiëren van het door hen aan de FSMA voorgelegde actieplan. Wanneer een gereguleerde onderneming een gedragsregel met de voeten had getreden, kreeg zij tot nog toe van de FSMA het bevel om de vastgestelde toestand binnen de door haar bepaalde termijn te verhelpen. Aangezien de gedragsregels sinds 3 juni 2007 van toepassing zijn en de FSMA sindsdien uitgebreid over de toepassing van de gedragsregels inzake de zorgplicht heeft gecommuniceerd, heeft zij haar sanctiebeleid aangevuld en heeft zij de maatregelen die zij bij overtreding van de gedragsregels kan nemen, uitgebreid met de andere sanctiemaatregelen waarvan sprake in de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten.

Inspecties – *Best execution*

De FSMA startte een eerste reeks van inspecties op rond het thema *best execution*. De nadruk lag hierbij op de beleggingsdienst met betrekking tot de uitvoering van orders voor rekening van niet-professionele cliënten in de aandelen van de Bel20¹². Dit thema vereist dat de gereguleerde ondernemingen passende beleidsregels en procedures hanteren. Die moeten ertoe bijdragen om consistent het best mogelijke resultaat te behalen bij de uitvoering van orders van hun niet-professionele cliënten.

Factoren die in rekening genomen moeten worden zijn de prijs, de kosten, de snelheid, de waarschijnlijkheid van uitvoering en afwikkeling, de omvang, de aard van het order en alle andere voor de uitvoering van het order relevante aspecten. Voor niet-professionele cliënten moet er voor de bepaling van het best mogelijke resultaat worden uitgegaan van de 'totale tegenprestatie' Die bestaat uit de prijs van het financiële instrument en de uitvoeringskosten.

Het orderuitvoeringsbeleid moet tevens voor elke klasse van instrumenten de gekozen plaatsen van uitvoering vermelden en de factoren die een invloed hebben op de keuze van de plaats van uitvoering. De cliënten moeten vooraf geïnformeerd worden over en instemmen met dit orderuitvoeringsbeleid. De cliënten moeten bovendien hun uitdrukkelijke toestemming geven in geval van orders die uitgevoerd kunnen worden buiten een gereguleerde markt of een multilaterale handelsfaciliteit (MTF).

In geval van een specifieke instructie van een cliënt voor een order of een deelaspect ervan is de gereguleerde onderneming evenwel verplicht het order volgens die specifieke instructie uit te voeren.

¹² Zoals samengesteld op het moment waarop de inspecties plaatsvonden.

Uit de eerste reeks van inspecties zijn een aantal tekortkomingen gebleken. Zo zijn de strategische keuzes van de gereguleerde ondernemingen inzake de gekozen plaatsen van uitvoering onvoldoende onderbouwd door middel van bijvoorbeeld een (interne) studie. Bovendien houden ze onvoldoende rekening met de huidige marktomstandigheden, zoals de evolutie van het volume voor liquide aandelen op andere plaatsen van uitvoering. Het orderuitvoeringsbeleid omvatte niet alle wettelijke bepalingen. Op bepaalde punten was het beleid onvoldoende specifiek. Het gaat bijvoorbeeld over de notie specifieke instructie, de beschrijving van de derde partijen waarop de gereguleerde onderneming een beroep doet voor de uitvoering van orders, de identificatie van de toegelaten types van orders,

In enkele gevallen werden cliënten onterecht aangespoord om een specifieke instructie te verstrekken. De informatie aan cliënten is niet altijd in overeenstemming met de MiFID-gedrageregels. Het gaat onder andere over de informatie verstrekt aan cliënten met betrekking tot het orderuitvoeringsbeleid, in het geval van een specifieke instructie of bij het uitvoeren van orders buiten een gereguleerde markt, alsook over de informatie opgenomen in het orderborderel.

Voorts bleek dat de bestaande monitoring en de periodieke evaluaties niet afdoende waren om het orderuitvoeringsbeleid op een correcte wijze te evalueren en de gehanteerde strategie te bekrachtigen. Ook op niveau van de vorming aan het personeel moeten bijkomende stappen gedaan worden.

De FSMA zal een algemene mededeling publiceren op haar website met de belangrijkste vaststellingen en aanbevelingen van haar inspecties¹³. Deze mededeling moet beschouwd worden als een algemene richtsnoer voor de volledige sector en voor alle types van financiële instrumenten waarvoor deze richtsnoer van toepassing kan zijn.

Uitbreiding van de MiFID-gedrageregels tot de verzekeringssector

De voorbije jaren heeft de Belgische wetgever voor de verzekeringssector soortgelijke gedragsregels uitgewerkt als de geldende gedragsregels voor de banksector¹⁴.

Ingevolge een arrest van het Grondwettelijk Hof van 11 juni 2015¹⁵ is de datum van inwerkingtreding van de bepalingen van de wet van 30 juli 2013, die de wettelijke grondslag van die hervorming vormt, uitgesteld tot 1 mei 2015. Sinds die datum moeten de verleners van verzekeringsbemiddelingsdiensten zich dus aan diverse gedragsregels en informatieverplichtingen conformeren, voornamelijk met betrekking tot de voorkoming en het beheer van belangenconflicten en de zorgplicht.

Er wordt opgemerkt dat het Grondwettelijk Hof op 9 juni 2016 een tweede arrest heeft gewezen, dat het uitstel van de datum van inwerkingtreding van de wet van 30 juli 2013 tot 1 mei 2015 heeft bevestigd. In dit tweede arrest heeft het Grondwettelijk Hof ook sommige bepalingen van de wet van 30 juli 2013 vernietigd. De reden daarvoor was de door de wetgever ingevoerde discriminatie tussen de verzekerings- en de banksector, die voortvloeit uit het feit dat de wet niet in de mogelijkheid voorziet om cliënten in professionele en niet-professionele cliënten te categoriseren, en niet toelaat dat bepaalde transacties in spaar- of beleggingsverzekeringen uitsluitend ter uitvoering van orders van cliënten worden verricht, zonder dat vooraf wordt getoetst of zij passend zijn voor de cliënt in de verzekeringssector.

In 2016 heeft de FSMA haar inspanningen voortgezet om twee informatievereisten die voortvloeien uit de in de verzekeringssector geldende gedragsregels, in reglementen te verduidelijken.

¹³ Zie de website van de FSMA.

¹⁴ Zie het jaarverslag 2014 van de FSMA, p. 143 en volgende.

¹⁵ Zie het jaarverslag 2015 van de FSMA, p. 146.

Het eerste reglement handelt over de informatie over kosten en lasten die dienstverleners aan hun cliënten moeten verstrekken in het kader van de verzekeringsbemiddelingsdiensten die zij op Belgisch grondgebied aanbieden. Momenteel wordt aan de opstelling van de ontwerptekst van dat FSMA-reglement gewerkt.

Het tweede reglement handelt over de deugdelijke verslagen die dienstverleners aan hun cliënten moeten bezorgen over de verzekeringsbemiddelingsdienst die zij hun aanbieden, of de verzekeringsovereenkomsten die bij hen zijn afgesloten. De reglementering bepaalt immers dat dienstverleners hun cliënten deugdelijke verslagen moeten bezorgen over de aangeboden diensten of de afgesloten verzekeringsovereenkomsten. De FSMA heeft de inhoud, de vorm en de overleggingsmodaliteiten van die verslagen toegelicht in een reglement van 2 augustus 2016, dat bij koninklijk besluit van 18 september 2016¹⁶ is goedgekeurd.

Doelstelling van die verslagen is ervoor te zorgen dat elke cliënt jaarlijks een zo volledig mogelijk overzicht van zijn portefeuille van verzekeringsovereenkomsten ontvangt. Het verslag zal dus een inventaris moeten bevatten van de lopende verzekeringsovereenkomsten op 31 december van het betrokken kalenderjaar. Die verslagen moeten, naargelang van het geval, door de verzekeringsmakelaars of -ondernemingen worden opgesteld.

In 2016 heeft de FSMA ook haar inspanningen voortgezet om de verzekeringssector voor de toepassing van de gedragsregels te sensibiliseren.

Die sensibilisering gebeurde enerzijds via de voortzetting van de contacten met de verschillende beroepsorganisaties van de sector, de deelname aan conferenties en de organisatie van vergaderingen met verschillende verzekeringsondernemingen.

Anderzijds heeft de FSMA verder bezoeken ter plaatse afgelegd bij verzekeringsondernemingen en -tussenpersonen, om na te gaan of de gedragsregels en de informatieverplichtingen door hen werden nageleefd¹⁷. Net als in 2015 werd bij die bezoeken ter plaatse een pedagogische doelstelling nagestreefd aan de hand van een methodologie rond vijf thema's en een specifiek voor de verzekeringssector ontwikkeld *risk assessment*.

Aangezien die inspectiecampagne er op dat moment toe strekte de verzekeringssector en -tussenpersonen te sensibiliseren voor de toepassing van de gedragsregels, heeft de FSMA elke bezochte onderneming een kort verslag bezorgd. Dat verslag bevat de vaststellingen van de FSMA en vraagt dat de nodige maatregelen zouden worden genomen om de eventueel vastgestelde tekortkomingen te verhelpen. De FSMA heeft echter nog geen bevelen gericht tot of sancties opgelegd aan de betrokken ondernemingen.

De focus van de bezoeken lag op de naleving van de zorgplicht bij de commercialisering van tak 21- en tak 23-levensverzekeringen. Dat cruciale thema, dat al centraal stond bij de bezoeken in 2015, vormt immers een enorme uitdaging voor de sector. Te noteren valt dat tijdens de inspecties bij de verzekeringsmakelaars in 2016 – net als in 2015 – niet enkel de correcte toepassing van de MiFID-gedragsregels werd gecontroleerd, maar ook werd nagegaan of het inschrijvingsdossier en de procedures in verband met de antiwitwaswetgeving correct en volledig waren.

De FSMA zal de belangrijkste vaststellingen die zij tijdens haar bezoeken aan de verzekeringsmakelaars en -ondernemingen heeft gedaan, bundelen in twee sectorale verslagen die zij op haar website zal publiceren. In die verslagen zal niet alleen aandacht worden besteed aan bepaalde goede praktijken, maar ook aan bepaalde praktijken die zouden moeten worden verboden met het oog op een correcte toepassing van de gedragsregels. Die verslagen zullen ook de ondernemingen waarbij de FSMA nog geen bezoek heeft afgelegd, in staat stellen om lering te trekken uit die eerste controles ter plaatse.

¹⁶ Belgisch Staatsblad van 13 december 2016.

¹⁷ Zie dit verslag, p. 64.

Financiering van de kmo's

De wet betreffende diverse bepalingen inzake de financiering voor kmo's heeft de zorgplicht ingevoerd met betrekking tot het kredietverleningsproces voor kmo's. De FSMA heeft de opdracht gekregen om op de naleving van die specifieke regels toe te zien. Deze wet streeft de volgende doelstellingen na:

- voldoende transparantie creëren met betrekking tot het kredietaanbod in de precontractuele fase, zodat de onderneming met voldoende kennis van zaken een bewuste keuze kan maken en de contractuele voorwaarden bij diverse kredietgevers kan vergelijken;
- de contractuele relatie tussen kredietgever en onderneming evenwichtiger maken.

De wet voorziet ook in een geschiktheidsverplichting voor de kredietgever. Die verplichting houdt in dat de kredietgever tussen de kredietovereenkomsten die hij gewoonlijk aanbiedt, het krediet moet zoeken dat het best bij de vraag van de kmo aansluit, gelet op haar financiële toestand bij de sluiting van de kredietovereenkomst en het doel van het krediet. Deze verplichting geldt, in voorkomend geval, ook voor de kredietbemiddelaar.

In 2016 heeft de FSMA haar inspectiecampagne voortgezet rond de naleving van de bepalingen van de wet betreffende diverse bepalingen inzake de financiering voor kmo's¹⁸. Die bepalingen handelen voornamelijk over de zorgvuldigheids- en de informatieplicht, de kredietweigering en de invoering van organisatorische maatregelen met het oog op de naleving van de bepalingen van de wet. De FSMA heeft geen toezichts- of sanctiebevoegdheid met betrekking tot de vervroegde terugbetalingen en de modaliteiten voor de berekening van de wederbeleggingsvergoedingen.

Tijdens die eerste reeks van acht inspecties heeft de FSMA vooral de volgende vaststellingen gedaan:

- de schriftelijke toelichting, die de cliënten een totaalbeeld moet geven van de voor hen relevante kredietvormen, wordt niet systematisch aan de cliënten overhandigd. Zij bevat niet steeds alle informatie die wordt voorgeschreven door de wet en de door de representatieve werkgeversorganisaties en de representatieve organisatie van de kredietsector opgestelde gedragscode. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om de informatie over de mogelijkheden inzake vervroegde terugbetaling, inzake overheidssteun, ...
- het summier informatiedocument¹⁹, dat in het kader van een kredietaanbod wordt overhandigd, is niet steeds compleet in het licht van de lijst van elementen die in voornoemde gedragscode wordt verduidelijkt. De ontbrekende elementen zijn bijvoorbeeld de rentevoeten van kaskredieten of *straight loans*, de identiteit van de kredietgever, de doelstelling en de kenmerken van elk krediet, ...
- de kredietgevers bewaren niet systematisch een spoor van de overhandiging van documenten of de mondelinge mededeling van informatie aan de cliënten. Daardoor kunnen noch de controlefuncties van de kredietgever, noch de FSMA hun toezichtsprerogatieven ter zake uitoefenen.

De resultaten van die inspecties hebben ook nuttige elementen opgeleverd voor de eerste tweejaarlijkse evaluatie van de betrokken wetgeving. In die evaluatie wordt voorzien door het koninklijk besluit tot bepaling van nadere regels voor de evaluatie bedoeld in artikel 14 van de wet van 21 december 2013 betreffende diverse bepalingen inzake financiering voor kleine en middelgrote ondernemingen.

¹⁸ Zie het jaarverslag 2014 van de FSMA, p. 145 en volgende.

¹⁹ Document dat ertoe strekt de kmo's in staat te stellen om over te gaan tot een onafhankelijk onderzoek van de belangrijkste elementen van de ontwerp kredietovereenkomst, en tot een beoordeling van de gevolgen van de belangrijkste clausules van die overeenkomst, zonder een beroep te moeten doen op een gespecialiseerde derde om de ontwerp kredietovereenkomst te analyseren.

Mystery shopping

De FSMA heeft de bevoegdheid om aan *mystery shopping* te doen. Dit houdt in dat medewerkers van de FSMA of daartoe door de FSMA gemachtigde externen vaststellingen doen bij gereguleerde ondernemingen zonder kenbaar te maken dat dit gebeurt in opdracht van de FSMA.

De FSMA zette de afgelopen drie jaar *mystery shopping* in om na te gaan of de gereguleerde ondernemingen hun verplichtingen in de precontractuele fase nakomen. De FSMA contracteerde hiertoe een gespecialiseerde externe partner voor twee types van missies:

- een eerste type van *mystery shopping* betreft ondernemingen waar nog geen inspectie plaatsvond. Bij deze ondernemingen gaat de FSMA via *mystery shopping* informatie verzamelen om te beoordelen of een formele inspectie aangewezen is ;
- een tweede type van *mystery shopping* vindt plaats bij ondernemingen die een actieplan moeten uitvoeren om de tekortkomingen weg te werken die de FSMA eerder identificeerde in het kader van een inspectie. In dit geval dient *mystery shopping* om na te gaan of deze actieplannen op het terrein het nodige effect hebben.

Tot nu toe heeft de FSMA drie campagnes uitgevoerd. De belangrijkste conclusies van deze beoordelingen worden hieronder opgesomd:

- de gereguleerde ondernemingen moeten hun medewerkers ertoe aansporen om bij het verlenen van beleggingsadvies de nodige gegevens in te zamelen over de cliënt, de geschiktheid van de transactie te controleren en de nodige informatie te verstrekken aan de cliënt. Dit moet gebeuren ongeacht of de transactie uiteindelijk wordt verricht of niet;
- het advies strookt niet steeds met het vooropgestelde scenario of met de vragenlijst waarmee informatie is ingezameld bij de cliënt;
- de ondernemingen moeten grondiger communiceren over de transactiekosten en over de risico's die de voorgestelde producten inhouden;
- de ondernemingen moeten er over waken dat de wettelijk vereiste informatie wordt verstrekt, zoals bijvoorbeeld het document met de essentiële beleggersinformatie (het KIID). Tegelijkertijd moeten de ondernemingen er nauwlettend op toezien dat zij geen documenten voor intern gebruik verspreiden.

Nieuw in de campagne voor 2016 was de aandacht voor de distributie van levensverzekeringen.

In 2017 zal de FSMA haar aanpak van de eerste drie campagnes evalueren, een actieplan uitwerken om nieuwe campagnes te organiseren en op basis hiervan een nieuwe overheidsopdracht uitschrijven.

Onregelmatige activiteiten

Een van de opdrachten van de FSMA is de bescherming van de financiële consumenten via de publicatie van waarschuwingen voor onregelmatige aanbiedingen van beleggingsdiensten en -producten. In het kader van die opdracht zoekt en onderzoekt de FSMA aanwijzingen van onregelmatige aanbiedingen, in hoofdzaak op basis van aanwijzingen van derden, consumentenklachten of eigen vaststellingen. Dit onderzoekswerk kan resulteren in concrete maatregelen die een einde moeten stellen aan onregelmatige aanbiedingen of activiteiten, of in sancties.

Samenwerking met de gerechtelijke autoriteiten en publicatie van waarschuwingen

De FSMA werkt ook nauw samen met andere overheidsinstanties, zoals de gerechtelijke autoriteiten, bijvoorbeeld op het vlak van internationale fraude met binaire opties, CFD's (*contracts for difference*) en forex-producten, met *boiler rooms* en met *recovery rooms*.

Wanneer de FSMA een mogelijk onregelmatige aanbieding van financiële producten of diensten vaststelt, kan zij beslissen een onderzoek te openen. Tijdens de verslagperiode heeft zij 273 onderzoeken geopend tegenover 286 in 2015.

Als de FSMA niet snel een einde kan stellen aan die mogelijk onregelmatige aanbiedingen, met name omdat die via het internet of vanuit het buitenland worden aangestuurd dan wel omdat de daders niet kunnen worden geïdentificeerd, stelt zij de gerechtelijke autoriteiten daarvan in kennis en publiceert zij een waarschuwing om het publiek te wijzen op de gevaren van zo'n onregelmatige aanbieding.

In 2016 heeft de FSMA 54 waarschuwingen gepubliceerd, die betrekking hadden op 137 vennootschappen en één natuurlijk persoon. In 2015 bedroeg het aantal waarschuwingen 81. Die daling is vooral te wijten aan het feit dat vele van de in 2015²⁰ gepubliceerde waarschuwingen betrekking hadden op vennootschappen die binaire opties aanboden, en ook op vennootschappen die betrokken waren bij andere vormen van fraude, in het bijzonder *boiler rooms* en *recovery rooms*. Vele vragen of aanwijzingen die de FSMA in 2016 ontving, betroffen dus vennootschappen waarvoor in 2015 al een waarschuwing was gepubliceerd. Ook heeft zij een algemene waarschuwing gepubliceerd voor frauduleuze kredietaanbiedingen en één voor beleggingsaanbiedingen van het piramidale type en ponzisystemen.

²⁰ Zie het jaarverslag 2015 van de FSMA, p. 176-177.

Omwille van het grote aantal waarschuwingen heeft de FSMA de publicatie voortgezet van haar samenvattende lijst van vennootschappen die op onregelmatige wijze actief zijn op Belgisch grondgebied. Het voordeel daarvan is dat de consumenten en de financiële instellingen over een duidelijke lijst beschikken van alle onregelmatig actieve vennootschappen waarover eerder al een waarschuwing is gepubliceerd of die zijn gelieerd aan vennootschappen waarover eerder al een waarschuwing is gepubliceerd. De lijst, die geregeld wordt geactualiseerd, kan worden geraadpleegd op de website van de FSMA²¹.

Naast haar eigen waarschuwingen publiceert de FSMA ook de waarschuwingen van haar Europese collega-toezichthouders, die haar via ESMA worden bezorgd. In 2016 heeft de FSMA 191 van die waarschuwingen gepubliceerd. Verder publiceert de FSMA op haar website (via een hyperlink) ook de waarschuwingen die worden verspreid door buitenlandse toezichthouders van buiten de Europese Unie die lid zijn van IOSCO.

Sensibiliseringsacties

Tijdens de verslagperiode is de FSMA, zowel bij het grote publiek als bij professionals uit de financiële sector, blijven inzetten op de sensibilisering voor en de preventie van de risico's van beleggingsfraude.

Zo heeft zij meer specifiek sensibiliseringsacties uitgevoerd bij de complianceofficieren en de verzekeringstussenpersonen, die door hun rol en hun positie aanwijzingen van onregelmatige aanbiedingen kunnen opsporen.

²¹ Zie de website van de FSMA.
²² Zie dit jaarverslag, p. 112.

Reglement tot beperking van de commercialisering van bepaalde financiële derivaten, waaronder CFD's en binaire opties

Op 18 augustus 2016 heeft de FSMA een reglement gepubliceerd tot beperking van de commercialisering van bepaalde financiële derivaten (zoals binaire opties of CFD's met een hefboomeffect) aan niet-professionele cliënten in België. Dat reglement is goedgekeurd bij koninklijk besluit van 21 juli 2016 en op 18 augustus 2016 in werking getreden²².

Ondanks de talrijke waarschuwingen die de FSMA eerder al publiceerde over de risico's verbonden aan dergelijke producten, ontving zij toch nog tal van consumentenklachten over die financiële instrumenten. De FSMA heeft daarom beslist om de commercialisering van die producten aan de consumenten in België te omkaderen.

Die afgeleide instrumenten werden doorgaans vanuit het buitenland aan Belgische beleggers aangeboden via elektronische handelsplatformen. Zij werden door de aanbieders voorgesteld als producten die een hoog rendement opleverden in een context van historisch lage rentevoeten. In werkelijkheid ging het om producten die op agressieve wijze werden gecommmercialiseerd en uiterst risicovol waren, en om transacties op vaak zeer korte termijn die geen enkele band hadden met de reële economie. Bovendien was er in een groot aantal gevallen sprake van beleggingsfraude.

De FSMA heeft op haar website ook een lijst gepubliceerd met vragen over het reglement tot omkadering van de commercialisering van bepaalde afgeleide otc-instrumenten (binaire opties, CFD's, ...).

Meldingen van consumenten

De FSMA beschikt over een meldpunt. Consumenten kunnen er terecht met vragen, klachten, informatie en suggesties.

De FSMA ontving vorig jaar 1.510 meldingen van consumenten over diverse financiële onderwerpen. Dat is ongeveer evenveel als in 2015. In dat jaar registreerde de FSMA 1.553 vragen en klachten.

De meeste meldingen hielden verband met waarschuwingen en vergunningen. Bijna vier op de tien vragen en klachten gingen hierover. Ruim een kwart van de meldingen hield verband met sparen en beleggen. Dertien procent van de vragen en klachten ging over verzekeringen en elf procent over pensioenen.

De toename van het aantal meldingen in de categorie van waarschuwingen en vergunningen viel het meest op. De FSMA registreerde vorig jaar 554 vragen en klachten, bijna 50 procent meer dan in 2015. Zij gaan over niet-conventionele producten zoals binaire opties, CFD's of *forex*-producten en over andere fraudefenomenen zoals *boiler rooms* en *recovery rooms*.

Omdat de commercialisering van niet-conventionele producten vaak gepaard gaat met oplichting en grote verliezen voor consumenten, vaardigde de FSMA midden 2016 een verbod uit op de commercialisering van bepaalde producten²³. Dat verbod wierp heel wat vragen op bij consumenten.

De openstelling van de databank DB2P over aanvullende pensioenen leidde tot een significante stijging van het aantal vragen en klachten over dit onderwerp. De FSMA registreerde vorig jaar 166 meldingen van consumenten in de categorie pensioenen, een stijging met meer dan 60 procent.

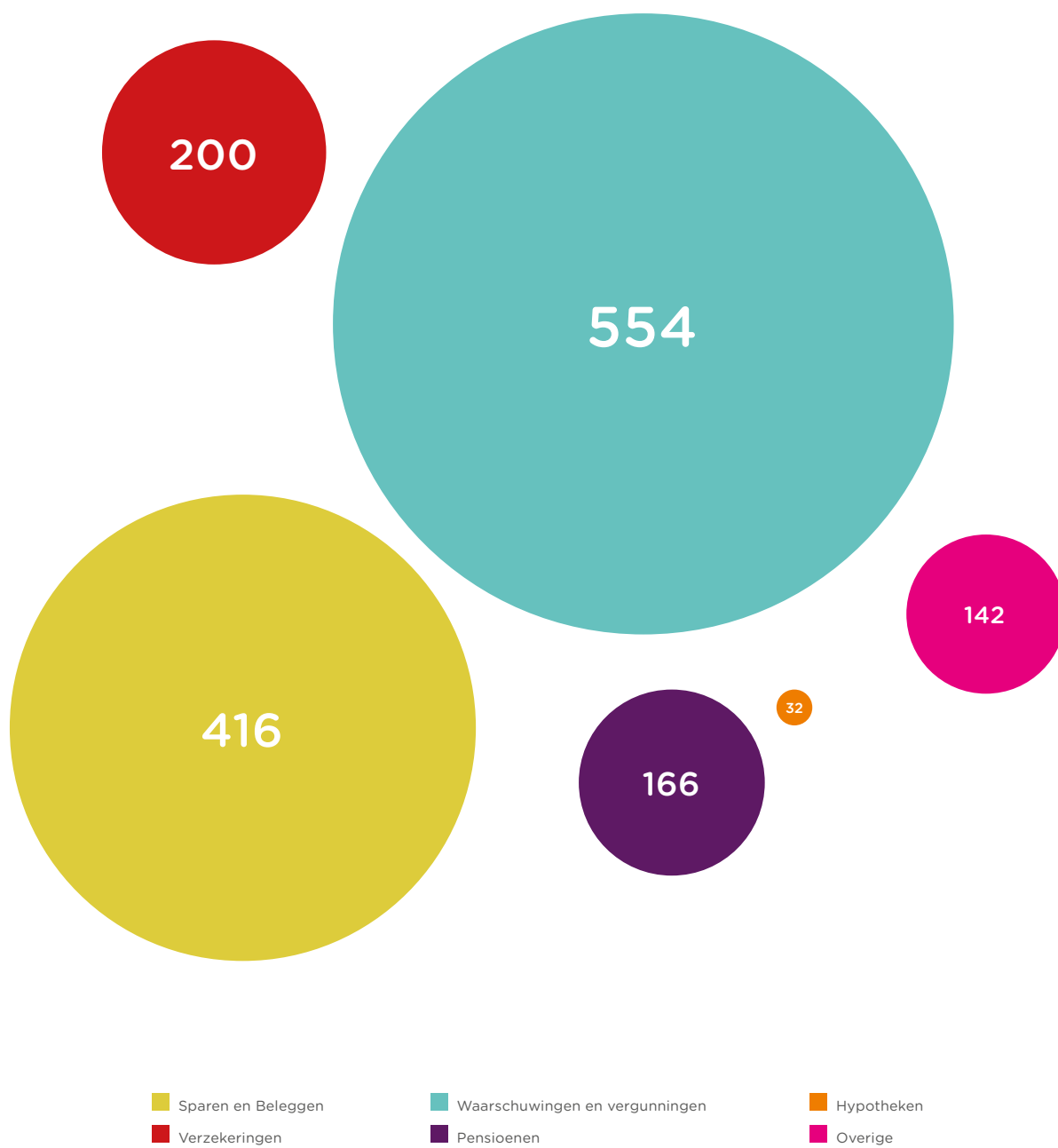
Een wijziging in de wetgeving over het toezicht op hypothecaire kredieten leidde tot een opvallende daling van het aantal vragen en klachten over dit onderwerp. De FSMA registreerde vorig jaar 32 meldingen, een daling met 66 procent. De FSMA is sinds 1 november 2015 niet langer bevoegd voor het toezicht op de naleving van de wetgeving over hypothecair krediet.

Meldingen van consumenten zijn een belangrijke bron van informatie voor de FSMA. Ze bieden inzicht in problemen die de verwerving van financiële producten en diensten met zich mee kan brengen. Op die manier zijn ze belangrijke signalen voor het toezicht van de FSMA op de financiële sector.

Heel wat meldingen gaan over onderwerpen die buiten de bevoegdheid van de FSMA vallen. In dat geval verwijst de FSMA consumenten door naar bevoegde instellingen zoals de Ombudsman voor financiële geschillen, de Ombudsman van Verzekeringen, de Nationale Bank, de FOD Economie en de FOD Financiën.

²³ Zie dit verslag, p. 35 en 112.

Grafiek 8: Aantal meldingen van consumenten per categorie

BE04312103
BFV. 02.01.20

BE04312103
BFV. 02.01.20

Person in orange safety vest walking through the facility.

Een belegger die in een vennootschap investeert, moet kunnen beschikken over de nodige informatie over deze vennootschap. Daarom ziet de FSMA erop toe dat de informatie van beursgenoteerde vennootschappen een getrouw beeld geeft en tijdig en op een correcte manier ter beschikking wordt gesteld van het publiek. De FSMA ziet eveneens toe op de correcte en transparante werking van de markten waarop deze vennootschappen genoteerd zijn. Daarnaast controleert de FSMA ook de informatie van niet-beursgenoteerde vennootschappen op het ogenblik dat zij een openbare uitgifte van effecten doen om geld op te halen bij het publiek.

Verrichtingen van beursgenoteerde vennootschappen

Wanneer beursgenoteerde vennootschappen een openbaar aanbod doen van aandelen of schuldinstrumenten of wanneer er een bod wordt uitgebracht op een genoteerde vennootschap moet de nodige informatie ter beschikking gesteld worden van de markt. Dat gebeurt doorgaans via een door de FSMA goedgekeurd prospectus of gelijkwaardig beschouwde informatie. In de loop van 2016 vonden meerdere verrichtingen plaats van genoteerde vennootschappen waarvoor de FSMA de ter beschikking gestelde informatie controleerde en goedkeurde.

De informatie in een prospectus moet beantwoorden aan wettelijke vereisten en consistent en volledig zijn. Bij de behandeling van prospectussen besteedt de FSMA bijzondere aandacht aan het identificeren en duidelijk vermelden van de risico's voor de investeerders. Behalve een aparte sectie in het prospectus over de risico's, worden, indien nodig, specifieke risicofactoren ook nog eens benadrukt op het voorblad van het document. Op die manier kunnen potentiële investeerders kennis nemen van het risico dat ze lopen en hiermee rekening houden bij hun beslissing om al dan niet te investeren.

Uitgiftes en noteringen

Zo noteerden in 2016 twee vennootschappen voor het eerst op Euronext Brussels. Het biotechnologiebedrijf ASIT biotech haalde bij zijn beursgang voor 23,5 miljoen euro kapitaal op via de uitgifte van nieuwe aandelen. Cenergy Holdings, een filiaal van de eveneens op Euronext Brussels genoteerde Viohalco-groep, haalde via zijn beursgang geen nieuw kapitaal op. Cenergy Holdings noteert op Euronext Brussels sinds 21 december 2016, na de fusie van twee Griekse genoteerde vennootschappen. In deze gevallen keurde de FSMA een prospectus goed voor de uitgifte of notering op Euronext Brussels.

Zeven vennootschappen die reeds op Euronext Brussels genoteerd waren, haalden in de loop van 2016 bijkomend kapitaal op via de beurs en lieten daartoe een prospectus goedkeuren door de FSMA. Het gaat om Hamon, TINC, Fagron, Connect Group, Nyrstar, WDP en Befimmo.

Vijf reeds genoteerde vennootschappen lieten bijkomende aandelen noteren op Euronext Brussels, zonder eerst via een openbaar aanbod vers kapitaal op te halen. Daarvoor lieten ze een noteringsprospectus goedkeuren door de FSMA.

De FSMA keurde voor vijf genoteerde vennootschappen een prospectus goed voor de uitgifte of notering van obligaties. Een vennootschap liet een prospectus goedkeuren voor de notering van aandelen die zijn uitgegeven in de vorm van *American Depository Shares* (ADS's) in het kader van een dubbele notering op zowel Euronext Brussels als op de Amerikaanse NASDAQ-beurs.

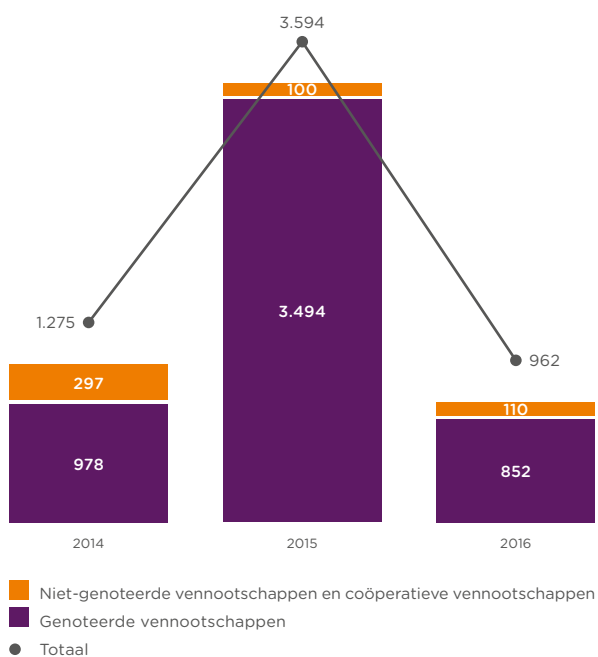
Soms opteren vennootschappen ervoor om hun jaarlijks financieel verslag te laten goedkeuren als registratiedocument. Deze goedkeuring gebeurt los van een specifieke verrichting. Het voordeel van deze aanpak is dat tijdens de geldigheidsduur van het document effecten uitgegeven of genoteerd kunnen worden zonder nog een apart prospectus te laten goedkeuren. Bij een verrichting (notering of uitgifte) moet een verrichtingsnota met de voorwaarden van de verrichting opgesteld worden. In 2016 keurde de FSMA tien registratiedocumenten goed.

Daarnaast behandelde de FSMA drie basisprospectussen. Bij dergelijke basisprospectussen zal de vennootschap, in geval van een uitgifte, nog de definitieve voorwaarden van de verrichting moeten bekendmaken.

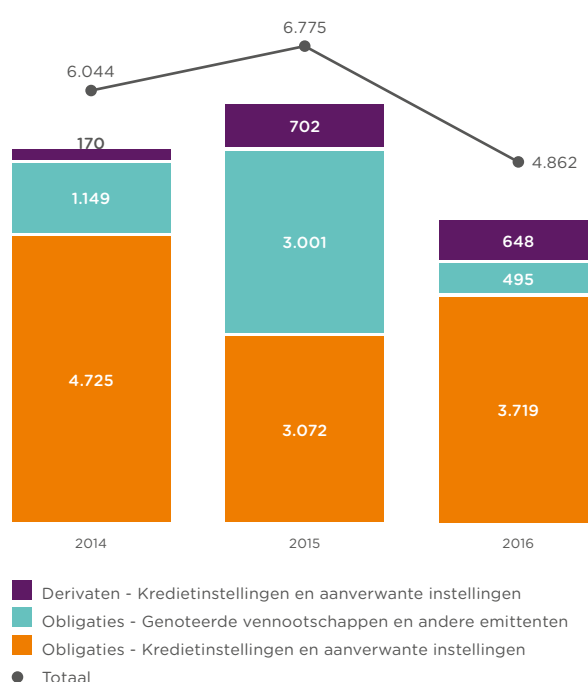
Grafiek 9 geeft de evolutie weer van het uitgiftevolume van aandelen. In 2016 lag dat uitgiftevolume beduidend lager dan het jaar daarvoor. Het jaar 2015 was dan ook uitzonderlijk op het vlak van aandelenuitgiften omdat er een hele reeks beursintroducties en enkele zeer grote kapitaalverhogingen plaatsvonden.

Grafiek 10 geeft de evolutie weer van het uitgiftevolume van schuldinstrumenten. De obligatie-uitgiften door genoteerde vennootschappen kende in 2016 een scherpe daling wegens de minder gunstige rente-evolutie voor dergelijke uitgiften. Het volume van door kredietinstellingen uitgegeven gestructureerde schuldinstrumenten met kapitaalbescherming steeg eind 2016 fors. Het volume aan gestructureerde schuldinstrumenten zonder kapitaalbescherming, de zogenaamde afgeleide instrumenten (derivaten), kende tijdens 2016 een lichte terugval.

Grafiek 9: Uitgiftevolume van aandelen (in miljoen euro)

Grafiek 10: Uitgiftevolume van obligaties en derivaten (in miljoen euro)

Overnamedossiers

In 2016 behandelde de FSMA ook vier overnamedossiers waarbij een prospectus goedgekeurd moest worden. Het ging om een verplicht overnamebod op Sucaf, dat volgde op een bevel van de FSMA (zie kader). Daarnaast ging het om een vrijwillig overnamebod op de aandelen van Newbelco in het kader van de overname van SABMiller door AB InBev. De andere twee dossiers zijn een overnamebod op obligaties van Cofinimmo en een openbaar omruilbod op de aandelen van de op de Vrije Markt genoteerde FNG Group.

Bod AB InBev op SAB Miller

Een bijzonder overnamedossier was in 2016 het overnamebod van de op Euronext Brussels genoteerde biergroep AB InBev op sectorgenoot SAB Miller. Deze operatie was om meerdere redenen atypisch. Het ging vooreerst om een transactie waar twee wereldspelers bij betrokken waren voor een uitzonderlijk groot overnamebedrag van 71 miljard Britse pond. Bovendien ging het om een ingewikkelde overnamestructuur.

De overnamestructuur was ingewikkeld omdat de overname in meerdere stappen verliep. De eerste stap bestond er onder meer in SAB Miller onder te brengen in een nieuw opgerichte Belgische vennootschap, namelijk Newbelco. Vervolgens bracht AB InBev een overnamebod uit op Newbelco, waarbij de aandeelhouders konden kiezen tussen een gedeeltelijke aandelenruil of een uitbetaling in cash. Het sluitstuk van de operatie bestond erin dat AB InBev zich liet opslorpen door Newbelco, dat vervolgens werd herdoopt in AB InBev.

Aangezien de doelvennootschap Brits was, viel de hele operatie onder de bevoegdheid van het Britse Takeover Panel en ook onder Brits recht. Maar aangezien er ook een belangrijk Belgisch luik was, kwam de FSMA op verschillende momenten in de operatie tussen. Zo keurde de FSMA het prospectus goed voor de overname van Newbelco. Vervolgens keurde de FSMA ook een prospectus goed voor de toelating tot de notering op Euronext Brussels van de aandelen van Newbelco.

Gezien de uitzonderlijke omvang en complexiteit van de operatie, heeft de FSMA op vraag van AB InBev afwijkingen toegestaan op bepaalde Belgische overnameregels. Deze afwijkingen hadden onder meer betrekking op het bankattest, waaruit moest blijken dat er voldoende cash-middelen beschikbaar waren om de operatie te financieren, en op de minimumduur van de aanvaardingsperiode. Die pragmatische aanpak heeft ertoe bijgedragen dat deze naar Belgische normen uitzonderlijk grote operatie vlekkeloos is verlopen.

Bevel tot overnamebod op Sucraf

De FSMA heeft in 2016 een onderzoek gedaan naar de deelneming van de Nederlandse vennootschap Value8 in Sucraf, waarvan de aandelen genoteerd zijn op Euronext Brussels. De aanleiding voor dit onderzoek was een transparantiekennisgeving die eind november 2015 gebeurde. Die kennisgeving werd ingediend als gevolg van de verwerving van 15,82 procent van de stemrechtverlenende effecten van Sucraf door een natuurlijke persoon die ook een belangrijke aandeelhouder bleek te zijn van Value8. Value8 was op dat moment reeds de belangrijkste aandeelhouder van Sucraf met een deelneming van 28,99 procent van de stemrechtverlenende effecten. Uit het onderzoek bleek dat Value8 was tussengekomen in de verwerving van die 15,82 procent, wat niet bleek uit de transparantiekennisgeving. Op die manier was Value8, minstens tijdelijk, zelf eigenaar geworden van deze effecten van Sucraf. Bijgevolg had Value8 in november 2015 de drempel van 30 procent van de stemgerechtigde effecten van Sucraf ruim overschreden. Wie door verwerving van effecten met stemrecht deze drempel van 30 procent van dergelijke effecten in een genoteerde vennootschap overschrijdt, moet een overnamebod uitbrengen op die vennootschap. Eind november 2015 was er dus een biedplicht ontstaan voor Value 8.

De FSMA heeft Value8 dan ook bevolen om een openbaar overnamebod te lanceren op alle stemgerechtigde effecten van Sucraf. Voor de aandelen moest het bod gebeuren tegen 2,10 euro per aandeel. Dit is de hoogste prijs betaald door Value8 voor aandelen van Sucraf in de periode van 12 maanden vóór de datum waarop het bod had moeten worden aangekondigd. Voor de winstbewijzen moest het bod gebeuren tegen 1,32 euro per winstbewijs. Dit is de hoogste prijs betaald door Value8 voor winstbewijzen van Sucraf in de periode van 12 maanden vóór de datum waarop het bod had moeten worden aangekondigd.

Als gevolg van dit bevel bracht Value8 het verplichte bod uit. Er werden 80.447 aandelen en 3.645 winstbewijzen in het bod ingebracht.

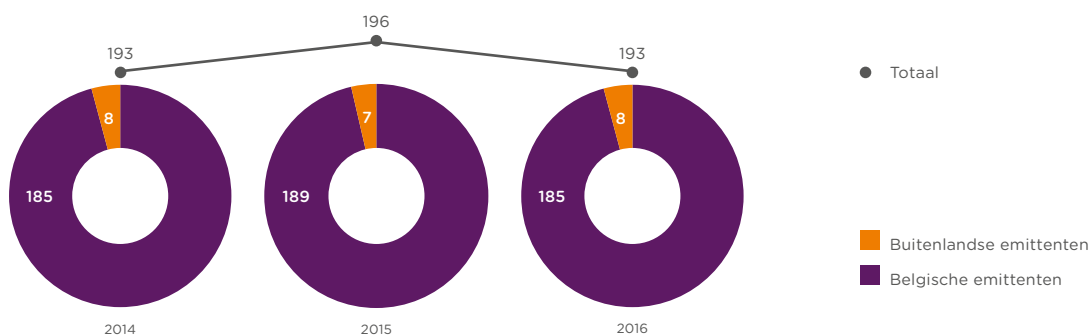
Toezicht op de gereguleerde informatie van genoteerde vennootschappen

De FSMA houdt niet alleen toezicht op de verrichtingen van genoteerde vennootschappen, maar ook op de gereguleerde informatie die ze ter beschikking stellen van het publiek. Het gaat daarbij om zowel informatie die de vennootschappen periodiek moeten publiceren als voorwetenschap.

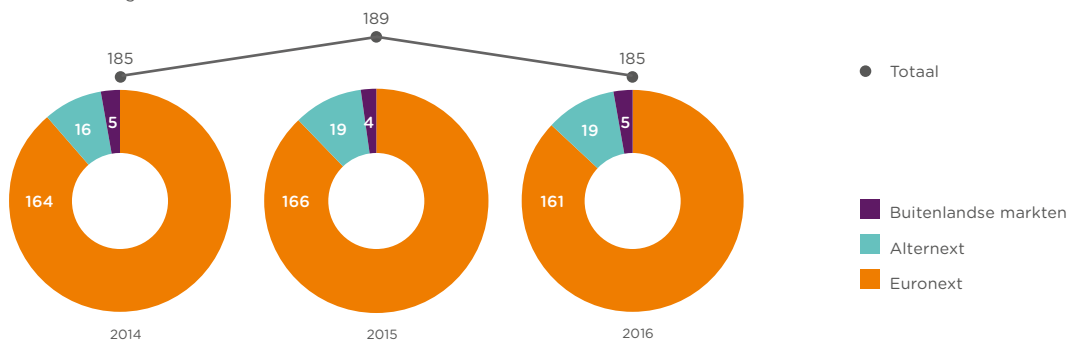
Aantal emittenten

Het aantal genoteerde vennootschappen waarvan de FSMA toezicht houdt op de financiële informatie, is in 2016 lichtjes gedaald (zie grafieken 11 en 12). Deze daling vloeit voort uit de *delisting* van vier vennootschappen voor belegging in schuldvorderingen. Van twee derde van deze emittenten noteren er aandelen; van een derde andere effecten (obligaties, vastgoedcertificaten, ...). De volledige lijst van emittenten is beschikbaar op de website van de FSMA.

Grafiek 11: Emittenten onder toezicht

Grafiek 12: Belgische emittenten

Aanpak van het toezicht

Het toezicht op de gereguleerde informatie van genoteerde vennootschappen vindt in principe a posteriori plaats. Om haar controleplan te bepalen selecteert de FSMA elk jaar een aantal vennootschappen waarvan de gereguleerde informatie aan een grondiger toezicht zal worden onderworpen. Hiertoe hanteert ze een selectiemodel gebaseerd op risico en rotatie. Bij de selectie wordt ook rekening gehouden met de relevantie voor een vennootschap van de voor het betrokken jaar vastgelegde prioritaire aandachtspunten.

Voor de geselecteerde vennootschappen bepaalt de FSMA welke informatie in het bijzonder onderzocht zal worden. Vaak vraagt de FSMA vooraf aan de commissaris van de betrokken vennootschap een verslag over onder meer de belangrijke actuele of latente risico's of problemen. Bij de selectie van de informatie die in het bijzonder onderzocht zal worden, houdt ze rekening met de voor die vennootschap geïdentificeerde risico's en met de prioritaire aandachtspunten die vastgelegd werden in de richtsnoeren van de *European Securities and Markets Authority* (ESMA). Wanneer nodig worden cases met betrekking tot de internationale boekhoudnormen (IFRS) voorgelegd aan een subcomité van ESMA waarin alle Europese toezichthouders vertegenwoordigd zijn.

Het toezicht door de FSMA is erop gericht na te gaan of de rapporteringsverplichtingen nageleefd worden en in het bijzonder of er een getrouw beeld wordt gegeven en het publiek niet wordt misleid. Hiertoe onderzoekt de FSMA de door de vennootschappen gepubliceerde gereguleerde informatie. Wanneer bepaalde aspecten verder onderzoek vereisen vraagt ze de vennootschap en haar commissaris om bijkomende informatie hierover. Het omstandigere onderzoek om na te gaan of de financiële verslagen een waarheidsgetrouw beeld geven van de financiële toestand en van de omvang en de samenstelling van de resultaten, het vermogen en de kasstromen, is in de eerste plaats een taak van de revisor. De inschattingen en opinies van het management worden slechts in beperkte mate onderzocht door de FSMA.

In functie van gebeurtenissen in de markt of bij de vennootschappen zelf past de FSMA het aanvankelijk vastgestelde controleplan aan. Vennootschappen die niet geselecteerd werden, ondergaan in principe geen grondiger toezicht. Die vennootschappen kunnen echter wel aan een ad-hoc-toezicht onderworpen worden als de FSMA kennis zou krijgen van bepaalde feiten. Daarnaast staat de FSMA open voor overleg met vennootschappen of hun aandeelhouders. Dat overleg kan bijvoorbeeld betrekking hebben op de boekhoudkundige verwerking van transacties of over de te communiceren informatie.

Op basis van haar controles is de FSMA op verschillende manieren tussengekomen. Zo heeft ze een vennootschap opgelegd nieuwe halfjaarlijkse financiële staten te publiceren. Er ontbrak immers becijferde informatie over de schending van afspraken die de vennootschap had gemaakt met de banken over te respecteren ratio's in het kader van leningovereenkomsten. Die informatie was nochtans noodzakelijk om investeerders toe te laten de aard en de omvang van de risico's van de vennootschap te beoordelen. In de nieuwe financiële staten moest de vennootschap preciezere informatie publiceren en zorgen voor een getrouw beeld over haar situatie.

In een ander geval heeft de FSMA een vennootschap verplicht om een aanvulling bij haar geconsolideerde jaarrekening te publiceren met bijkomende informatie over de waardering aan reële waarde van activa waarvoor geen actieve markt bestaat. Deze informatie was noodzakelijk om investeerders toe te laten de gehanteerde waarderingmethodologie en de gebruikte inputs te beoordelen.

Een andere vennootschap heeft een eeuwigdurende lening uitgegeven waarvan de kenmerken van die aard zijn dat de vennootschap economisch gedwongen zal zijn de lening op relatief korte termijn terug te betalen. Daarom heeft de FSMA de vennootschap gevraagd deze lening, die voorheen in de reserves werd opgenomen, in een afzonderlijke lijn in de balans op te nemen en de kenmerken ervan precies te omschrijven.

Vaak leiden de controles tot aanbevelingen of vragen van de FSMA om de kwaliteit van de informatie die verschaft wordt in de rekeningen te verbeteren. In een geval heeft de FSMA een problematiek voorgelegd aan het internationaal comité dat de IFRS-boekhoudregels interpreteert. Dat comité heeft verduidelijkt hoe de betrokken transacties verwerkt moeten worden.

Op basis van haar controles heeft de FSMA een vennootschap ook gewezen op gebrekkige en onvolledige informatie in haar persberichten over lopende projecten. In een ander geval vroeg de FSMA aanpassingen van de weergave van informatie op de website.

Studie inzake verwerking pensioenverplichtingen

Een specifiek aandachtspunt in 2016 was de impact van een recente wijziging van de Belgische wet op de aanvullende pensioenen op de verwerking van de pensioenverplichtingen in de IFRS-jaarrekeningen. De FSMA heeft daarover eind 2016 een studie gepubliceerd, die rekening houdt met het standpunt van een aantal betrokken actoren. Het ging om vertegenwoordigers van revisoren, pensioenfondsen, actuarissen en verzekeringsondernemingen.

De studie past in het streven van de FSMA naar een verdere verbetering van de kwaliteit van financiële informatie over Belgische pensioenplannen van het type vaste bijdrage met wettelijk gegarandeerd minimumrendement. Met de studie wil de FSMA ook bijdragen tot meer coherentie in de verwerking van deze plannen in de jaarrekeningen van Belgische genoteerde vennootschappen.

De studie bevestigt eerder onderzoek waaruit bleek dat een strikte toepassing van de boekhoudnorm 'IAS 19 Personeelsbeloningen' op deze pensioenplannen tot tegenstrijdige resultaten kan leiden en dus problematisch kan zijn. Uit de studie blijkt evenwel dat, na de wetwijziging, het gebruik van een methode die beter aansluit bij deze norm dan de voorheen veelgebruikte intrinsieke methode mogelijk is en zorgt voor een getrouwer beeld van de pensioenverplichtingen.

Openbaarmaking van het aandeelhouderschap

Wie bepaalde drempels over- of onderschrijft in het aandeelhouderschap van een genoteerde vennootschap, moet dat publiek bekend maken. Het kan zowel gaan om wettelijk vastgelegde drempels als om drempels die de vennootschappen zelf bepaald hebben in hun statuten. In 2016 ontving de FSMA 335 dergelijke transparantiemeldingen, tegenover 288 in 2015.

Op basis van deze transparantiemeldingen houdt de FSMA een overzicht bij van het aandeelhouderschap van de genoteerde vennootschappen. Deze informatie kan geraadpleegd worden op de website van de FSMA. Op deze website staat ook een overzicht van de statutair vastgelegde drempels die deze vennootschappen hanteren.

13.575

De online-databank STORI (*Storage of Regulated Information*) bevat alle gereguleerde informatie die vennootschappen met noteringen op Euronext Brussels sinds 2011 gepubliceerd hebben. Deze databank bevatte eind 2016 al 13.575 documenten. STORI is raadpleegbaar via stori.fsma.be.

Verrichtingen van niet-genoteerde vennootschappen

Wanneer niet-beursgenoteerde vennootschappen financiële verrichtingen doen, moeten zij in bepaalde gevallen een prospectus laten goedkeuren door de FSMA. Deze documenten bevatten alle wettelijk vereiste en nuttige informatie voor de potentiële investeerders en wijzen ook op de risico's die verbonden zijn aan de investering.

In 2016 keurde de FSMA 35 prospectussen goed van niet-genoteerde vennootschappen. Het ging meer bepaald om 12 prospectussen voor de uitgifte van aandelen door coöperatieve vennootschappen. Daarnaast keurde de FSMA 14 prospectussen goed van *tax shelters* voor investeringen in audiovisuele producties. Voorts waren er vier prospectussen voor de uitgifte van obligaties of notes en vijf prospectussen voor werknemersparticipatieplannen.

De Belgische wetgeving bepaalt dat coöperatieve vennootschappen en crowdfunding-initiatieven onder bepaalde voorwaarden vrijgesteld zijn van prospectusplicht. Wie van die vrijstelling gebruik wil maken, moet aantonen dat hij aan de vrijstellingsvoorwaarden voldoet. Dat gebeurt door documenten, zoals brochures, reclamefolders of informatiememoranda over te maken aan de FSMA. Dit moet gebeuren vooraleer de eigenlijke aanbieding begint en moet om de twaalf maanden opnieuw gebeuren indien de aanbieding doorloopt. In 2016 heeft de FSMA 26 dergelijke meldingen ontvangen van 24 verschillende vennootschappen.

Toezicht op de financiële markten

Real-time monitoring

Om haar markttoezicht uit te oefenen beschikt de FSMA over een marktenzaal waar de financiële markten in real time worden opgevolgd. De marktenzaal ziet toe op een goede informatieverstrekking aan de markten, door te controleren of de genoteerde vennootschappen hun verplichtingen nakomen in verband met de openbaarmaking van voorwetenschap. Bij die controle wordt gewaakt over zowel de volledigheid als de juiste verspreiding van de informatie. Daarnaast is het de taak van de marktenzaal om mogelijke situaties of gedragingen van marktmisbruik op te sporen.

De marktenzaal van de FSMA is uitgerust met de nodige informatie-instrumenten voor marktenzalen. Het gaat onder meer om een real-timetoeegang tot de Euronext-markten waarop Belgische aandelen worden verhandeld, een verbinding met de belangrijkste elektronische verspreiders van financiële informatie, de financiële pers, de studies van financiële analisten over de genoteerde vennootschappen en de door die vennootschappen zelf gepubliceerde informatie.

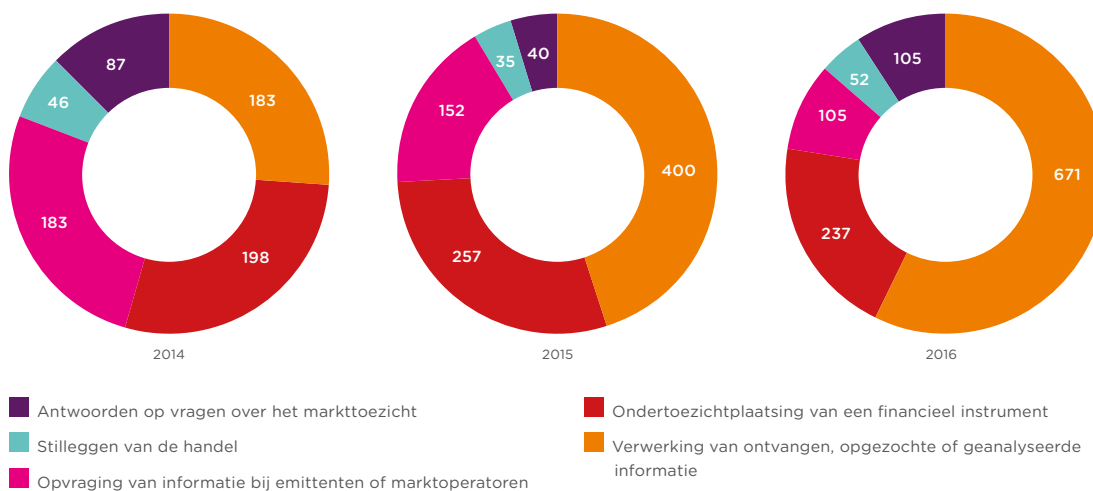
Stilleggen van de handel

De marktenzaal van de FSMA kan om meerdere redenen beslissen de handel in een aandeel stil te leggen. Een voorbeeld daarvan is het geval waarin een genoteerde vennootschap tijdens de beurshandel koersgevoelige informatie (voorwetenschap) bekend moet maken. Het kan bijvoorbeeld gaan om een gerechtelijke uitspraak of een beslissing van een algemene vergadering in de loop van de dag. In een dergelijk geval kan in overleg tussen de FSMA en de genoteerde vennootschap beslist worden om de handel in het aandeel stil te leggen. Op die manier kan de vennootschap de markt correct informeren. Wanneer alle marktdeelnemers de gelegenheid hebben gehad om kennis te nemen van het nieuws, kan de handel hernomen worden.

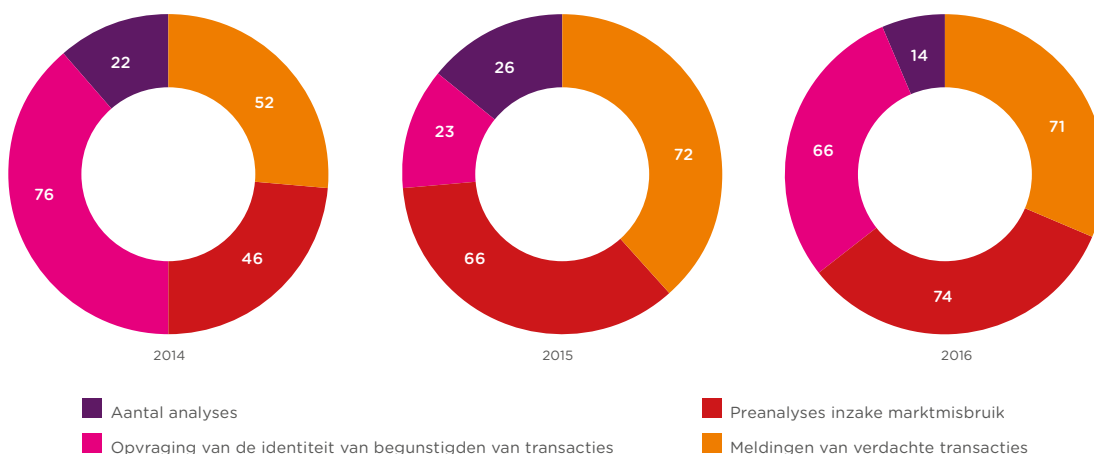
De FSMA opteert voor een real-time toezicht op de markten omdat dit een aantal voordelen biedt ten opzichte van andere landen die enkel a posteriori toezien op de financiële markten. Real-time toezicht laat immers toe onmiddellijk in te grijpen wanneer er bijvoorbeeld onjuiste informatie circuleert in verband met een genoteerde vennootschap. De FSMA kan in dat geval beslissen de handel in het betrokken aandeel stil te leggen. Dat geeft de vennootschap de gelegenheid om correcte informatie te publiceren en geeft de markt de tijd om er kennis van te nemen. Een dergelijke ingreep voorkomt ook mogelijke schade voor beleggers als gevolg van koersbewegingen in reactie op onjuiste informatie. In 2016 legde de FSMA 52 maal de handel in een aandeel stil (zie kader).

Naast het stilleggen van de handel, kan de marktenzaal ook andere acties ondernemen, zoals het onder verscherpt toezicht plaatsen van een aandeel, opvragen van informatie bij genoteerde vennootschappen en bij andere marktspelers. De marktenzaal ontvangt ook aangiften van mogelijk verdachte transacties en andere informatie. Ten slotte staat ze ook in voor preanalyses en analyses van indicaties van mogelijk marktmisbruik. In 2016 voerde de FSMA 74 preanalyses en 14 analyses uit in verband met mogelijk marktmisbruik. Grafieken 13 en 14 geven een overzicht van het aantal ondernomen acties van de marktenzaal van de FSMA

Grafiek 13: Real-timetoezicht

Grafiek 14: Opsporing van marktmisbruik

De financiële markten zijn de jongste decennia aanzienlijk geëvolueerd, mede onder impuls van de liberalisering van de beurssector, de toegenomen concurrentie tussen handelsplatformen en de opkomst van nieuwe technologie. Dit zorgde ook voor de opkomst van nieuwe types van marktspelers, zoals *high frequency traders*. Door die evoluties zijn er ook nieuwe vormen van mogelijke marktmanipulatie ontstaan.

Onder andere om dergelijke manipulaties beter te kunnen opsporen heeft de FSMA een samenwerkingsovereenkomst met de Franse toezichthouder AMF afgesloten. Dit akkoord voorziet een samenwerking inzake de aanpak van de detectie en het gebruik door de marktenzaal van de FSMA van software van de AMF. Deze software maakt gedetailleerde analyses mogelijk van het gedrag van marktdeelnemers door een reconstructie van de invoer, wijziging, annulering en uitvoering van alle orders.

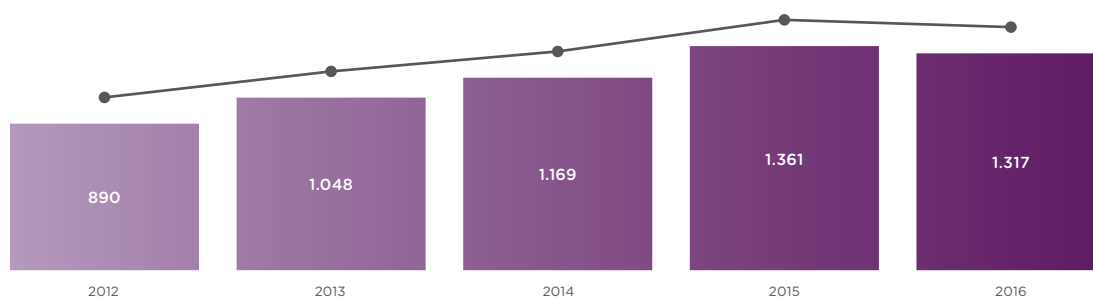
Nieuwe regels inzake de meldplicht voor leidinggevenden

De regels inzake marktmisbruik zijn in de loop van 2016 aangepast door de inwerkingtreding van de Europese verordening over marktmisbruik²⁴. Deze verordening bepaalt onder meer dat genoteerde vennootschappen in principe zelf moeten instaan voor de publicatie van transacties die hun leidinggevenden doen in effecten van de vennootschap. Deze informatie kan erg interessant zijn voor investeerders.

De verordening laat de lidstaten echter de optie om deze publicatie ook gecentraliseerd te laten gebeuren bij de toezichthouder. De Belgische wetgever heeft er op advies van de FSMA voor gekozen deze optie te lichten. Daardoor kan de bestaande praktijk behouden blijven waarbij de transacties van bedrijfsleiders van alle genoteerde vennootschappen dagelijks centraal te raadplegen zijn op de FSMA-website. De FSMA is in 2016 ook overgeschakeld naar een nieuw systeem van melding van deze transacties dat rekening houdt met de nieuwe, ruimere rapporteringsvereisten. De melding gebeurt nu elektronisch via een speciaal daarvoor ontwikkelde tool. In 2016 ontving de FSMA 1.317 meldingen van transacties van leidinggevenden. Grafiek 15 geeft de evolutie van het aantal meldingen over de jongste vijf jaar weer.

²⁴ Zie dit verslag, p. 115.

Grafiek 15: Transacties van leidinggevend

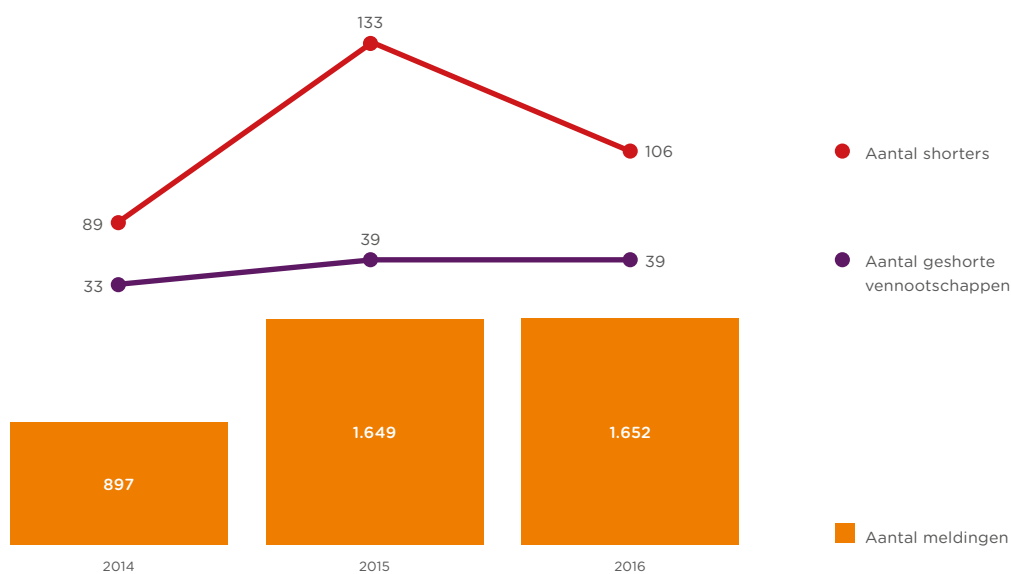

Short selling

De FSMA publiceert op haar website ook de belangrijke short posities in aandelen van Belgische genoteerde vennootschappen. Wie een short positie inneemt, gaat ervan uit dat het betrokken aandeel in waarde gaat dalen. Deze posities zijn dan ook interessante informatie voor de investeerders. Een Europese verordening legt dan ook een meldplicht op van netto short posities. Op de FSMA-website kunnen alle netto short posities van ten minste 0,50 procent van het aandelenkapitaal geraadpleegd worden. De short posities tussen 0,20 en 0,50 procent van het aandelenkapitaal worden wel gemeld aan de FSMA, maar worden niet gepubliceerd.

Grafiek 16 geeft een overzicht van het aantal meldingen, van het aantal spelers dat een short positie heeft en van het aantal vennootschappen waarop short posities zijn ingenomen. Daaruit blijkt dat het aantal shorters in 2016 gedaald is. Het aantal betrokken vennootschappen en het aantal meldingen zijn ongeveer stabiel gebleven.

Grafiek 16: Short selling

Informereren van de sector

Om bij te dragen tot een effectief toezicht op de financiële markten, is het essentieel dat alle marktspelers goed geïnformeerd zijn over de geldende regels en over de verwachtingen van de toezichthouder. Daarom besteedt de FSMA grote aandacht aan een pro-actieve en duidelijke communicatie voor de sector over haar verwachtingen, prioriteiten en aandachtspunten en over evoluties in de regelgeving. Deze communicatie gebeurt op allerlei manieren, onder meer via presentaties en publicatie van circulaire, vaak gestelde vragen, standpunten, ...

In 2016 communiceerde de FSMA onder meer intensief over de nieuwe verordening marktmisbruik. Alle relevante circulaire werden aangepast en er gebeurde een mailing naar alle genoteerde vennootschappen. Ze werd ook uitgenodigd om presentaties te geven over de nieuwe verordening bij het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO) en bij de *Belgian Investor Relations Association* (BIRA).

De FSMA publiceerde in 2016 ook een reeks vaak gestelde vragen over mogelijke belangenconflicten bij inbrengen in natura, fusies en splitsingen van vennootschappen. Daarin brengt ze de geldende principes in herinnering en identificeert ze goede praktijken. Bij inbrengen in natura, fusies, splitsingen en gelijkgestelde verrichtingen kunnen immers belangenconflicten rijzen. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn bij een bedrijfscombinatie tussen twee vennootschappen met dezelfde referentie-aandeelhouder.

Ook over de vrijstelling van prospectus voor coöperatieve vennootschappen en crowdfunding-projecten publiceerde de FSMA een reeks vaak gestelde vragen. Ze stelde ook in samenwerking met de Commissie Corporate Governance en het Instituut van bedrijfsrevisoren een nota op om genoteerde vennootschappen te ondersteunen bij de naleving van de bepalingen met betrekking tot transacties met verbonden partijen.

Focus 2017

Bovenop de permanente toezichtwerkzaamheden, zal de FSMA zich in 2017 in het bijzonder toeleveren op de correcte naleving van recent van kracht geworden wetgeving. In navolging van de nieuwe wetgeving rond crowdfunding is onder meer een gespecialiseerde cel opgericht voor de behandeling van prospectussen inzake alternatieve financiering. Er komen ook specifieke controles op de naleving van de nieuwe bepalingen inzake marktmisbruik. Het toezicht op de informatieverplichtingen van genoteerde vennootschappen zal onder meer gebeuren op basis van de prioritaire aandachtspunten inzake financiële rapportering van ESMA. Deze aandachtspunten worden toegelicht in een door ESMA gepubliceerde verklaring²⁵.

²⁵ European common enforcement priorities for 2016 financial statements, public statement ESMA, 28 oktober 2016.

DEGELIJKHEID EN INTEGRITEIT VAN DE FINANCIËLE SECTOR

Toezicht op de marktoperatoren	54
Asset management	54
Wisselkantoren	56
Toezicht op crowdfundingactiviteiten	57
Toezicht op de tussenpersonen en de kredietgevers	59
Toezicht op tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten, in verzekeringen en herverzekeringen	59
Toezicht op kredietgevers en bemiddelaars in hypothecair krediet en consumentenkrediet	63
Publicatie van waarschuwingen	63
Optima Bank	64
Controle op gedragsregels en inschrijvingsvoorwaarden	64
Informeren en ondersteunen van de sector	65

Het vertrouwen van de consument in de financiële sector vergroten, is een belangrijke doelstelling voor de FSMA. Ze doet dit onder meer door toe te zien op de degelijkheid en de integriteit van spelers in de financiële sector. Zo waakt de FSMA erover dat beheervennootschappen van beleggingsfondsen, vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies en gereguleerde vastgoedvennootschappen te allen tijde hun verplichtingen kunnen nakomen en dat hun continuïteit verzekerd is. Ook platformen voor crowdfunding, onafhankelijke financiële planners en wisselkantoren staan onder het toezicht van de FSMA. Haar toezicht betreft eveneens de vereffeninginstellingen en de eerbiediging van de regels over de rapportering van derivatencontracten door bepaalde financiële en niet-financiële tegenpartijen. Voor kredietgevers en financiële tussenpersonen controleert de FSMA de toegang tot het beroep en ziet erop toe dat ze blijvend voldoen aan de voorwaarden voor de uitoefening van hun activiteiten.

Toezicht op de marktoperatoren

Asset management

De FSMA houdt toezicht op de beheervennootschappen van beleggingsfondsen. Voor de beheervennootschappen die alleen fondsen beheren die niet openbaar worden verkocht en waarvan het totale beheerde vermogen de wettelijke drempels niet overstijgt, geldt enkel een meldplicht bij de FSMA. Ze moeten de FSMA informatie bezorgen over hun beleggingsstrategieën, maar ze staan verder niet onder toezicht. De FSMA publiceert op haar website een lijst van deze zogenaamde 'kleinschalige beheerders'.

Beheervennootschappen die openbare beleggingsfondsen beheren, hebben een vergunning nodig. Er bestaan twee types van vergunning, afhankelijk van het type beleggingsfondsen onder beheer: de zogenaamde instellingen voor collectieve belegging in effecten (ICBE's) of de alternatieve instellingen voor collectieve belegging (AICB's)²⁶. De meeste beheervennootschappen hebben beide vergunningen. De regels zijn grotendeels gelijklopend en inhoudelijk sterk vergelijkbaar met de regels die gelden voor banken.

De FSMA gaat na of de leiding van de onderneming deskundig, betrouwbaar en voldoende beschikbaar is. Ze buigt zich over de taakverdeling tussen de leiders en gaat na of ze in staat zijn om een daadwerkelijke wederzijdse controle op elkaar uit te oefenen.

²⁶ Voor het toezicht dat de FSMA op de beleggingsfondsen zelf uitoefent: zie dit jaarverslag, p. 19.

De vennootschap moet over voldoende aanvangskapitaal en eigen vermogen beschikken. Grote aandeelhouders worden gescreend en moeten financieel sterk genoeg staan om, mocht dat nodig zijn, voor bijkomend kapitaal te zorgen.

De organisatie van de vennootschap moet passend zijn, rekening houdend met de omvang en de complexiteit van haar activiteiten. Grote aandacht gaat daarbij naar de controlefuncties zoals risicobeheer, interne audit en compliance, naar de uitbesteding van diensten en naar de continuïteit van de dienstverlening.

Het beloningsbeleid van de beheervenootschap moet voldoen aan regels die tot doel hebben dat medewerkers niet worden aangemoedigd om risico's te nemen die niet stroken met het risicoprofiel van de beleggingsfondsen die ze beheren.

Beheervenootschappen zijn onderworpen aan gedragsregels: ze moeten loyaal, billijk, professioneel en onafhankelijk handelen, in het belang van de beheerde beleggingsfondsen en van de beleggers in deze fondsen. Ze moeten onder meer belangenconflicten identificeren, voorkomen, beheren en controleren. Beheervenootschappen mogen, naast het beheer van beleggingsfondsen, ook sommige beleggingsdiensten verrichten voor individuele cliënten. Als ze dat doen, moeten ze de zogenaamde MiFID-gedragsregels naleven²⁷.

De FSMA ontvangt en onderzoekt op regelmatige basis financiële en andere rapportering van de beheervenootschappen. Ze screent alle nieuwe leiders en grote aandeelhouders. Ze voert ook inspecties ter plaatse uit. Zo heeft ze in 2016 controles verricht op de organisatie van de beleidsorganen en van de controlefuncties van een aantal beheervenootschappen. Ze ging ook na of de ondernemingen voor alle diensten die ze in de praktijk leverden, de nodige vergunningen bezaten.

Waar beheervenootschappen deel uitmaken van een bankgroep staat de FSMA in nauw contact met de banktoezichthouder, de Nationale Bank van België of de Europese Centrale Bank. Aandachtspunten op het niveau van de beheervenootschap kunnen immers ook gevolgen hebben voor de bankgroep waartoe ze behoort, en omgekeerd. In bepaalde gevallen neemt de FSMA deel aan het op niveau van de Europese Centrale Bank georganiseerde groepstoezicht.

Terwijl de hoofdactiviteit van de beheervenootschappen bestaat in het beheer van beleggingsfondsen, houden vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies zich hoofdzakelijk bezig met het verstrekken van beleggingsdiensten aan individuele cliënten.

Ook voor vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies gelden regels voor de leiding, het kapitaal en het eigen vermogen, de aandeelhouders, de passende organisatie en het beloningsbeleid. Zij zijn onderworpen aan de MiFID-gedragsregels. Vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies die kleiner en minder complex zijn, mogen, met toepassing van het proportionaliteitsbeginsel, een eenvoudigere organisatie hebben. Dat belet niet dat ook zij moeten voldoen aan de minimumnorm. Zo moeten er ook in een onderneming die maar twee leiders telt, reële *checks and balances* in de beleidsorganen en correcte functiescheidingen aanwezig zijn.

Net als voor de beheervenootschappen ontvangt en onderzoekt de FSMA de rapportering van de vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies en screent ze leiders en aandeelhouders. In 2016 controleerde ze de organisatie van de beleidsorganen en van de controlefuncties van een aantal vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies. Ze ging ook na of de ondernemingen voor alle diensten die ze in de praktijk leverden, de nodige vergunningen bezaten. Omdat de plaatsing van financiële instrumenten voortaan voorbehouden is aan beursvennootschappen, moesten de vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies die erover beschikten, afstand doen van hun vergunning voor deze beleggingsdienst.

²⁷ Zie dit jaarverslag, p. 28.

Wisselkantoren

Het toezicht van de FSMA op de wisselkantoren spitst zich voornamelijk toe op de naleving van de antiwitwaswetgeving. Uit controles in 2016 is gebleken dat de antiwitwaswetgeving niet door alle kantoren op een correcte wijze wordt opgevolgd. Bij twee wisselkantoren werden ernstige tekortkomingen vastgesteld. Een kantoor is geschorst. Een ander kantoor besloot zijn activiteiten stop te zetten.

De FSMA vraagt de sector grote waakzaamheid aan de dag te leggen en actief mee te werken in de bestrijding van witwaspraktijken. Wisselkantoren moeten beschikken over een bekwame verantwoordelijke voor de strijd tegen het witwassen en de financiering van het terrorisme. Ze moeten de wettelijk voorziene informatie over hun cliënten en hun transacties verzamelen en analyseren. Ze moeten verdachte transacties melden aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI)²⁸. Als het hun onmogelijk is om de nodige informatie te verzamelen om hun wettelijke plicht tot waakzaamheid te vervullen, mogen ze geen relatie met de betrokken cliënt aangaan of moeten ze de bestaande cliëntenrelatie stopzetten.

Tabel 3: Evolutie van het aantal ondernemingen

	31/12/2013	31/12/2014	31/12/2015	31/12/2016
Vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies naar Belgisch recht	20	19	19	19
In België gevestigde bijkantoren van beleggingsondernemingen die ressorteren onder het recht van een andere lidstaat van de EER en onder het toezicht van de FSMA vallen	12	11	14	12
Beleggingsondernemingen die ressorteren onder het recht van een andere lidstaat van de EER en die in België actief zijn in het kader van de vrije dienstverlening	2.783	2.882	2.886	2.990
Beleggingsondernemingen die ressorteren onder het recht van een staat die geen lid is van de EER, en die hun voornemen hebben meegedeeld om in België beleggingsdiensten te verrichten in het kader van de vrije dienstverlening	83	84	84	84
Beheervenootschappen van de ICBE's naar Belgisch recht	7	7	7	7
Beheervenootschappen van alternatieve ICB's naar Belgisch recht	0	4	7	9
In België gevestigde bijkantoren van beheervenootschappen van ICB's die ressorteren onder het recht van een andere lidstaat van de EER	6	8	10	13
Beheervenootschappen van ICB's die ressorteren onder het recht van een andere lidstaat van de EER en die in België actief zijn in het kader van de vrije dienstverlening	74	91	98	108
Vastgoedbevaks/Gereguleerde vastgoedvennootschappen	23	23	24	24
Wisselkantoren met vergunning in België	12	12	11	12
Onafhankelijk financieel planners	0	0	5	6
Kleinschalige beheerders van alternatieve ICB's	0	0	42	53

²⁸ De Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI), opgericht in 1993 bij wet van 11 januari 1993, is een onafhankelijke administratieve overheid ter bestrijding van het witwassen van geld van criminele oorsprong en de financiering van terrorisme.

Toezicht op crowdfundingactiviteiten

Ondernemingen die kapitaal nodig hebben voor de financiering van hun activiteiten stappen doorgaans naar de bank. Bij de bank doen ze een kredietaanvraag en hopen ze kapitaal te kunnen ontvangen. Ondernemingen kunnen zich ook op andere manieren financieren. Crowdfunding biedt de mogelijkheid om geld op te halen bij het brede publiek, vandaar dat crowdfunding ook wel publieksfinanciering wordt genoemd. Het ophalen van geld verloopt meestal via een interactieve website of een platform.

Deze praktijk is de voorbije jaren bezig aan een opmars. Ondernemingen, niet-gouvernementele organisaties, particulieren, artiesten of sportlui hebben crowdfunding ontdekt als alternatieve manier van financiering of ondersteuning. De Belgische overheid wenst initiatieven op het vlak van crowdfunding aan te moedigen. Het Belgische parlement keurde in december 2016 een nieuwe wet goed over de erkenning en de afbakening van crowdfundingactiviteiten. Deze wet trad op 1 februari 2017 in werking en duidt de FSMA aan als toezichthouder van crowdfundingplatformen²⁹.

Er kunnen verschillende soorten crowdfundingplatformen worden onderscheiden:

- platformen waarop het publiek een gift doet aan een project of een onderneming;
- platformen waarop het publiek geld stort met het oog op het ontvangen van een tegenprestatie in natura (een exemplaar van het werk, een commercieel geschenk, ...) die doorgaans minder waard is dan het gestorte bedrag;
- platformen waarop het publiek in een onderneming belegt, hetzij via een lening, hetzij via een inbreng in kapitaal met het oog op het ontvangen van een eventuele winst.

De nieuwe wet regelt enkel de laatste soort platformen. De FSMA oefent bijgevolg alleen toezicht uit op platformen die beleggingsinstrumenten commercialiseren. Ondernemingen die deze activiteit aanbieden, hebben in de meeste gevallen een afzonderlijke vergunning als 'alternatieve-financieringsplatform' nodig. Deze bijkomende vergunning moeten ze aanvragen bij de FSMA.

Alleen kredietinstellingen en beleggingsondernemingen mogen zonder bijkomende vergunning beleggingsinstrumenten commercialiseren via een crowdfundingplatform. Zij staan immers al onder toezicht van de Nationale Bank van België of van de FSMA.

De FSMA heeft zich in 2016 grondig voorbereid op de invoering van de nieuwe wetgeving. Ze heeft vele contacten gehad met ondernemingen die actief zijn op het vlak van crowdfunding om hen uit te leggen welke verplichtingen de nieuwe wetgeving voor hen inhoudt. De FSMA publiceert brochures en veelgestelde vragen met alle nuttige informatie voor ondernemingen.

De FSMA waarschuwt uitdrukkelijk voor de gevaren die een investering in een alternatieve-financieringsplatform kan inhouden. Door te beleggen in zo'n platform bestaat de kans dat financiële consumenten hun inleg kwijtspelen. Sommige ondernemingen zijn onvoldoende levensvatbaar en kunnen over kop gaan. Dat maakt een belegging risicovol.

Het is belangrijk om weten dat de commerciële leefbaarheid van crowdfundingplatformen niet onderworpen is aan de controle van de FSMA. Verplichtingen op het vlak van financiële verslaggeving of kapitaaleisen zijn er voor deze ondernemingen niet. Hetzelfde geldt voor de ondernemingen waarvan de beleggingsinstrumenten worden aangeboden via deze platformen.

²⁹ Zie dit verslag, p. 113.

Focus 2017

Asset Management – Brexit

De Europese actualiteit in 2016 stond in het teken van de Brexit. Groot-Brittannië kiest ervoor om de Europese Unie te verlaten. Deze beslissing heeft gevolgen voor de positie van Londen als financieel centrum.

Bedrijven kunnen ervoor kiezen om activiteiten van Londen te verhuizen naar het vasteland. Op verzoek van de *High Level Expert Group* over de toekomst van de Belgische financiële sector doet de FSMA inspanningen om vermogensbeheerders die overwegen om zich in België te vestigen op actieve wijze te begeleiden bij de aanvraag van een vergunning. Deze aanpak doet geen afbreuk aan de wettelijke verplichtingen die vermogensbeheerders moeten nakomen, onder meer op het vlak van deugdelijk bestuur en van passende organisatie. Zoals steeds zal het principe van de proportionaliteit worden toegepast: de organisatie moet afgestemd zijn op de omvang en de complexiteit van de activiteiten.

Communicatie

De FSMA zal in 2017 een brede communicatie voeren over de verschillende statuten onder haar toezicht. De FSMA ontving het afgelopen jaar heel wat vragen van mensen die actief willen worden als vermogensbeheerders en beleggingsadviseur, als onafhankelijk financieel planner of als organisator van een crowdfundingplatform. Zij willen van de FSMA weten aan welke voorwaarden ze moeten voldoen voor het verkrijgen van een statuut. De FSMA wil op een meer gestructureerde manier en in klare taal informatie geven en antwoorden bieden op deze vragen.

De FSMA zal in 2017 bijzondere aandacht besteden aan de robuustheid van de ondernemingen die actief zijn op het vlak van vermogensbeheer. Beheervenootschappen van beleggingsfondsen en vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies worden doorgelicht op het vlak van het beheer van operationele risico's.

Toezicht op de tussenpersonen en de kredietgevers

De FSMA controleert de toegang tot het beroep van de tussenpersonen in de financiële sector. Het gaat om tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten, in verzekeringen en herverzekeringen en in hypothecair krediet en in consumentenkrediet. De opdracht van de FSMA bestaat in essentie uit de behandeling van aanvragen voor de inschrijving in de verschillende registers van tussenpersonen. De FSMA houdt deze registers bij en houdt toezicht op de naleving van de wettelijke voorwaarden om die inschrijving te kunnen behouden. De FSMA controleert ook de toegang tot het beroep van kredietgever.

Toezicht op tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten, in verzekeringen en herverzekeringen

Op 31 december 2016 waren 3.144 tussenpersonen ingeschreven in het register van de tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten. Dat is een daling met acht procent op een jaar tijd (zie grafieken 17 en 18).

Op 31 december 2016 waren er 12.508 tussenpersonen ingeschreven in het register van de verzekeringstussenpersonen. Dat is een daling met zes procent op een jaar tijd (zie grafiek 20). Sinds de inwerkingtreding van de wet verzekeringbemiddeling doet er zich een continue daling voor van het aantal verzekeringstussenpersonen. Bij de inwerkingtreding van de wet in 1996 waren er ruim 28.000 verzekeringstussenpersonen ingeschreven in het register.

In ongeveer 95 procent van de gevallen namen tussenpersonen zelf het initiatief om hun inschrijving stop te zetten of gebeurde de stopzetting op vraag van een instelling met collectief ingeschreven tussenpersonen. De FSMA is echter niet systematisch op de hoogte van de redenen waarom tussenpersonen hun activiteiten beëindigen.

Schrapping uit het register van tussenpersonen

Voor een inschrijving moeten de tussenpersonen aantonen dat zij aan een aantal vereisten voldoen. Zij moeten onder meer bewijzen dat zij over voldoende beroepskennis beschikken, hun beroepsaansprakelijkheid voor bemiddelingsactiviteiten hebben verzekerd en de vereiste geschiktheid en professionele betrouwbaarheid bezitten.

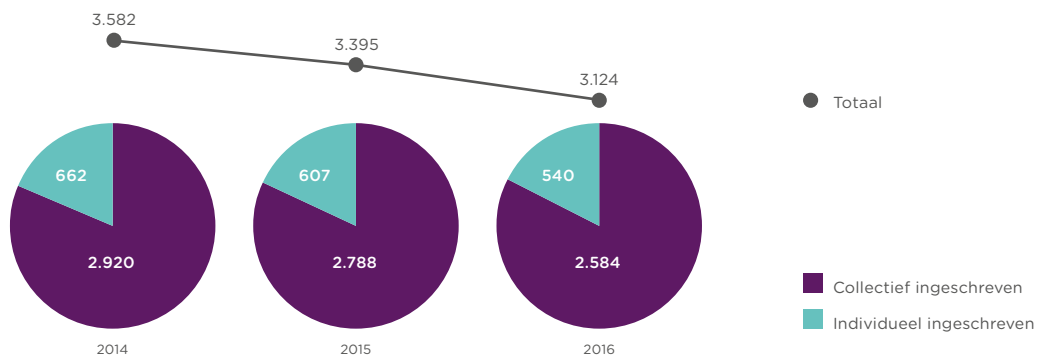
Aan deze vereisten moeten zij blijven voldoen zolang zij zijn ingeschreven. De FSMA ziet daarop toe. Wanneer de FSMA vaststelt dat een tussenpersoon de inschrijvingsvoorwaarden niet langer naleeft, dan maant de FSMA de tussenpersoon aan om zich in regel te stellen. In dat geval legt ze de tussenpersoon steeds een termijn op waarbinnen hij de tekortkoming moet verhelpen. Gebeurt dit niet, dan schrapt de FSMA zijn inschrijving uit het register.

De FSMA schraptte in 2016 de inschrijving van 140 verzekeringstussenpersonen en 16 tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten uit de registers. Daarnaast werden negen verzekeringstussenpersonen doorgehaald wegens faillissement.

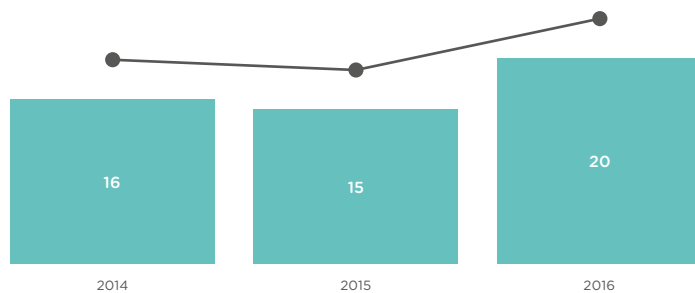
De FSMA schraptte 85 tussenpersonen omdat zij niet aantoonde dat hun beroepsaansprakelijkheid nog verzekerd was.

De beroepsaansprakelijkheidsverzekeraars lichten de FSMA in wanneer de polis van een tussenpersoon wordt beëindigd. Op basis van deze inlichtingen geeft de FSMA aan de tussenpersoon een maand de tijd om te bewijzen dat hij opnieuw zijn beroepsaansprakelijkheid heeft verzekerd. Wordt dit bewijs niet geleverd, dan schrapt de FSMA de inschrijving.

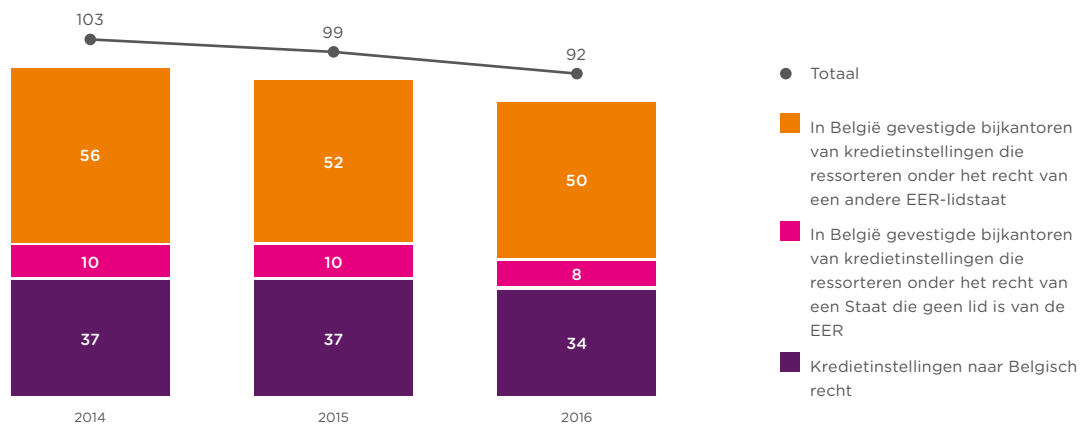
Grafiek 17: Tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten - agenten

Grafiek 18: Tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten - makelaars

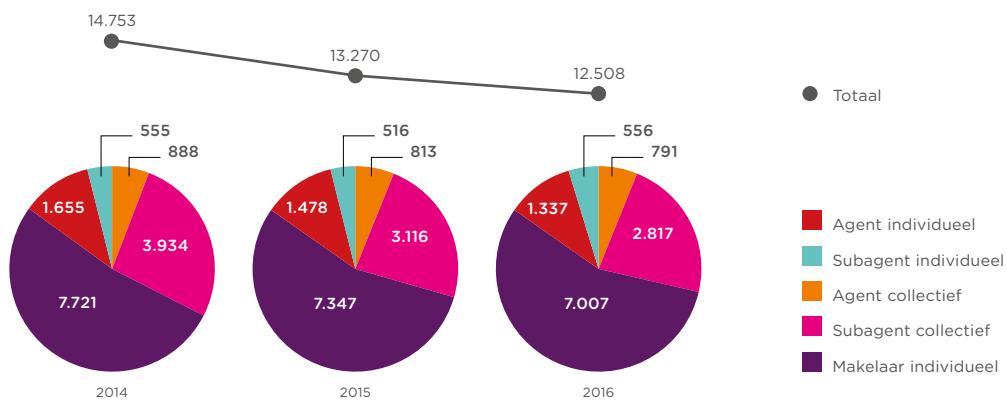
Grafiek 19: Kredietinstellingen

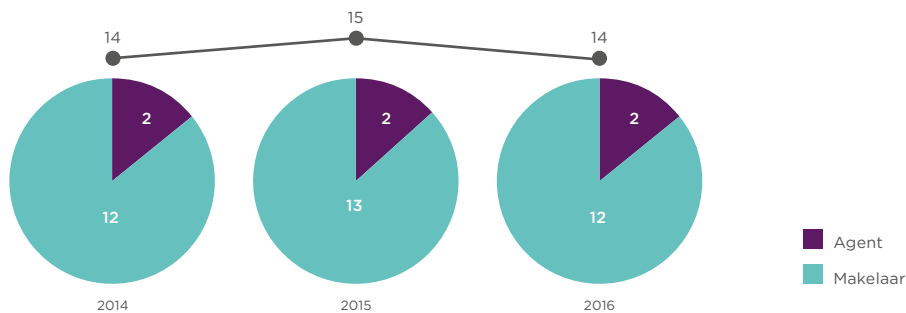
Een tussenpersoon is wettelijk verplicht om te antwoorden op vragen die de Ombudsman van de Verzekeringen of Ombudsfin, de ombudsman in financiële geschillen, hem stellen in het kader van de behandeling van klachten. Wanneer hij niet antwoordt op hun vragen brengen de ombudsdiensten de FSMA daarvan op de hoogte. De FSMA heeft in 2016 elf verzekeringstussenpersonen aangemaand om alsnog te antwoorden op de vragen van de ombudsdienst. Drie verzekeringstussenpersonen reageerden niet op de aanmaning, waarop de FSMA hen uit het register schrapte.

Een tussenpersoon is verplicht om te antwoorden op alle vragen die de FSMA hem stelt in het kader van zijn inschrijvingsdossier. Meestal betreffen deze vragen een actualisering van het dossier. Het gaat bijvoorbeeld om het leveren van een bewijs over het behalen van bijscholingspunten of een bewijs dat de nieuwe verantwoordelijke voor de distributie over de vereiste beroepskennis beschikt. Het komt regelmatig voor dat tussenpersonen nalaten om te antwoorden op deze vragen. Dit leidde vorig jaar tot 13 schrappingen uit het register.

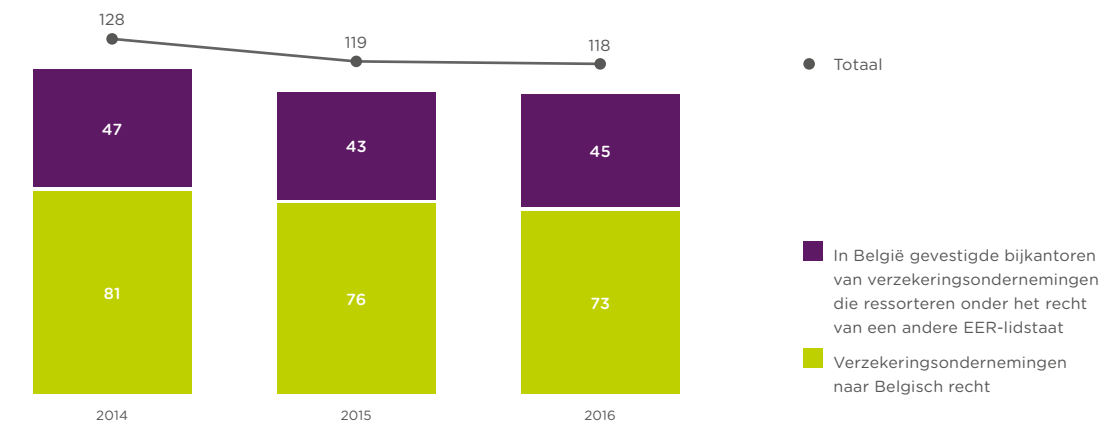
Grafiek 20: Verzekeringstussenpersonen

Grafiek 21: Herverzekeringstussenpersonen

Grafiek 22: Verzekeringsondernemingen

De FSMA schraptte ook 47 tussenpersonen uit de registers omdat zij als verzekeringssubagent niet langer werkten onder de verantwoordelijkheid van een andere verzekeringstussenpersoon – een verzekeringsmakelaar of verzekeringsagent – of omdat de kredietinstelling de samenwerking met haar agent in bank- en beleggingsdiensten beëindigde.

De FSMA schraptte in 2016 de inschrijving van acht tussenpersonen omdat zij van oordeel was dat zij niet langer geschikt of professioneel betrouwbaar waren. Bij tussenpersonen die zijn ingeschreven onder de vorm van een rechtspersoon zijn het de effectieve leiders en de verantwoordelijken voor de distributie die aan deze voorwaarden moeten voldoen. In tegenstelling tot de andere inschrijvingsvoorwaarden, waarvan de naleving objectief kan worden vastgesteld, beschikt de FSMA voor de beoordeling van de vereisten op het vlak van geschiktheid en professionele betrouwbaarheid over een appreciatiebevoegdheid. De FSMA beoordeelt de naleving van deze criteria geval per geval. Ze houdt daarbij rekening met de bescherming van de consument en zijn vertrouwen in de financiële sector.

Volgende feiten gaven in 2016 aanleiding tot onderzoeken naar de geschiktheid en professionele betrouwbaarheid van tussenpersonen: het nabootsen of kopiëren van handtekeningen van cliënten, niet-doorstorting van verzekeringspremies aan de verzekeringsonderneming, verduistering van geld van cliënten en het afleggen van valse verklaringen of het opzettelijk verzwijgen van relevante informatie in het kader van een bijkomende aanvraag tot inschrijving.

Laakbare handelingen in het kader van bepaalde beroepswerkzaamheden, bijvoorbeeld als tussenpersoon in bank- en beleggingsdiensten, kunnen een weerslag hebben op de andere inschrijvingen die de betrokken tussenpersoon bij de FSMA heeft zoals die van verzekeringstussenpersoon of kredietbemiddelaar.

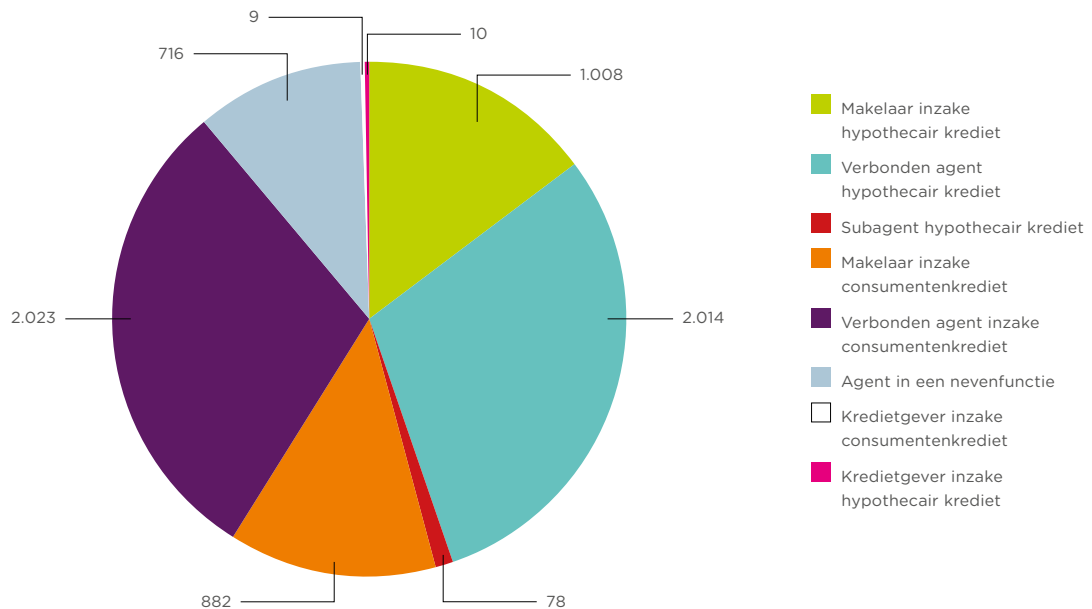
Schorsing

De FSMA kan beslissen om de inschrijving van een tussenpersoon te schorsen. Een schorsing is een administratieve maatregel die ertoe leidt dat de activiteiten van de betrokken tussenpersoon tijdelijk worden stopgezet. De FSMA neemt deze maatregel enkel wanneer zij van mening is dat de feiten waarover zij beschikt zeer ernstig zijn en een schorsing noodzakelijk is voor de bescherming van de consumenten of van de reputatie van de sector. De FSMA schorste in 2016 elf tussenpersonen. Bij een schorsing mag de tussenpersoon in principe geen enkele activiteit van bemiddeling meer uitoefenen. Zo mag hij geen polissen meer verlengen, wijzigingen in polissen noteren, inschrijvingsbewijzen voor voertuigen uitreiken of nieuwe contracten aanbrengeen.

De FSMA kan overgaan tot een gedeeltelijke schorsing. In zo'n geval kan een tussenpersoon bijvoorbeeld courante activiteiten zoals de afhandeling van schadegevallen of het wijzigen van polissen verderzetten. Nieuwe contracten sluiten, is verboden. De FSMA schorste vorig jaar drie tussenpersonen gedeeltelijk. Of een tussenpersoon in aanmerking komt voor een gedeeltelijke schorsing hangt af van de zwaarwichtigheid van de feiten en het maatschappelijk belang.

Toezicht op kredietgevers en bemiddelaars in hypothecair krediet en consumentenkrediet

Grafiek 23: Kredietgevers en kredietbemiddelaars in hypothecair krediet en consumentenkrediet

De FSMA is sinds 1 november 2015 bevoegd voor het toezicht op de kredietgevers en kredietbemiddelaars in hypothecair krediet en consumentenkrediet. Ze reikt vergunningen aan kredietgevers uit en schrijft kredietbemiddelaars in. Kredietgevers en kredietbemiddelaars die op 1 november 2015 al minstens een jaar actief waren, beschikken over een overgangperiode van achttien maanden – tot eind april 2017 – om een aanvraag voor een vergunning of inschrijving in te dienen. De cijfers in grafiek 23 geven bijgevolg een voorlopig beeld van hun aantallen.

Publicatie van waarschuwingen

Uit een onderzoek van de FSMA was gebleken dat de verzekeringstussenpersoon Athos International Management niet kon aantonen of alle verzekeringspolissen die door haar bemiddeling tot stand gekomen zijn of worden beheerd effectief zijn gedekt bij een toegelaten verzekeringsonderneming. Dit leverde het risico op dat bepaalde verzekeringspolissen die via deze tussenpersoon zijn geplaatst, mogelijk niet in orde zijn.

Op 15 december 2015 heeft de FSMA de inschrijving van Athos International Management geschorst en op 15 februari 2016 heeft zij de inschrijving van deze vennootschap uit het register van de verzekeringstussenpersonen geschrapt. De FSMA heeft deze schrappingsbeslissing op 18 februari 2016 op haar website bekendgemaakt, met als doel het publiek te waarschuwen voor deze vennootschap. Het is de eerste maal dat de FSMA een dergelijke waarschuwing publiceerde.

De FSMA besliste op 15 juni 2016 om het publiek opnieuw te waarschuwen voor deze vennootschap. Deze waarschuwing kwam er nadat de FSMA over nieuwe eensluidende aanwijzingen beschikte dat Athos International Management door toedoen van haar leidinggevende Bruno Leblanc haar verzekeringsbemiddelingsactiviteiten had voortgezet en dat ondanks de schrapping van haar inschrijving.

Optima Bank

De naamloze vennootschap Optima Bank was als verzekeringsmakelaar ingeschreven in het register van de verzekeringstussenpersonen. Door het faillissement van Optima Bank op 15 juni 2016 verviel deze inschrijving ambtshalve en kwam er een einde aan de bemiddelingsactiviteiten van Optima Bank en haar verzekeringssubagenten en bankagenten.

De FSMA had voorheen een onderzoek opgestart naar de naleving van de inschrijvingsvoorwaarden waaraan Optima Bank als verzekeringsmakelaar moest voldoen en had in afwachting van het definitief resultaat van dit onderzoek de inschrijving van Optima Bank als verzekeringsmakelaar geschorst.

Naar aanleiding van dit dossier publiceerde de FSMA op haar website een lijst met veel gestelde vragen die consumenten in duidelijke bewoordingen uitleggen wat de schorsing en de schrapping van de inschrijving van een tussenpersoon betekent.

De FSMA heeft bijgedragen aan de hoorzittingen in de parlementaire onderzoekscommissie die over Optima Bank werd opgericht.

Controle op gedragsregels en inschrijvingsvoorwaarden

De FSMA deed in 2016 een reeks inspecties ter plaatse bij verzekeringsondernemingen en bij verzekeringstussenpersonen. Deze inspecties hadden tot doel de naleving van de zorgplicht bij de commercialisering van spaar- en beleggingsproducten te controleren. Het ging daarbij vooral over de commercialisering van tak21- en tak23-producten³⁰.

De FSMA voerde in totaal 115 controles uit. De controles waren in de eerste plaats bedoeld om de gecontroleerde verzekeringsondernemingen en verzekeringstussenpersonen vertrouwd te maken met de AssurMiFID-gedragsregels, die maatregelen bevatten ter bescherming van beleggers. Na afronding van deze eerste inspectiecampagne zal de FSMA de voornaamste vaststellingen meedelen aan de sector.

Bij de inspecties bij de verzekeringstussenpersonen controleerde de FSMA ook de naleving van de voorwaarden voor de inschrijving in het register van de verzekeringstussenpersonen. Eenzelfde grondige controle van de inschrijvingsvoorwaarden gebeurde bij een veertigtal verzekeringstussenpersonen die enkel actief waren in zogeheten varia-verzekeringen zoals brand- en autoverzekeringen en verzekeringen voor burgerlijke aansprakelijkheid en voor reisbijstand. De twee meest voorkomende tekortkomingen lagen op het vlak van bijscholing en theoretische kennis.

Verzekeringstussenpersonen en hun verantwoordelijken voor de distributie zijn verplicht om binnen periodes van drie jaar een minimum aantal bijscholingspunten te behalen. Deze verplichting is een inschrijvingsvoorwaarde en kan bij niet-naleving ervan leiden tot de schrapping van de inschrijving in het register van verzekeringstussenpersonen. De FSMA stelde vast dat bepaalde tussenpersonen geen of onvoldoende bijscholingspunten hadden behaald. De FSMA legde hen een termijn van drie maanden op om zich alsnog bij te scholen³¹.

De FSMA constateerde bij haar controles dat een aantal tussenpersonen werken met medewerkers die niet over de vereiste theoretische kennis beschikken of niet konden bewijzen dat zij voldeden aan de wettelijke vereisten. Het gaat meer bepaald over zogeheten personen in contact met het publiek. Dat zijn medewerkers die voor de verkoop van verzekeringen rechtstreeks in contact

³⁰ Zie ook: Nieuwsbrief voor tussenpersonen van april 2016.

³¹ Voor meer informatie over bijscholing, zie de website van de FSMA.

staan met de consument. De FSMA deelde de tussenpersonen mee dat deze medewerkers geen activiteiten van bemiddeling meer mochten uitoefenen totdat zij konden aantonen dat ze aan alle theoretische kennisvereisten hadden voldaan.

De FSMA controleert de naleving van de inschrijvingsvoorwaarden bij nieuwe inschrijvingen van tussenpersonen of bij wijzigingen aan bestaande dossiers van tussenpersonen. Jaarlijks gaat het om ongeveer 2.000 controles.

Tussenpersonen moeten wettelijk gezien elke wijziging aan hun dossier spontaan aan de FSMA meedelen. De FSMA organiseert steekproeven om de naleving ervan te controleren.

Informereren en ondersteunen van de sector

Om bij te dragen tot een effectief toezicht op de spelers in de financiële sector is het essentieel dat ze goed geïnformeerd zijn over de geldende regels en over de verwachtingen van de toezichthouder. Daarom besteedt de FSMA grote aandacht aan een duidelijke communicatie voor de sector over haar verwachtingen, prioriteiten en aandachtspunten en over evoluties in de regelgeving.

Deze communicatie gebeurt op allerlei manieren. Naast presentaties en publicatie van circulaire, vaak gestelde vragen en standpunten, stuurt de FSMA nieuwsbrieven en *newsflashes* aan de sector. Vorig jaar hebben de tussenpersonen vier nieuwsbrieven en zes *newsflashes* gekregen.

De FSMA publiceerde samen met de CFI een mededeling³² die een synthese bevat van de voornaamste antiwitwasverplichtingen en die de tussenpersonen daaraan op een bondige en begrijpbare manier herinnert. De FSMA stuurde ook een nieuwsbrief uit die volledig is gewijd aan het voorkomen van witwassen. De nieuwsbrief focust op concrete gevallen van witwaspraktijken. De FSMA vraagt de tussenpersonen waakzaam te zijn en wijst hen in de nieuwsbrief op een aantal goede voorbeelden om witwaspraktijken aan te pakken³⁴.

De FSMA doet inspanningen om de inschrijvingsprocedure en het dossierbeheer te automatiseren. Voor de inschrijving van kredietgevers en kredietbemiddelaars ontwikkelde ze een digitaal platform dat een vlotte behandeling van dossiers mogelijk maakt. De FSMA organiseerde het voorbije jaar enkele *first aid*-dagen om kredietbemiddelaars te helpen bij hun inschrijving.

De FSMA rolt in 2017 het digitaal inschrijvingsplatform verder uit naar alle tussenpersonen. Ze zullen hun persoonlijk inschrijvingsdossier beter kunnen beheren en makkelijker wijzigingen kunnen aanbrengen.

³² Richtlijn (EU) 2016/97 van het Europees Parlement en de Raad van 20 januari 2016 betreffende verzekeringsdistributie voor de EER.

³³ Zie mededeling FSMA_2016_16 van 20 september 2016.

³⁴ Zie ook: Nieuwsbrief voor tussenpersonen van 20 december 2016.

Focus 2017

De FSMA houdt in 2017 overleg met de sector over de toepassing van een aangepaste richtlijn over verzekeringsbemiddeling³². Deze richtlijn hecht naast kennis over wetgeving, gedragsregels en schadebeheer vooral belang aan de kennis van de polisvoorwaarden van de verkochte producten en de informatie- en zorgplicht. De bemiddelaar in verzekeringsproducten moet beschikken over een ruimere kennis over de producten die hij verkoopt. Daarvoor is bijscholing nodig.

De FSMA staat in voor het toezicht op de aanvullende pensioenen die werknemers, zelfstandigen en bedrijfsleiders opbouwen in het kader van hun beroepsactiviteiten. De opbouw van deze pensioenen van de tweede pijler gebeurt via verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen. De FSMA controleert of deze pensioeninstellingen de sociale wetgeving in verband met de tweede pensioenpijler naleven. Naast dit sociaal toezicht, oefent de FSMA ook een prudentieel toezicht uit op de pensioenfondsen. Dit betekent dat de FSMA waakt over de financiële gezondheid en passende organisatie van deze instellingen.

Openstelling pensioendatabank

Eind 2016 werd de Databank Aanvullende Pensioenen (DB2P) opengesteld voor het publiek. Dit betekent dat iedereen toegang heeft tot deze databank via de website mypension.be. De databank registreert een aantal gegevens over de aanvullende pensioentoezeggingen, zoals welke rechten iedere werknemer, zelfstandige en bedrijfsleider al opgebouwd heeft. Via DB2P kan iedereen dus nagaan welke pensioeninstelling zijn aanvullend pensioen beheert en hoeveel pensioen reeds werd opgebouwd. De FSMA maakt eveneens van deze databank gebruik. Want dankzij de toegang tot DB2P heeft de FSMA een volledig zicht op alle pensioenregelingen die in het kader van de tweede pijler worden beheerd en op de pensioenrechten die daarbinnen worden opgebouwd. Deze nieuwe exploitatiemogelijkheden van de databank heeft de FSMA aangegrepen om haar sociaal toezicht te heroriënteren naar een systematisch toezicht. Deze oefening werd in 2015 begonnen en in 2016 voortgezet.

Sociaal toezicht

Het sociaal toezicht gebeurt rond vier assen: controleren, informeren, reguleren en klachtenbehandeling.

Controleren

De sociale wetgeving waarop de FSMA toeziet, moet de risico's voor aangeslotenen inperken. Deze risico's kunnen in drie grote groepen ingedeeld worden: niet of onvolledige toekenning of uitbetaling van pensioenrechten; gebrekkige informatie; en onvoldoende inspraak of medebeslissing. Bij het bepalen van haar controleprioriteiten kiest de FSMA voor een risicogestuurd toezicht: de grootste risico's worden eerst behandeld. In 2016 legde de FSMA haar controlewerkzaamheden toe op vier thema's die hieronder besproken worden.

Transparantie bij vaste-bijdrageplannen

De FSMA hield een grootscheeps onderzoek over de transparantie bij vaste-bijdrageplannen (DC *defined contributions*). Dit zijn pensioenplannen waarbij de werkgever er zich enkel toe verbindt om pensioenbijdragen te betalen. Hij belooft dus niet een welbepaalde prestatie bij pensionering, zoals bij een vaste-prestatieplan (DB *defined benefit*). Dit betekent dat de aangeslotene in beginsel het volledig beleggingsrisico draagt.

Wereldwijd is er al een hele tijd een verschuiving bezig van DB- naar DC-plannen. Dat is ook in België het geval, zeker wat het aantal aangeslotenen betreft.

Gezien het groeiende belang van DC-plannen besliste de FSMA deze nader te bekijken. Ze wou immers nagaan of de aangeslotenen, die het beleggingsrisico dragen, passende en begrijpelijke informatie krijgen over de elementen die een belangrijke impact hebben op de opbouw van hun pensioenrechten. Het gaat in eerste instantie over de betaalde bijdragen, de risicodekkingen, het rendement, de rendementsgaranties, de winstdeelnemingen en de kosten en taksen.

Deze informatie moet aangeslotenen in staat stellen de juiste beleggingsbeslissingen te nemen. Het biedt ook materiaal om op onderbouwde wijze gebruik te maken van de inspraakmogelijkheden die de wet voorziet voor het beheer van de toezegging.

De FSMA publiceerde de resultaten van haar onderzoek in een verslag. Uit het onderzoek bleek dat er nog bepaalde tekortkomingen waren in de informatie. De FSMA heeft dan ook een mededeling gericht aan de sector. Daarin formuleert de FSMA haar verwachtingen en aanbevelingen inzake informatie over DC-plannen. Daarnaast heeft het onderzoek ook geleid tot handhavingsmaatregelen ten aanzien van pensioeninstellingen die de wetgeving overtraden.

Overlijdensdekking bij aanvullende pensioenen

Een tweede controlethema in 2016 was de behandeling van de overlijdensdekking in aanvullende pensioenen. Daarbij is de FSMA nagegaan of bij het overlijden van een aangeslotene de overlijdensdekking wordt uitbetaald aan de begunstigen.

Verzekeraars en pensioenfondsen zijn wettelijk verplicht de begunstigden ervan te verwittigen dat ze recht hebben op een overlijdensprestatie die samenhangt met de opbouw van een aanvullend pensioen. Dat betekent dat pensioeninstellingen alles in het werk zouden moeten stellen om voortdurend op de hoogte te zijn van mogelijke overlijdens van aangeslotenen waarvan ze het aanvullend pensioen met overlijdensdekking beheren. Daartoe hebben deze pensioeninstellingen toegang tot het rijksregister en ontvangen ze ook maandelijks overlijdensgegevens van DB2P.

Het onderzoek wees uit dat veel pensioeninstellingen zich niet uit eigen beweging informeren over het eventuele overlijden van aangeslotenen. Ze wachten tot derden hen een overlijden melden. Daardoor werden heel wat overlijdensprestaties ten onrechte niet uitgekeerd.

Op basis van dit onderzoek nam de FSMA de nodige handhavingsmaatregelen ten aanzien van pensioeninstellingen die tekortschoten in hun databeheer inzake overlijdens. Die instellingen werden verplicht de situatie uit het verleden recht te zetten. Ze moeten ook hun procedures en processen aanpassen om overlijdens voortaan correct op te volgen.

Daarnaast startte de FSMA in de tweede helft van 2016 een onderzoek over de administratieve afhandeling van overlijdensdekkingen. Het gaat hierbij om het proces van de detectie van een overlijden en de effectieve uitbetaling van de overlijdensprestatie. Dit onderzoek gebeurde op basis van de controle van een aantal overlijdensdossiers. De FSMA ging na of en hoe pensioeninstellingen inspanningen leveren en maatregelen treffen om de begunstigden op te sporen en ze correct uit te betalen.

De FSMA voerde ten slotte een gerichte controle uit over het voortzetten van een overlijdensdekking nadat een aangeslotene zijn werkgever had verlaten, de zogenaamde ‘uittreding’. Met deze controle wou de FSMA vermijden dat deze situatie leidt tot een aantasting van het aanvullend rustpensioen zonder dat de aangeslotene zich daarvan bewust is. Bovendien was gebleken dat sommige pensioeninstellingen de bijdragen voor deze voortgezette overlijdensdekking ten onrechte in mindering brachten van het bedrag van de wettelijke rendementswaarborg.

Informatie bij uittreding

Het derde controlethema in 2016 had betrekking op de informatie die aangeslotenen moeten krijgen bij uittreding. Deze controle ligt in het verlengde van acties die reeds in 2015 ondernomen werden. De FSMA hecht veel belang aan dit thema omdat de aangeslotene bij uittreding belangrijke beslissingen moet nemen over het verdere beheer van zijn pensioentoezegging. Hij kan dit enkel doen wanneer de betrokken informatie duidelijk, accuraat en begrijpelijk is.

In 2015 publiceerde de FSMA haar onderzoeksbevindingen over de betrokken praktijken in een mededeling, samen met een aantal aanbevelingen. Intussen wijzigde de wet van 18 december 2015 de regels inzake informatie bij uittreding. Daarom voerde de FSMA in 2016 een opvolgcontrole uit. Daarmee wou ze nagaan in welke mate de informatie die pensioeninstellingen bij uittreding ter beschikking stellen tegemoet komt aan de gepubliceerde aanbevelingen en de nieuwe wetgeving eerbiedigt.

Op basis van deze opvolgcontrole paste de FSMA haar mededeling aan. Daarin zijn nu ook aanbevelingen opgenomen over de toepassing van de nieuwe wetgeving. Daarnaast is de FSMA opgetreden ten aanzien van pensioeninstellingen die de informatieverplichtingen onvoldoende naleefden.

Rapportering aan DB2P

DB2P werd op 6 december 2016 via de website mypension.be opengesteld voor het publiek. Iedere burger moet zo een correcte inschatting kunnen maken van zijn aanvullend pensioen. Deze databank moet hem ook in staat stellen om ‘vergeten’ pensioenrechten op te sporen. DB2P zal voor heel

wat aangeslotenen de enige bron van informatie worden over de opbouw van hun aanvullend pensioen. Sinds 1 januari 2016 zijn de pensioeninstellingen immers niet meer verplicht een pensioenfiche ter beschikking te stellen van de aangeslotenen die hun onderneming of sector hebben verlaten (de zogenaamde 'slapers'). Deze categorie van aangeslotenen kan zich voortaan uitsluitend via DB2P informeren over haar aanvullende pensioenopbouw. Een volledige en correcte rapportering aan DB2P is dan ook van essentieel belang voor de burger.

Daarnaast is de DB2P-rapportering van cruciaal belang voor het toezicht door de FSMA. Het is dan ook noodzakelijk dat rapporteringsproblemen tijdig worden opgespoord en dat de pensioeninstellingen de nodige corrigerende en aanvullende aangiftes doen. Dit moet ook voorkomen dat het niet-nakomen van de aangifteverplichtingen ertoe zou leiden dat de betrokken pensioeninstelling ontsnapt aan controleacties in het kader van het sociaal toezicht.

De informatie in DB2P komt van de gegevens die verzekeraars en pensioenfondsen overmaken aan SIGeDIS, de vzw die de databank beheert. De wet bepaalt dat deze pensioeninstellingen voor 30 september van elk jaar de gegevens met betrekking tot de pensioenrechten van hun aangeslotenen moeten overmaken aan SIGeDIS. De betrouwbaarheid van de informatie in DB2P hangt dus af van de goede medewerking van de pensioeninstellingen.

De FSMA ziet er dan ook nauwlettend op toe dat de pensioeninstellingen hun aangiftes tijdig en volledig aan de vzw SIGeDIS bezorgen. Uit statistieken van SIGeDIS is gebleken dat verschillende pensioeninstellingen meer dan één maand na het verstrijken van de wettelijk vastgelegde deadline geen of onvoldoende aangiftes hadden verricht. De FSMA heeft deze instellingen aangemaand hun aangifteverplichtingen zo snel mogelijk te vervullen. Pensioeninstellingen die hun aangifteverplichtingen te laat waren nagekomen, werden aangemaand maatregelen te nemen om de vertraging in hun rapportering weg te werken.

Informereren

Naast haar rol als toezichthouder, is de FSMA ervan overtuigd dat ze ook een belangrijke rol kan spelen inzake informatie voor de burger over aanvullende pensioenen. Veel informatie over pensioenen staat al op de website van Wikifin.be, het programma inzake financiële educatie van de FSMA. Daarnaast stelt de FSMA bijkomende informatie ter beschikking op haar website in de vorm van vaak gestelde vragen over aanvullende pensioenen.

Deze vaak gestelde vragen zijn bestemd voor de aangeslotene die behoefte heeft aan begrijpelijke en toegankelijke uitleg over vaak erg technische aangelegenheden. Deze toelichting moet hem toelaten om met kennis van zaken beslissingen te nemen op cruciale ogenblikken, zoals bij uittreding of pensionering. De vaak gestelde vragen moeten de aangeslotene ook helpen om de pensioeninformatie die sedert de openstelling van DB2P beschikbaar is via mypension.be, goed te begrijpen en daarmee eventueel aan de slag te gaan voor zijn individuele pensioensituatie.

Nadat de FSMA in 2015 het grondplan van deze vaak gestelde vragen had uitgewerkt, paste ze de vragen in 2016 aan aan de nieuwe wetgeving en breidde ze deze uit met vier nieuwe luiken:

- wat zijn de mogelijkheden bij aanwerving;
- gebeurtenissen tijdens de loopbaan;
- uitkering van het aanvullend pensioen;
- wat gebeurt er in geval van overlijden.

Daarnaast publiceerde ze bijkomende informatie over het gebruik van het aanvullend pensioen voor de aankoop of de verbouwing van een huis.

Focus 2017

Een eerste controletema is de financiering van pensioenverplichtingen via groepsverzekeringen. Dit thema houdt verband met een van de basisbeginselen van de sociale wetgeving, namelijk het externaliseringsbeginsel. Dit beginsel beoogt om de aanvullende pensioentoezegging te laten beheren buiten de werkgever, en dit om de aangeslotenen te beschermen tegen het insolventierisico van de sponsor. De regels voor de financiering van aanvullende pensioenen via een pensioenfonds of via een groepsverzekering verschillen. De pensioenfondsenwetgeving omvat een geheel van regels inzake de financiering van de pensioenverplichtingen en het toezicht daarop. Er bestaat geen vergelijkbaar kader voor groepsverzekeringen. Zo bestaat er bijvoorbeeld geen aparte rapportering over het financieringsniveau van de groepsverzekering. De FSMA gaat daarom de financiering van groepsverzekeraars voor vaste-prestatieplannen (DB - *defined benefits*) onder de loep nemen, en dit in het licht van het externaliseringsbeginsel en de betrokken bepalingen van het KB Leven. De controle zal onder meer nagaan volgens welke methodes groepsverzekeringen worden gefinancierd, welke buffers aangelegd worden, en of daarbij de wettelijke minima worden gerespecteerd, welke transparantie er is ten aanzien van werkgevers en werknemers, ...

Een tweede controletema zijn de zogenaamde 'vergeten rechten'. Uit gegevens in DB2P blijkt dat pensioeninstellingen nog belangrijke pensioenreserves beheren voor personen die de pensioenleeftijd al overschreden hebben. Dat doet vermoeden dat het pensioenkapitaal niet opgevraagd werd. Pensioeninstellingen moeten nochtans de aangeslotenen verwittigen wanneer verschuldigde prestaties beschikbaar worden. De FSMA wil hier via haar controleactie aan verhelpen en ervoor zorgen dat deze vergeten pensioenrechten alsnog aan de aangeslotenen uitgekeerd worden.

Ten slotte zal de FSMA ook in 2017 veel aandacht besteden aan de correcte en tijdige rapportering aan DB2P.

Reguleren

De derde as van het sociaal toezicht, is reguleren. Op dit vlak levert de FSMA technische bijstand voor de omzetting in Belgische wetgeving van de nieuwe Europese richtlijn over aanvullende pensioenen (IORP II).

De FSMA zet ook de sedert 2015 ingevoerde praktijk van onmiddellijke publicatie van nieuwe standpunten inzake aanvullende pensioenen voort. Deze praktijk draagt bij tot de rechtszekerheid en de voorspelbaarheid van de acties van de FSMA.

De FSMA neemt het secretariaat waar van de Commissie voor Aanvullende Pensioenen en de Commissie voor het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen. Ze stelde in die hoedanigheid haar diensten ter beschikking van deze adviesorganen die zich in de loop van 2016 hebben gebogen over een aantal interpretatievragen met betrekking tot de aanvullende pensioenwetgeving, in het bijzonder naar aanleiding van de inwerkingtreding van de wet van 18 december 2015.

Klachtenbehandeling

De FSMA fungeert als klachtenbehandelaar op het vlak van aanvullende pensioenen. In 2016 heeft de FSMA 282 vragen- of klachtendossiers over aanvullende pensioenen ontvangen. Het gros daarvan werd in de loop van het jaar afgehandeld. De hoofdmoot van de behandelde dossiers had betrekking op de pensioenwetgeving voor werknemers (WAP). Opvallend veel vragen betroffen zogenaamde 'spoorloze' pensioenrechten. Dat zijn gevallen waarin een aangeslotene in het verleden pensioenrechten had opgebouwd, maar vervolgens het spoor van deze rechten bijster was geraakt. Als gevolg van de openstelling van DB2P voor de burger op 6 december 2016 (zie kader) zou deze problematiek voor een belangrijk deel opgelost moeten zijn.

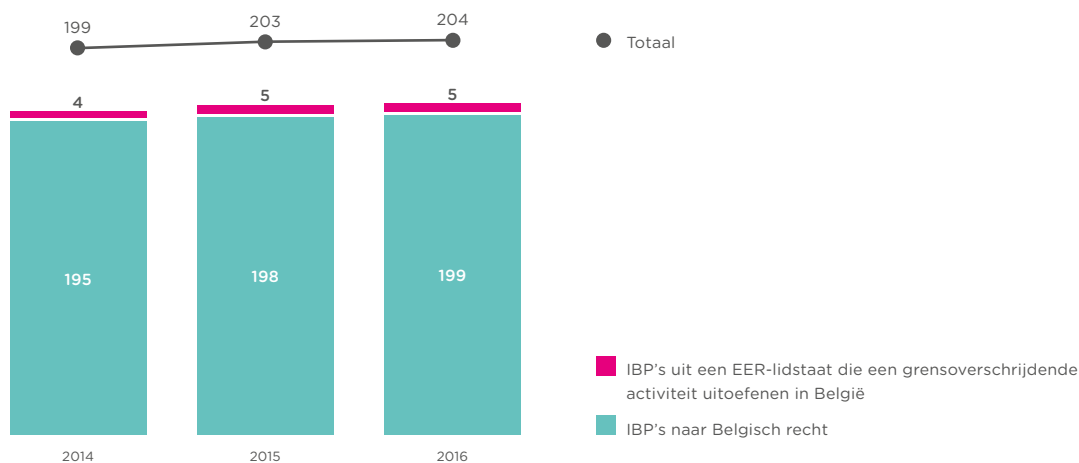
Prudentieel toezicht

De FSMA oefent prudentieel toezicht uit op de Belgische instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening (IBP's), doorgaans pensioenfondsen genoemd. Dit toezicht spitst zich toe op vier kernelementen, met name:

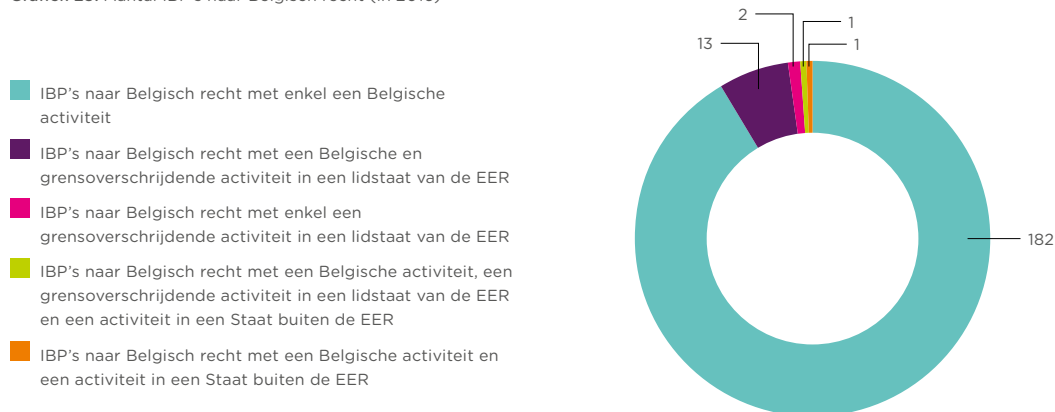
- een voorzichtige waardering van de pensioenverplichtingen, die naadloos aansluit op het rendement van de beleggingen en alle relevante risico's in acht neemt, alsook een passende financiering van de pensioenverplichtingen;
- gespreide en aangepaste beleggingen;
- een gezonde organisatie;
- transparantie naar alle betrokkenen (*stakeholders*).

België telt 204 pensioenfondsen. Een aantal kerncijfers in verband met de sector van de pensioenfondsen staan in grafieken 24, 25, en 26. Meer statistische materiaal over de sector is terug te vinden op de FSMA-website.

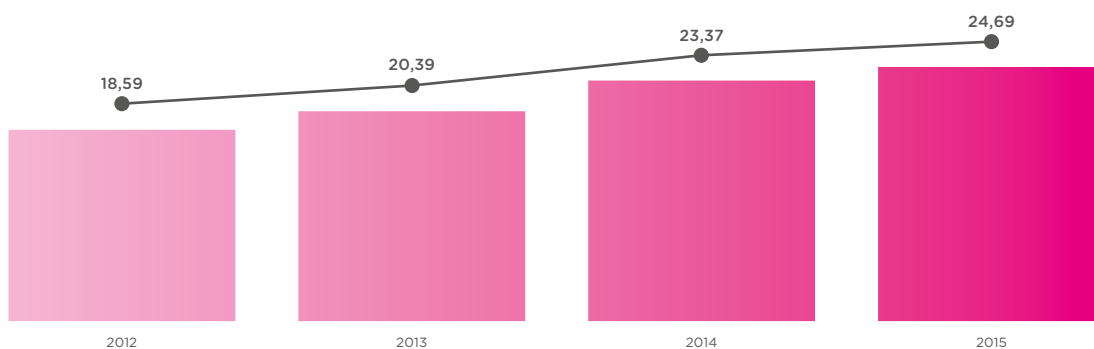
Grafiek 24: Aantal IBP's

Grafiek 25: Aantal IBP's naar Belgisch recht (in 2016)

Grafiek 26: Balanstotaal van de IBP's (in miljard euro)

Risicomodel

De wetgever vereist de voorafgaande goedkeuring van de FSMA voor welbepaalde verrichtingen van een pensioenfonds. Dat is bijvoorbeeld het geval bij de lancering van zijn activiteiten, wanneer het fonds buitenlandse pensioenplannen wenst te beheren of wanneer het fonds herstelmaatregelen moet nemen om een onderfinanciering weg te werken.

Bovenop het toezicht op dergelijke verrichtingen die de FSMA voorafgaand screent, focust de FSMA haar toezichtsmiddelen op domeinen die de grootste risico's inhouden en waarover dus goed moet worden gewaakt. De FSMA identificeert die risico's op basis van een risicomodel dat gegevens op geautomatiseerde wijze ophaalt uit de rapportering.

De FSMA heeft in 2016 het bestaande risicomodel verfijnd en flexibeler gemaakt. Dat moet het mogelijk maken om in de toekomst soepeler en sneller te kunnen inspikken op de signalen van andere belangrijke actoren in het toezicht, zoals de erkende commissaris en de aangewezen actuaaris (zie verder). Het herziene risicomodel zal ook toelaten om deelscores toe te kennen in welbepaalde domeinen, zoals het deugdelijk bestuur van een pensioenfonds of de financiering ervan. Ook zal een algemene stresstest kunnen worden uitgevoerd en zullen externe signalen of nieuwe macro-economische elementen sneller kunnen worden verwerkt.

Erkende commissaris en aangewezen actuaaris

Voor haar risicogestuurd toezicht kan de FSMA een beroep doen op de expertise van twee belangrijke actoren op het terrein, met name de erkende commissaris en de aangewezen actuaaris. In 2015 had de FSMA al haar verwachtingen inzake de wettelijke opdracht van de erkende commissaris uitgetekend. In 2016 publiceerde ze een circulaire over de wettelijke rol van de aangewezen actuaaris. Deze circulaire gaat in op de verwachtingen van de FSMA met betrekking tot de inhoud van de adviezen en verslaggeving van de aangewezen actuaaris. De circulaire wijst ook op het belang van een gepast beheer van de belangenconflicten die kunnen rijzen voor een actuaaris. Het gaat bijvoorbeeld om situaties waarin de actuaaris zowel consultant is van het pensioenfonds als aangewezen actuaaris met een advies- en verslaggevingsplicht in het uitsluitend belang van de aangeslotenen.

Beide circularies zijn van groot belang. De FSMA doet sinds 2015 immers een jaarlijkse screening van deze verslagen om eventuele signalen van aangewezen actuarissen en erkende commissarissen onmiddellijk in de planning van het risicogestuurd toezicht te verwerken.

Inspecties

Belgische pensioenfondsen zijn *non profit*-instellingen die vaak erg klein zijn. Om die reden besteden ze heel vaak beheertaken uit aan derden. Het is van groot belang voor een prudent beheer dat het pensioenfonds duidelijke richtlijnen en verwachtingen vastlegt voor de partijen aan wie het beheertaken toevertrouwt en de uitbestede beheertaken goed opvolgt. Om die reden heeft de FSMA bij een steekproef van pensioenfondsen een inspectie ter plaatse georganiseerd met een focus op de uitbesteding van vermogensbeheer.

Stresstest

Begin 2016 werden de resultaten bekendgemaakt van een Europese stresstest voor pensioenfondsen. Deze werd aangestuurd door EIOPA. De FSMA nam deel aan deze stresstest met een representatief staal van instellingen die 57 procent van de activa onder beheer van de Belgische pensioenfondsen vertegenwoordigen. De stresstest toonde aan dat de deelnemende pensioenfondsen, gemiddeld genomen, ook onder extreem gespannen economische omstandigheden goed stand houden. Dit resultaat is in hoofdzaak te danken aan de ruime buffers die de betrokken pensioenfondsen aanhouden en die toelaten om schokken op de financiële markten op te vangen. Ook de aanwezigheid van sterke sponsors, die borg kunnen staan voor de pensioenbelofte, speelt een rol. Hiermee behoort België tot het koppeloton van vijf landen die in alle stressscenario's volledige dekking van hun verplichtingen wisten te handhaven.

Voorts heeft de FSMA op Europees vlak waardering gekregen voor haar toezichtspraktijken, onder meer voor de wijze waarop ze de beleggingsstrategieën van pensioenfondsen opvolgt en de betrokken signalen verwerkt in haar toezicht. Van de acht goede praktijken die EIOPA op grond van een onderzoek van de toezichtspraktijken van alle Europese toezichthouders heeft geïdentificeerd in verband met de *Statement of Investment Principles*, zijn er zeven vaste praktijk bij de FSMA.

Herstel- en saneringsmaatregelen

Pensioenfondsen die een financieringstekort hebben, moeten de nodige maatregelen nemen om dat tekort weg te werken. Een tekort kan zich voordoen op het niveau van het hele fonds of op het niveau van het pensioenplan van een of meerdere werkgevers die aan het fonds bijdragen. In het eerste geval worden herstelmaatregelen genomen; in het tweede geval saneringsmaatregelen. Het aantal dergelijke maatregelen bleef vorig jaar laag. Achttien pensioenfondsen hadden herstelmaatregelen lopen; acht fondsen hadden saneringsmaatregelen lopen. Van deze 26 IBP's slaagden 12 IBP's erin om hun herstel- of saneringsplan in de loop van 2016 af te sluiten. Het ging om acht IBP's met herstelmaatregelen en vier IBP's met saneringsmaatregelen. Veel van de nieuwe tekorten bij pensioenfondsen zijn een gevolg van strengere, en dus veiligere, hypothesen die pensioenfondsen gebruiken voor de berekening van hun pensioenverplichtingen.

Informereren van de sector

De FSMA zorgt ervoor dat de pensioensector goed geïnformeerd blijft over haar toezicht en verwachtingen. Dat gebeurt onder meer door de publicatie van goede en slechte praktijken en het geven van *guidance* op basis van haar controleacties. Daarnaast vindt er maandelijks overleg plaats met Assuralia, de beroepsorganisatie van de verzekeringssector, en met PensioPlus, de beroepsorganisatie van de pensioenfondsen. De FSMA verzorgt ook het secretariaat van de Commissie Aanvullende Pensioenen en de Commissie Aanvullende Pensioenen voor Zelfstandigen. Deze commissies zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van de sector, consumenten en experts. Het zijn de fora bij uitstek waar concrete vragen in verband met de toepassing van de wetgeving behandeld worden.

Focus 2017

De focus van het prudentieel toezicht in 2017 ligt onder meer op de financiering van pensioenfondsen in een omgeving van lage rente. De lage rente heeft immers een grote impact op de financiering van de fondsen, zeker voor het beheer van vaste-prestatieplannen. De geplande controles hebben als gemeenschappelijke doelstelling om de actualisatievoeten te doen dalen bij pensioenfondsen die een te hoge actualisatievoet hanteren. Een controletraject zal bestaan uit een bijzondere screening van pensioenfondsen met een grote blootstelling aan renteproducten. Deze zullen immers het eerst de impact voelen van de lage rente.

SANCTIES

Procedure inzake het opleggen van administratieve geldboetes	80
Beslissingen om een onderzoek te openen	80
Overzicht van de behandelde dossiers	81
Voorstel tot minnelijke schikking	81
Overmaking van de bevindingen aan het directiecomité	81
Overzicht van het aantal door de auditeur behandelde dossiers sinds 2011	82
Beschrijving van vier minnelijke schikkingen	83
Gerechtelijke procedures	85
Internationale samenwerking	87

De FSMA kan administratieve sancties opleggen voor inbreuken op de financiële wetgeving. Deze sancties nemen de vorm aan van administratieve geldboetes, opgelegd door een onafhankelijke sanctiecommissie, en van minnelijke schikkingen.

Procedure inzake het opleggen van administratieve geldboetes

Wanneer het directiecomité ernstige aanwijzingen vaststelt van het bestaan van een praktijk die aanleiding kan geven tot het opleggen van een administratieve geldboete, gelast het de auditeur met het onderzoek van het dossier³⁵. Die beslissing wordt genomen op basis van door de controlediensten van de FSMA overgemaakte aanwijzingen, naar aanleiding van een klacht of op basis van door een buitenlandse toezichthouder overgemaakte aanwijzingen in het kader van een aan de FSMA gericht verzoek tot samenwerking. Ook in laatstgenoemd geval gelast het directiecomité de auditeur ermee de nodige onderzoeksdaden te stellen om op het verzoek van de betrokken toezichthouder te kunnen ingaan.

Beslissingen om een onderzoek te openen

In 2016 heeft het directiecomité in negen dossiers beslist een onderzoek te openen op basis van een eigen onderzoek door de FSMA of op basis van klachten. De dossiers waarvoor een onderzoek is geopend om te kunnen antwoorden op aan de FSMA gerichte samenwerkingsverzoeken van buitenlandse toezichthouders³⁶, zijn daarin niet meegerekend.

De term ‘onderzoek(sdossier)’ verwijst naar de beslissing om, conform artikel 70, § 1, van de wet van 2 augustus 2002, een onderzoek te openen naar een aantal aanwijzingen van het bestaan van een praktijk die aanleiding kan geven tot het opleggen van een administratieve geldboete. Die beslissing kan betrekking hebben op ernstige aanwijzingen dat één of meer personen één of meer wetteksten hebben overtreden. De raming van het aantal personen waarop het dossier betrekking heeft, is overigens indicatief: het onderzoek betreft immers feiten en het is mogelijk dat het onderzoek van die feiten uitwijst dat het aantal betrokkenen moet worden bijgesteld.

³⁵ Artikel 70, § 1, van de wet van 2 augustus 2002.

³⁶ Voor meer informatie over die verzoeken, zie dit verslag, p. 87.

Overzicht van de behandelde dossiers

De onderzoeksdaden van de auditeur betreffen feiten die aanleiding kunnen geven tot het opleggen van een administratieve geldboete. Onder leiding van de auditeur stellen de medewerkers die met de dossiers zijn belast, de onderzoeksdaden die zij nodig achten, en onderzoeken zij de verzamelde elementen in het licht van de toepasselijke wettelijke bepalingen.

Voorstel tot minnelijke schikking

De bepalingen over de organisatie van de procedure inzake het opleggen van administratieve geldboetes voorzien in de mogelijkheid om een dossier met een minnelijke schikking af te sluiten³⁷.

De beslissing om een minnelijke schikking te aanvaarden, wordt door het directiecomité genomen. De betrokkene moet aan het onderzoek hebben meegewerkt en vooraf met het voorstel tot minnelijke schikking hebben ingestemd.

In 2016 heeft de auditeur zeven voorstellen tot minnelijke schikking waarmee de betrokken partijen hadden ingestemd, ter aanvaarding voorgelegd aan het directiecomité.

De voorstellen betroffen in totaal zeven rechtspersonen en één natuurlijk persoon. Het ging daarbij meer bepaald om dossiers met aanwijzingen van de niet-naleving van:

- de prospectusverplichtingen;
- de verplichting tot onmiddellijke openbaarmaking van voorkennis;
- de reglementering over reclame voor gereguleerde spaarrekeningen;
- de verzekeringswet;
- de regels inzake misbruik van voorkennis.

Sommige van de minnelijke schikkingen die het directiecomité in die dossiers heeft goedgekeurd, worden in dit verslag toegelicht³⁸.

Overmaking van de bevindingen aan het directiecomité

Na afloop van het onderzoek stelt de auditeur een verslag op, waarin wordt vermeld of de vastgestelde feiten een inbreuk kunnen vormen die aanleiding kan geven tot het opleggen van een administratieve geldboete of, in voorkomend geval, een strafrechtelijke inbreuk kunnen vormen³⁹.

³⁷ Artikel 71, § 3, van de wet van 2 augustus 2002.

³⁸ Zie dit verslag, p. 83.

³⁹ Artikel 70, § 2, van de wet van 2 augustus 2002.

De auditeur bezorgt het definitieve verslag aan het directiecomité. Op basis van dat verslag beslist het directiecomité dan welke gevolgen het aan het dossier verleent⁴⁰.

In 2016 heeft de auditeur 15 onderzoeksverslagen aan het directiecomité overgemaakt, die betrekking hadden op zeven rechtspersonen en 17 natuurlijke personen.

Overzicht van het aantal door de auditeur behandelde dossiers sinds 2011

In 2011 is de nieuwe door de Twin Peaks-wet⁴¹ ingevoerde sanctieprocedure in werking getreden. Sinds 2011 en tot 31 december 2016 is beslist om een onderzoek te openen in 68 dossiers met betrekking tot het bestaan van één of meer praktijken die aanleiding konden geven tot het opleggen van een administratieve geldboete in hoofde van één of meer personen.

Tijdens diezelfde periode heeft de auditeur in totaal 90 voorstellen tot minnelijke schikking afgehandeld en onderzoeksverslagen afgesloten. Daardoor konden 56 dossiers definitief worden afgesloten.

De dossiers waarin sinds 15 juli 2011 is beslist een onderzoek te openen, gaan over ernstige aanwijzingen van inbreuken op één of meer van de in tabel 4⁴² vermelde wetten. Opvallend is dat de dossiers in 2016 betrekking hadden op een groter aantal wetten, waaruit de wil blijkt om de sanctiebevoegdheden van de FSMA in al haar toezichtsdomeinen te gebruiken.

Tabel 4: Overzicht van de wetten waarop de sinds 15 juli 2011 door de auditeur behandelde dossiers betrekking hebben

	van 15 juli 2011 tot 31 december 2015	van 15 juli 2011 tot 31 december 2016
Wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme	1	1
Wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten		
1. Handel met voorkennis	23	27
2. Marktmanipulatie en gebrek aan informatieverstrekking aan de markt	12	14
3. Gedragsregels	2	2
4. Aangifte van verdachte verrichtingen	1	1
Koninklijk besluit van 14 november 2007 betreffende de verplichtingen van emittenten van financiële instrumenten die zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereguleerde markt	4	4
Koninklijk besluit van 5 maart 2006 betreffende marktmisbruik	6	8
Wet van 16 juni 2006 op de openbare aanbidding van beleggingsinstrumenten	14	14
Wet van 2 mei 2007 op de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen in emittenten waarvan aandelen zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereguleerde markt en houdende diverse bepalingen	2	2
Koninklijk besluit van 3 juni 2007 tot bepaling van nadere regels tot omzetting van de richtlijn betreffende markten voor financiële instrumenten	2	2

⁴⁰ Artikel 71 van de wet van 2 augustus 2002.

⁴¹ Zie het jaarverslag 2011 van de FSMA, p. 42.

⁴² Diverse door de auditeur behandelde dossiers gingen over mogelijke inbreuken op verschillende van de in de tabel vermelde wetten. Daarom ligt het totaal aantal toepassingsgevallen van de in dit cumulatief overzicht vermelde wetten hoger dan het aantal dossiers.

Koninklijk besluit van 27 april 2007 op de overnamebiedingen	1	1
Wet van 3 augustus 2012 betreffende de instellingen voor collectieve belegging die voldoen aan de voorwaarden van Richtlijn 2009/65/EG en de instellingen voor belegging in schuldvorderingen (gewijzigd bij de koninklijke besluiten van 12 november 2012, 25 april 2014 en 2 juni 2015)	1	2
Koninklijk besluit van 18 juni 2013 waarbij bepaalde informatieverplichtingen worden opgelegd bij de commercialisering van gereglementeerde spaarrekeningen	3	4
Wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen	2	2
Wetboek van Economisch Recht (kredietbemiddeling)		1

Beschrijving van vier minnelijke schikkingen

Artikel 71, § 3, van de wet van 2 augustus 2002 bepaalt dat het directiecomité een minnelijke schikking kan aanvaarden voor zover de betrokken personen hebben meegewerkt aan het onderzoek en zij vooraf met de minnelijke schikking hebben ingestemd. In de praktijk legt de auditeur aan het directiecomité een voorstel tot minnelijke schikking voor waarmee de betrokkene akkoord gaat. De instemming betreft zowel het bedrag van de minnelijke schikking, de publicatiemodaliteiten die in de regel uit de nominatieve bekendmaking op de website van de FSMA bestaan, als de tekst van de minnelijke schikking. Na de aanvaarding van de minnelijke schikking door het directiecomité wordt het onderzoek gesloten.

In 2016 heeft het directiecomité minnelijke schikkingen aanvaard in onderzoeken die betrekking hebben op diverse toezichtdomeinen. Ter illustratie volgt een korte beschrijving van vier gevallen. Op de website van de FSMA zijn de teksten beschikbaar van deze en de andere minnelijke schikkingen die tot stand kwamen in 2016.

Minnelijke schikking met een verzekeringsonderneming

Op 3 mei 2016 heeft het directiecomité een minnelijke schikking aanvaard met een verzekeringsonderneming.

Verzekeringsondernemingen mogen overeenkomstig artikel 262, § 2, van de verzekeringswet enkel een beroep doen op ingeschreven tussenpersonen. Zij zijn aansprakelijk voor de handelingen die verricht worden door niet-ingeschreven tussenpersonen. Verzekeringstussenpersonen die werkzaam zijn in België, mogen de activiteit van verzekeringsbemiddeling niet uitoefenen zonder vooraf te zijn ingeschreven in het register van verzekeringstussenpersonen. De FSMA publiceert dit register, met inbegrip van de wijzigingen, op haar website. Zo is deze informatie toegankelijk voor derden.

Het onderzoek toonde aan dat de verzekeringsonderneming gedurende bijna anderhalf jaar was blijven samenwerken met een verzekeringstussenpersoon die niet langer was ingeschreven in het register van de verzekeringstussenpersonen. De FSMA had akte genomen van het ambtshalve verval van de inschrijving van deze tussenpersoon en had dit aan derden bekend gemaakt via een wijziging in het register. De verzekeringsonderneming had nog diverse verzekeringspolissen afgesloten of hernieuwd na bemiddeling van deze tussenpersoon. De verzekeringsonderneming heeft haar interne procedures bijgesteld nadat zij kennis had gekregen van de feitelijke vaststellingen van het onderzoek.

De verzekeringsonderneming betaalde 75.000 euro ten gunste van de Schatkist. De minnelijke schikking werd nominatief bekendgemaakt op de website van de FSMA.

Minnelijke schikking met een vermogensbeheerder

Op 31 mei 2016 heeft het directiecomité een minnelijke schikking aanvaard met een vermogensbeheerder.

Deze vermogensbeheerder had een nieuwe website gelanceerd en hierop informatie en reclame gepubliceerd over beleggingsfondsen. De vermogensbeheerder trad tevens op als distributeur van bepaalde fondsen.

Op grond van de wet van 3 augustus 2012⁴³, mogen berichten, reclame en andere stukken die betrekking hebben op een openbaar aanbod van rechten van deelneming in een instelling voor collectieve belegging (ICB) naar Belgisch recht met een veranderlijk aantal rechten van deelneming of die een dergelijk aanbod aankondigen of aanbevelen, pas worden gepubliceerd na goedkeuring door de FSMA. In een analoge verplichting is voorzien voor ICB's die ressorteren onder het recht van een andere lidstaat van de Europese Economische Ruimte.

Daarnaast moeten de berichten, reclame en andere stukken die betrekking hebben op een openbaar aanbod van rechten van deelneming in een ICB, diverse inhoudelijke en vormelijke vereisten naleven. Deze zijn bepaald in het koninklijk besluit van 12 november 2012 met betrekking tot bepaalde openbare instellingen voor collectieve belegging.

Uit het onderzoek was gebleken dat de vermogensbeheerder de relevante inhoud van de nieuwe website niet voorafgaandelijk had voorgelegd aan de FSMA. De FSMA heeft naderhand diverse opmerkingen over de inhoud van deze website geformuleerd, die uiteindelijk werd aangepast. Deze episode heeft ruim vijf maanden geduurd.

De minnelijke schikking voorzag in de betaling van een som van 120.000 euro ten gunste van de Schatkist en de nominatieve bekendmaking op de website van de FSMA.

Minnelijke schikking met een Cypriotische vennootschap

Op 13 juli 2016 heeft het directiecomité een minnelijke schikking aanvaard met een Cypriotische vennootschap. Het ging om de eerste schikking over deze problematiek met een vennootschap met een buitenlandse vergunning.

Het betrof een beleggingsonderneming naar Cypriotisch recht die in het kader van de vrijheid van dienstverlening beleggingsdiensten mocht aanbieden in België. Deze vennootschap bood via twee online handelsplatformen CFD's (*Contracts for Difference*) en binaire opties aan met diverse onderliggende activa waaronder valuta (*Forex*). De beleggingsonderneming beschikte niet over een door de FSMA goedgekeurd prospectus en de FSMA had de publiciteit niet voorafgaandelijk goedgekeurd.

Overeenkomstig de artikelen 17, 20 en 43 van de prospectuswet vereist de openbare aanbieding van beleggingsinstrumenten op het Belgische grondgebied de voorafgaandelijke publicatie van een door de FSMA goedgekeurd prospectus. Beleggingsinstrumenten omvatten overeenkomstig artikel 4, § 1, van de prospectuswet negen specifiek gedefinieerde categorieën en één ruimere categorie die bestaat uit 'alle andere instrumenten die het mogelijk maken een financiële belegging uit te voeren, ongeacht de onderliggende activa'. CFD's en binaire opties zijn instrumenten die het mogelijk maken een financiële belegging uit te voeren, wat ook de onderliggende activa zijn. Artikel 60 van de prospectuswet vereist dat de reclame en de andere documenten en berichten die betrekking hebben op een dergelijke openbare aanbieding eveneens voorafgaandelijk worden goedgekeurd door de FSMA.

⁴³ Artikel 60, § 3, van de wet van 3 augustus 2012 betreffende de instellingen voor collectieve belegging die voldoen aan de voorwaarden van Richtlijn 2009/65/G en de instellingen voor belegging in schuldvorderingen.

In de minnelijke schikking nam de vennootschap het engagement op zich de Belgische cliënten proactief te contacteren om hun de mogelijkheid te geven hun contractuele relatie te beëindigen zonder kosten en met teruggave van het saldo. De minnelijke schikking voorzag in de betaling van een som van 140.000 euro ten gunste van de Schatkist. De beslissing werd nominatief bekendgemaakt op de website van de FSMA.

Minnelijke schikking met een Belgisch beursgenoteerd bedrijf

Op 20 december 2016 heeft het directiecomité van de FSMA een minnelijke schikking aanvaard met een Belgisch beursgenoteerd bedrijf.

Op grond van het voormalige artikel 10, § 1, eerste en derde lid, van de wet van 2 augustus 2002 moeten beursgenoteerde ondernemingen de voorkennis die rechtstreeks op hen betrekking heeft in de regel onmiddellijk openbaar maken. In bepaalde omstandigheden kunnen zij deze openbaarmaking tijdelijk uitstellen. De verplichting tot bekendmaking van voorkennis en de mogelijkheid tot uitstel van deze verplichting vloeien sedert 3 juli 2016 rechtstreeks voort uit artikel 17 van de verordening marktmisbruik.

De vennootschap had in een persbericht bekendgemaakt dat de raad van bestuur beslist had om strategische opties voor het bedrijf te bekijken en dat de markt te gepasten tijde verder zou worden geïnformeerd. Dit strategisch herzieningsproces hield diverse opties in waaronder een overname-scenario of het afsluiten van een commerciële samenwerkingsovereenkomst. Deze aankondiging deed de koers van het aandeel stijgen. Na drie maanden deed de vennootschap voor zoveel als nodig een beroep op de procedure tot uitstel van bekendmaking van voorkennis. De vennootschap had haar onderhandelingsstrategie bijgestuurd nadat zij het standpunt van diverse sectorgenoten had vernomen. De vennootschap maakte uiteindelijk bekend dat zij alleen zou verder gaan nadat uit een krantenartikel was gebleken dat de vertrouwelijkheid van het proces niet langer was gewaarborgd. Dit deed de koers van het aandeel fel dalen. De FSMA is van mening dat de vennootschap de markt had moeten informeren over de evolutie van dit strategisch herzieningsproces.

De minnelijke schikking voorzag in de betaling van een som van 250.000 euro ten gunste van de Schatkist. De beslissing werd nominatief bekendgemaakt op de website van de FSMA.

Gerechtelijke procedures

Tijdens de verslagperiode heeft het hof van beroep te Brussel uitspraak gedaan in een dossier waarin een van de betrokken partijen hoger beroep had aangetekend tegen de beslissing van de sanctiecommissie waarbij administratieve geldboetes wegens handel met voorkennis werden opgelegd. Het Hof van Cassatie heeft tijdens de verslagperiode uitspraak gedaan in een dossier waarin de FSMA cassatieberoep had aangetekend tegen een arrest van het hof van beroep te Brussel dat een beslissing van de sanctiecommissie waarbij een administratieve geldboete wegens handel met voorkennis werd opgelegd, had vernietigd.

Arrest van het hof van beroep te Brussel van 18 mei 2016 inzake handel met voorkennis

Het hof van beroep te Brussel heeft uitspraak gedaan in het beroep tegen de beslissing van de sanctiecommissie van 25 februari 2015, waarbij administratieve geldboetes van respectievelijk 75.000 euro en 25.000 euro wegens handel met voorkennis werden opgelegd aan twee natuurlijke personen⁴⁴. De eerste betrokken persoon was professioneel actief binnen een communicatiebureau dat

⁴⁴ Zie het jaarverslag 2015 van de FSMA, p. 192.

gespecialiseerd was in financiële publicaties voor vennootschappen. In dat kader had hij toegang tot niet openbaar gemaakte informatie met betrekking tot beursgenoteerde vennootschappen. Uit het onderzoek was gebleken dat de aankooptransacties van deze persoon een vaste systematiek vertoonden, waarbij hij uitsluitend aandelen kocht van vennootschappen waarvoor het communicatiebureau bij de communicatie betrokken was en vrijwel al zijn aankopen geschieden kort vóór de publicatie van een persbericht door of met betrekking tot een overnamebod op de betrokken vennootschappen, waarbij het communicatiebureau betrokken was. Tevens was uit het onderzoek gebleken dat elke aankooptransactie van de eerste betrokken persoon werd gevolgd door een aankooptransactie van de tweede betrokken persoon in dezelfde aandelen. Beide personen kenden elkaar goed.

Enkel de eerste betrokken persoon tekende hoger beroep aan tegen de beslissing van de sanctiecommissie. Bij arrest van 18 mei 2016 bevestigde het hof van beroep te Brussel de beslissing van de sanctiecommissie, behoudens in zoverre zij besliste tot de nominatieve bekendmaking van de beslissing.

Het hof oordeelt vooreerst dat de redelijke termijn werd overschreden. Het aanvangspunt van de redelijke termijn is volgens het hof het ogenblik dat de betrokkene beschuldigd is en op de hoogte is gebracht van deze beschuldiging. Dat ogenblik situeert zich volgens het hof *in casu* op het moment dat de eerste betrokken persoon op de hoogte werd gebracht van de beslissing van het directiecomité van de toenmalige CBFA om de auditeur te gelasten met een onderzoek inzake aandelentransacties uitgevoerd door de betrokken persoon. De betrokken persoon had voor het hof van beroep aangevoerd dat de redelijke termijn reeds voordien was begonnen lopen, met name wanneer hij ondervraagd werd in het kader van een onderzoek naar transacties in aandelen van een beursgenoteerde vennootschap waarvoor het communicatiebureau van de betrokken persoon betrokken was bij de communicatie. Het hof volgt dit niet omdat de betrokken persoon volgens het hof op dat ogenblik nog niet beschuldigd was en dus *a fortiori* niet op de hoogte kon worden gebracht van enige beschuldiging. Het hof stelt vervolgens vast dat er zich vanaf het aanvangspunt van de redelijke termijn twee ongerechtvaardigde periodes van inactiviteit hebben voorgedaan. Bijgevolg werd de redelijke termijn volgens het hof overschreden. Deze overschrijding van de redelijke termijn heeft volgens het hof evenwel niet tot gevolg dat geen correcte beoordeling meer kon geschieden van het feitenrelaas en de sanctieprocedure zonder verder gevolg had moeten worden afgesloten. Het volstaat volgens het hof voor een passend rechtsherstel om met de overschrijding van de redelijke termijn rekening te houden bij het bepalen van de sanctie.

Ten gronde oordeelt het hof dat de eerste betrokken persoon zich schuldig heeft gemaakt aan handel met voorkennis (inbreuk op artikel 25, § 1, 1°, a), van de wet van 2 augustus 2002), mededeling van voorkennis aan de tweede betrokken persoon (inbreuk op artikel 25, § 1, 1°, b), van de wet van 2 augustus 2002), en deelneming aan een afspraak die ertoe zou strekken handelingen te stellen als bedoeld in artikel 25, § 1, 1° tot 5°, van de wet van 2 augustus 2002 (inbreuk op artikel 25, § 1, 6°, van de wet van 2 augustus 2002). Voor de mededeling van voorkennis baseert het hof zich op een geheel van gewichtige, bepaalde en met elkaar in overeenstemming zijnde aanwijzingen op grond waarvan kan worden besloten dat de tweede betrokken persoon tot de aankooptransacties moet zijn overgegaan nadat hij door de eerste betrokken persoon op de hoogte was gebracht van de voorkennis waarover deze laatste beschikte.

Het hof bevestigt de administratieve geldboete van 75.000 euro die door de sanctiecommissie aan de eerste betrokken persoon werd opgelegd. Het hof oordeelt dat het, gelet op de overschrijding van de redelijke termijn en de onevenredige gevolgen (reputatieschade en financiële gevolgen) van een nominatieve bekendmaking voor de eerste betrokken persoon, niet opportuun is de beslissing op nominatieve wijze bekend te maken op de website van de FSMA.

Arrest van het Hof van Cassatie van 10 juni 2016 inzake handel met voorkennis

In het jaarverslag 2015 heeft de FSMA bericht over het arrest van het hof van beroep te Brussel van 21 mei 2015, dat de beslissing van de sanctiecommissie van 2 september 2013 waarbij een administratieve geldboete was opgelegd aan een voormalig kaderlid van een kredietinstelling wegens handel met voorkennis, vernietigde. Er werd ook aangegeven dat de FSMA cassatieberoep had aangetekend tegen dit arrest⁴⁵. Bij arrest van 10 juni 2016 heeft het Hof van Cassatie dit cassatieberoep afgewezen.

Internationale samenwerking

In 2016 is het aantal verzoeken om internationale samenwerking in het kader van zowel dossiers over eventueel marktmisbruik als onwettige aanbiedingen van financiële diensten licht gedaald ten opzichte van het jaar ervoor.

Zo heeft de FSMA 36 samenwerkingsverzoeken ontvangen van bevoegde buitenlandse autoriteiten tegenover 44 in 2015. Aan al die verzoeken is gevolg gegeven binnen een termijn van gemiddeld 39 dagen. De duur van die termijn werd bepaald door de aard en de omvang van de te verrichten onderzoeksdaden.

Die onderzoeksdaden hebben vaak betrekking op de identificatie van de begunstigde van een verrichting. Zij kunnen ook betrekking hebben op het verzamelen van informatie bij een emittent of een telecomoperator, of op de organisatie van hoorzittingen van getuigen of van personen die ervan worden verdacht een inbreuk te hebben gepleegd.

In 2016 heeft de FSMA verder 25 samenwerkingsverzoeken gericht aan bevoegde buitenlandse autoriteiten tegenover 80 in 2015. Reden voor die daling is de afronding van een dossier rond internationale fraude dat talrijke onderzoeksdaden vereiste in het kader van de internationale samenwerking.

⁴⁵ Zie het jaarverslag 2015 van de FSMA, p. 127.

SPAREN EN BELEGGEN

- Wat is sparen?
- Wat weet je momenteel over de opties?
- Wat is de reden van de inflatie?
- Wat is beleggen?
- Is dit een primaardag alternatief voor het sparen?

De Belgische wetgever heeft de FSMA de opdracht gegeven bij te dragen aan de financiële educatie van de bevolking. Om hier invulling aan te geven heeft de FSMA een programma voor financiële vorming opgezet onder de naam Wikifin.be. Het doel van dit programma is initiatieven te ontwikkelen om de financiële geletterdheid van de bevolking te verbeteren. Het is gebaseerd op drie pijlers: onderwijs, acties naar het grote publiek toe en samenwerking en uitwisseling van *best practices* met verschillende stakeholders.

www.wikifin.be

In 2016 werd www.wikifin.be nagenoeg 1,9 miljoen keer bezocht. Dat is een stijging met 68 procent ten opzichte van het jaar voordien. Bezoekers bekeken meer dan 3,4 miljoen pagina's. Sinds de lancering in 2013 blijft het aantal bezoekers van de website gestaag stijgen. Dat is onder meer toe te schrijven aan de onophoudelijke inspanningen en talloze acties van Wikifin.be.

De portaalsite www.wikifin.be heeft als doel consumenten neutrale, betrouwbare en praktische financiële informatie te verstrekken in een voor iedereen begrijpelijke taal. Om ruchtbaarheid te geven aan de behandelde thema's, quizen en simulatoren, worden sensibiliseringscampagnes opgezet die de interesse van het grote publiek voor geldzaken moeten wekken.

Eind november 2016 heeft Wikifin.be de Erfenissimulator⁴⁶ gelanceerd in samenwerking met de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat. In een maand tijd werd deze simulator meer dan 100.000 keer geraadpleegd. Hij biedt families de mogelijkheid om op een gebruiksvriendelijke manier na te gaan hoe de nalatenschap zal worden verdeeld onder de erfgenamen en hoeveel successierechten die zullen moeten betalen. De Erfenissimulator komt tegemoet aan een reële behoefte van de bevolking. Uit een enquête van de Koning Boudewijnstichting⁴⁷ is overigens gebleken dat de meeste Belgen een zeer onvolledige kennis hebben van het successierecht. Naast de Erfenissimulator werd ook de website verrijkt met neutrale en betrouwbare informatie over het thema erfenis.

Andere populaire tools op www.wikifin.be zijn de spaarsimulator, de pensioenquiz en de IMMOsimulator. De overige thema's worden voortdurend geactualiseerd dankzij de inbreng van deskundigen uit overheidsinstellingen, beroepsfederaties en actoren op het terrein.

Naast de verdere uitbouw van deze tools en thema's, is Wikifin.be ook de nieuwsbrief blijven verspreiden die thans ongeveer 16.000 abonnees telt.

⁴⁶ www.wikifin.be/nl/erfenissimulator.

⁴⁷ De Potter V., Van Dorsselaer I.; Perceptie en verwachtingen over erven en nalaten in België (februari 2016); Koning Boudewijnstichting.

De Week van het Geld

Van 14 tot 20 maart 2016 heeft Wikifin.be voor het eerst in België 'De Week van het Geld' georganiseerd, in samenwerking met de kranten De Tijd en l'Echo. Ook de VRT en de RTBF zijn mee in het initiatief gestapt, evenals talrijke actoren op het terrein⁴⁸. Het doel van De Week van het Geld was geldzaken zo breed mogelijk bespreekbaar maken en extra aandacht vragen voor financiële educatie. In het kader van deze themaweek heeft Wikifin.be talrijke gezamenlijke initiatieven op touw gezet en de rol van coördinator tussen de verschillende stakeholders op zich genomen.

Zo hebben Wikifin.be en zijn vele partners doorheen het hele land allerhande activiteiten opgezet die zowel bestemd waren voor het onderwijs als voor het grote publiek. Door de krachtenbundeling van verschillende overheidsinstellingen en andere actoren op het terrein konden diverse thema's aangaande financiële educatie toegelicht worden. Al die activiteiten zijn terug te vinden op www.deweekvanhetgeld.be.

De start van de Week van het Geld werd ingeluid met het event *Ring the bell* in het gebouw van Euronext in Brussel, in aanwezigheid van verschillende ministers. Tijdens deze kick-off werd het resultaat voorgesteld van het onderzoek 'Hoe wordt binnen het gezin met geldzaken omgegaan in België?' Daarnaast heeft Wikifin.be ook de winnaars van de Wikifin@School Challenge bekroond. Dat was een wedstrijd voor leerlingen uit het secundair onderwijs. Zij gingen de uitdaging aan om vijf adviezen om een budget goed te beheren zo creatief mogelijk voor te stellen. Ook de Wikifin.be-scriptieprijs werd uitgereikt, waarmee studenten beloond worden die hun eindverhandeling wijden aan financiële educatie en beleggersbescherming.

Hare Majesteit de Koningin heeft met een bezoek aan twee Brusselse lagere scholen, haar steun verleend aan De Week van het Geld door er deel te nemen aan het spel 'Budg€tPRET' waarmee leerlingen een budget leren beheren. In totaal hebben meer dan 30.000 kinderen uit 1.500 lageschoolklassen Budg€tPRET gespeeld. Een veertigtal vrijwillige FSMA-medewerkers hebben het spel mee geanimeerd.

In diezelfde week was Wikifin.be ook aanwezig op de Infomarkten die in Brussel, Antwerpen en Luik georganiseerd werden in samenwerking met de Kanselarij van de Eerste Minister. Deskundigen van de partners van De Week van het Geld waren ter plaatse om vragen van het publiek over geld te beantwoorden. Bezoekers konden ook deelnemen aan de onlinequiz 'Doe de GeldTest: lopen jouw financiën op wieltjes?'⁴⁹. Met de *Federal Truck* van de Kanselarij van de Eerste Minister werd ook een bezoek gebracht aan verschillende lagere scholen om kinderen te sensibiliseren voor geldkwesties, zoals het beheren van een budget.

In het verslagjaar heeft Wikifin.be ook deelgenomen aan de beurs 'Ondernemen 2016' waar ondernemers informatie krijgen over verschillende financiële thema's. Ditmaal werd onder meer ingezoomd op het thema pensioenen alsook op financiële fraude waarvan zaakvoerders en bedrijfsleiders de dupe dreigen te worden.

Gezien het succes van deze eerste editie van De Week van het Geld, de grote belangstelling van het publiek en de pers en de positieve reacties van de verschillende actoren, waaronder de onderwijsmiddens, hebben Wikifin.be en zijn partners besloten om deze actie in 2017 opnieuw te organiseren.

⁴⁸ De Federale Pensioendienst (FPD), het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ), de FOD Economie, de FOD Financiën, de Ombudsman van de Verzekeringen, Ombudsfin, de Kanselarij van de Eerste Minister, de Nationale Bank van België, Febelfin, Assuralia, het Observatorium Krediet en Schuldenlast, Dag Zonder Krediet, het Vlaams Centrum Schuldenlast en het Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

⁴⁹ www.wikifin.be/nl/geldtest

Andere acties voor het grote publiek

Naast de Week van het Geld waren er ook andere initiatieven van Wikifin.be voor het grote publiek.

Zo heeft Wikifin.be op 21 juli in Brussel deelgenomen aan de feestelijkheden ter gelegenheid van de Belgische nationale feestdag met de ludieke stand 'Zet eens een andere bril op'. Bezoekers konden het Wikifin-team allerhande vragen stellen over geld en kregen gadgets met het Wikifin-logo.

Voorts heeft Wikifin.be een informatiecampagne gelanceerd in de Nederlandstalige en Franstalige krant Metro om consumenten te sensibiliseren voor diverse thema's rond financiën. De Wikifin.be-medewerkers hebben eveneens verschillende *roadshows* georganiseerd om de bekendheid van Wikifin.be te vergroten bij de *centres de référence* in Wallonië en Brussel, alsook bij de verzekeringsmakelaars en -tussenpersonen, dit in samenwerking met Assuralia, de beroepsvereniging van de verzekeringsondernemingen.

Het onderwijs

De jonge generaties vormen een belangrijke doelgroep van Wikifin.be. Geld leren beheeren en goede financiële gewoonten aanleren, gebeurt immers het best zo vroeg mogelijk. Om deze doelgroep op doeltreffende wijze te bereiken, heeft de FSMA besloten nauw samen te werken met de verschillende actoren van het onderwijs.

Het platform 'Wikifin@school'⁵⁰ dat in oktober 2015 werd gelanceerd en toegankelijk is via de website Wikifin.be, telde eind 2016 meer dan 2.000 leerkrachten. Dit platform bevat een ruime waaier aan pedagogisch materiaal voor leerkrachten en leerlingen. Zo zijn er bijvoorbeeld pedagogische fiches met concrete adviezen voor leerkrachten, suggesties om aan de slag te gaan in de klas, video's en tools over allerlei thema's die verband houden met financiële educatie en verantwoord consumeren. Tijdens het voorbije jaar werden er meer dan 12.000 pedagogische fiches gedownload.

Wikifin.be heeft ook naar leerkrachten toe diverse acties op touw gezet om meer bekendheid te verwerven bij deze groep. Zo wordt er om de drie maanden een nieuwsbrief gericht aan de leerkrachten om hen op de hoogte te houden van de nieuwe initiatieven, wordt er overal in België actief deelgenomen aan verschillende onderwijsbeurzen, worden er op het terrein opleidingsdagen georganiseerd voor leerkrachten en vinden er tijdens de Week van het Geld activiteiten plaats in de klassen van het lager en secundair onderwijs.

In de Federatie Wallonië-Brussel heeft het Parlement een resolutie aangenomen over de uitbouw van financiële educatie en verantwoord consumeren in het verplicht onderwijs. Deze resolutie voorziet in een geïntegreerde ontwikkeling van economische en budgettaire kennis, vaardigheden en knowhow en in educatie tot verantwoord consumeren. Zij geldt zowel voor het basisonderwijs als voor het algemeen, technisch en beroepssecundair onderwijs.

50 www.wikifin.be/nl/wikifin-at-school

Wikifin.be maakt deel uit van de stuurgroep die werd opgericht voor het formuleren van concrete voorstellen om invulling te geven aan de resolutie en financiële educatie en verantwoord consumeren optimaal te integreren in het onderwijs.

Voor het Franstalig technisch en beroepsonderwijs heeft Wikifin.be samengewerkt met het *Centre de Didactique Economique et Sociale (CeDES)*⁵¹ teneinde het nodige materiaal aan te bieden voor de nieuwe cursus 'sociale en economische vorming'.

Het Vlaamse onderwijs trof voorbereidingen voor een grote hervorming. Een van de belangrijke elementen van deze hervorming is het actualiseren van de leerstof op school. Over dit thema vond een maatschappelijk debat plaats. Wat het onderwijs in de toekomst als leerstof aanbiedt, hangt immers samen met wat de samenleving van de school verwacht. Onder meer financiële educatie kwam uit het debat sterk naar voor om opgenomen te worden in de eindtermen. De eindtermen leggen de doelen vast die leerlingen op het vlak van inzicht, kennis en vaardigheden moeten bereiken.

Op het vlak van financiële zaken moeten leerlingen zelfredzaam zijn en beschikken over voldoende praktische competenties, luidende de conclusies van het maatschappelijk debat. Een sleutelcompetentie voor leerlingen is financiële geletterdheid. Er wordt gekeken hoe deze vaardigheid in het programma van het onderwijs kan worden opgenomen en hoe ze deel kan uitmaken van de basisgeletterdheid van elke leerling.

Het Vlaams Parlement moet beslissen wat de eindtermen en de basisgeletterdheid zullen inhouden en welke plaats financiële educatie daarin krijgt. In dit kader richtte Wikifin.be de stuurgroep Raamwerk Financiële Educatie op om samen met diverse *stakeholders* de sleutelcompetentie financiële geletterdheid scherp te stellen.

Ondertussen zet Wikifin.be verder in op wetenschappelijk onderzoek. Daarvoor werkt Wikifin.be samen met onderzoekscentra van de KU Leuven en de Universiteit Antwerpen. Deze universiteiten verwierven steun van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen voor hun gezamenlijk project Financial Literacy@School. Dit strategisch basisonderzoek focust op de ontwikkeling van methodes die inspelen op de eigenheid van elk kind binnen een klas. Het onderzoek heeft als doel om innoverend didactisch materiaal te ontwikkelen samen met nieuwe opleidingspakketten voor de leerkrachten. Het is ook de bedoeling om ouders van leerlingen meer te betrekken bij hun activiteiten in de klas. Wikifin.be en zijn partners zullen de maatschappelijk relevante resultaten van het onderzoek verder uitwerken, verfijnen en ervoor zorgen dat ze op grote schaal worden toegepast.

Daarnaast lanceerde Wikifin.be samen met de KU Leuven de Wikifin-Leerstoel Financiële Geletterdheid. De leerstoel is toegekend aan de Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen die hierbij zal samenwerken met Faculteit Psychologische Wetenschappen en Onderwijskunde van de *Université Libre de Bruxelles*. De nieuwe inzichten van de leerstoel kunnen andere *stakeholders* helpen om hun werkzaamheden te verfijnen en uit te bouwen. Door de handen in elkaar te slaan zijn Wikifin.be, de KU Leuven en de *Université Libre de Bruxelles* overtuigd hieraan een belangrijke bijdrage te kunnen leveren.

In 2017 wil Wikifin.be zijn rol als coördinator of partner voor financiële educatie verder uitbouwen via een pragmatische benadering en concrete initiatieven. De Week van het Geld is hier een praktisch voorbeeld van. Het voorbije jaar heeft Wikifin.be zich ook toegelegd op de ontwikkeling van een nieuw platform voor informatie-uitwisseling over initiatieven rond financiële educatie. De FSMA hoopt aldus het nemen van gemeenschappelijke initiatieven op dit vlak te stimuleren. Het platform zal in 2017 worden gelanceerd onder de naam *Financial Education Belgium*. Daarnaast wordt de komende jaren eveneens verder gewerkt aan het project om een financieel educatief centrum op te richten zodat financiële educatie in België een concreet ankerpunt krijgt en aldus nog meer gepromoot wordt.

⁵¹ Initiatief van de *Université de Namur* en meer bepaald van de *Faculté des Sciences Economiques, Sociales et de Gestion (FSSEG)*. Het CeDES biedt wetenschappelijke ondersteuning en reikt pedagogische documenten aan die onmiddellijk bruikbaar zijn, zowel in het overgangs- als in het beroepsonderwijs.

INTERNATIONALE ACTIVITEITEN

IOSCO	97
FSB	98
IAIS	98
ESMA	98
EIOPA	100
ESRB	101
EU	103

Internationale toezichthouders

De *International Organization of Securities Commissions* (IOSCO) is een netwerk van ruim 120 nationale beurstoezichthouders. IOSCO, opgericht in 1983, wil wereldwijd correcte en gezonde marktpraktijken bevorderen. Dat doet ze door internationale standaarden op te stellen en de samenwerking tussen markttoezichthouders te versterken, in het bijzonder bij de handhaving van de regelgeving en de uitwisseling van informatie over onder meer marktmisbruik. Op die manier wil IOSCO bijdragen tot de beleggersbescherming en de integriteit van de financiële markten.

De *Financial Stability Board* (FSB) is een internationale organisatie die de bevordering van de financiële stabiliteit als belangrijkste opdracht heeft. Ze werd in 2009 opgericht door de G20, de groep van belangrijkste economieën. De FSB coördineert een reeks hervormingen die een nieuwe financiële crisis wil voorkomen, onder meer door de financiële sector robuuster te maken.

De FSB is oprichter van de *Official Sector Steering Group* (OSSG), een groep van toezichthouders en centrale bankiers die een coördinerende rol speelt in de hervorming van de belangrijkste financiële benchmarks, referentie-indexen zoals de Euribor en de Libor.

De *IFRS Monitoring Board* werd in 2009 opgericht voor het toezicht op de *International Accounting Standards Board* (IASB). De IASB werkt als privaat onafhankelijk internationaal orgaan de *International Financial Reporting Standards* (IFRS) uit. Deze normen zijn wereldwijde standaarden voor verslaggeving in jaarverslagen en jaarrekeningen. IFRS-standaarden worden momenteel in meer dan 80 procent van de jurisdicties in de wereld gebruikt. In de Europese Unie passen ongeveer 6.000 op de gereguleerde markt genoteerde bedrijven IFRS toe.

De *International Association of Insurance Supervisors* (IAIS) is een netwerk van toezichthouders op de verzekeringssector uit bijna 140 landen. De IAIS, opgericht in 1994, wil bijdragen tot veilige en financieel stabiele verzekeringsmarkten. Dat doet ze door internationale standaarden op te stellen en de samenwerking tussen verzekeringstoezichthouders te versterken.

De *International Organisation of Pension Supervisors* (IOPS) is een onafhankelijk internationaal orgaan van toezichthouders op aanvullende pensioenen uit 75 landen.

De internationalisering van de financiële markten heeft ertoe geleid dat financiële regelgeving steeds vaker op Europees en internationaal vlak wordt bepaald. Internationale samenwerking en coördinatie tussen toezichthouders winnen hierdoor aan belang. De FSMA is lid van verschillende internationale en Europese organisaties die aan de basis liggen van nieuwe regels en standaarden opstellen voor de financiële sector wereldwijd. De FSMA is vertegenwoordigd in de Internationale Organisatie van Effectentoezichthouders (IOSCO), de Internationale Vereniging van Verzekeringstoezichthouders (IAIS) en de Internationale Organisatie van Pensioentoezichthouders (IOPS). Ze is lid van de Europese Autoriteit voor Effecten en Markten (ESMA) en van de Europese Autoriteit voor Verzekeringen en Bedrijfspensioenen (EIOPA). De FSMA neemt deel aan de werkzaamheden van het Europees Comité voor Systemrisico's (ESRB). Ze is actief betrokken bij de invoering van nieuwe Europese wetgeving.

IOSCO

De voorzitter van de FSMA, Jean-Paul Servais, is in mei 2016 verkozen tot ondervoorzitter van IOSCO voor een mandaat van twee jaar. Dankzij dit mandaat vervult hij een leidinggevende rol in de Raad van IOSCO die de strategische beslissingen van de organisatie neemt.

Als ondervoorzitter vertegenwoordigt hij IOSCO in andere internationale organisaties. Zo neemt hij deel aan de vergaderingen van de leidinggevende organen van de *Financial Stability Board* (FSB) en van zijn werkgroep OSSG over financiële referentie-indexen.

Hij is namens IOSCO lid van de *IFRS Monitoring Board*. Hij is verkozen tot voorzitter van deze raad voor een periode van twee jaar. Dat mandaat is op 1 maart 2017 gestart.

De voorzitter van de FSMA zit ook het Financieel en Auditcomité van IOSCO voor en is sinds oktober 2014 voorzitter van het Europees Regionaal Comité, de Europese landengroep van IOSCO.

De FSMA is actief in een aantal werkgroepen die instaan voor de voorbereiding van de door IOSCO vastgestelde beginselen en standaarden. Belangrijk is het werk dat IOSCO levert over vermogensbeheer. Deze werkzaamheden lopen parallel met de aanbevelingen die de FSB heeft geformuleerd om de structurele kwetsbaarheden van deze activiteit aan te pakken⁵².

⁵² *Policy Recommendations to Address Structural Vulnerabilities from Asset Management Activities*, 12 januari 2017. Zie de website van FSB: <http://www.fsb.org/wp-content/uploads/FSB-Policy-Recommendations-on-Asset-Management-Structural-Vulnerabilities.pdf>.

Andere werkzaamheden van IOSCO in het afgelopen jaar hadden betrekking op financiële benchmarks en op centrale tegenpartijen. IOSCO publiceerde ook een verklaring over belangrijke nieuwe IFRS-boekhoudstandaarden die binnenkort van kracht worden⁵³. IOSCO startte werkzaamheden over de verkoop van producten met hefboomwerking aan retailklanten. De Belgische ervaring in verband met de commercialisering van binaire opties en andere retailproducten zal hierbij aan bod komen⁵⁴.

FSB

De FSMA is actief in een werkgroep van de FSB die onderzoek voert naar de robuustheid van private pensioenstelsels⁵⁵. Deze werkgroep brengt de omvang en de diversiteit van de Europese private pensioensector zowel voor aanvullende als individuele pensioenen in kaart. Zij onderzoekt de impact van de pensioensector op de financiële stabiliteit. Dat onderzoek gebeurt aan de hand van een uitgebreide beoordeling van risico's in de private pensioensector in Europa. De FSMA leidt dit onderzoek als covoorzitter van een van de subgroepen van de werkgroep. De aandacht van de FSB voor de pensioensector past in het kader van de werkzaamheden van de FSB over de structurele kwetsbaarheden in de sector van vermogensbeheer.

IAIS

De FSMA is sinds 2014 lid van IAIS. Ze zetelt in deze organisatie samen met de Nationale Bank van België. In 2016 nam de FSMA deel aan de jaarvergadering van IAIS. Tijdens deze vergadering keurde de organisatie een document goed over het toezicht op verzekeringstussenpersonen. De FSMA ondertekende in 2015 het multilateraal samenwerkingsakkoord tussen verzekeringstoezichthouders van IAIS. Dit akkoord laat de FSMA toe om vertrouwelijke informatie uit te wisselen met andere ondertekenaars, in het bijzonder verzekeringstoezichthouders van buiten de Europese Unie.

ESMA

De FSMA neemt actief deel aan de werkzaamheden van ESMA, in het bijzonder via het voorzitterschap van het *Financial Innovation Standing Committee* (FISC). Dit comité analyseerde in 2016 de ontwikkelingen in verband met de *blockchain*-technologie en andere innovaties op het vlak van financiële technologie.

De FSMA werkte mee aan de voorbereiding van de regels ter uitvoering van de verordening over benchmarks. De FSMA lag mee aan de basis van de modelovereenkomst voor de colleges van toezichthouders van beheerders van financiële referentie-indexen⁵⁶.

⁵³ *Statement on implementation of new accounting standards, Report of the Board of IOSCO*, 15 december 2016. Zie de website van IOSCO: <https://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD548.pdf>.

⁵⁴ *Report on the IOSCO Survey on Retail OTC Leveraged Products, Report of the Board of IOSCO*, 21 december 2016. Zie de website van IOSCO: <https://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD550.pdf>.

⁵⁵ De FSMA is lid van de zogeheten *Working Group on Private Pension Schemes Resilience*. Deze werkgroep werd opgericht door de *Regional Consultative Group for Europe*, het adviesorgaan van de Europese leden van de FSB.

⁵⁶ ESMA/2016/1414, 30 september 2016.

ESMA besteedt in toenemende mate aandacht aan de convergentie van de toezichtspraktijken in de Europese Unie. De autoriteit keurde in 2016 richtsnoeren goed in verband met het beloningsbeleid voor beheerders van beleggingsinstellingen. Ze bepaalde ook een aantal richtsnoeren in het kader van de marktmisbruikverordening en van MIFID II.

MIFID staat voor *Markets in Financial Instruments Directive*. Deze richtlijn bevat maatregelen ter bescherming van beleggers en de integriteit van de financiële markten.

Om een grotere convergentie van de toezichtspraktijken in de lidstaten te bewerkstelligen, voert ESMA ook collegiale toetsingen (*peer reviews*) uit in het kader van de activiteiten van het *Supervisory Convergence Standing Committee* (SCSC). In april 2016 heeft ESMA een verslag⁵⁷ gepubliceerd over haar onderzoek naar de toepassing van de kapitaaltoereikendheidsvereisten waarvan sprake in de MiFID-richtlijn.

Uit de resultaten van dat onderzoek blijkt dat de FSMA een grondige kennis bezit van de beleggingsdienstenmarkt in België, een markt die zij actief controleert via een risicogebaseerde aanpak. De onderzoeksresultaten tonen ook aan dat thematische analyses en de techniek van *mystery shopping* de FSMA helpen om problemen bij de toepassing van de kapitaaltoereikendheidsregels te identificeren.

In juni 2016 heeft ESMA een verslag⁵⁸ gepubliceerd over haar onderzoek naar de goedkeuringsprocessen van prospectussen. De onderzoeksresultaten tonen niet alleen dat de ESMA-richtsnoeren, inclusief die over de goede praktijken inzake prospectustoezicht, doorgaans zeer goed worden nageleefd, maar geven ook aan waar er nog convergentiemogelijkheden bestaan.

Europese toezichthouders

In de nasleep van de financiële crisis werden in 2011 drie nieuwe Europese agentschappen opgericht die moeten bijdragen tot de stabiliteit van het financiële systeem, goed werkende financiële markten en de bescherming van de financiële consument. De drie autoriteiten maken deel uit van een geïntegreerd netwerk van nationale en Europese toezichthoudende autoriteiten, waarbij het dagelijkse toezicht op financiële instellingen en markten op nationaal niveau zit. De *European Securities and Markets Authority* (ESMA) richt zich op de effectenmarkten en de marktdeelnemers (beurzen, beleggingsondernemingen, fondsen, ...). De *European Insurance and Occupational Pensions Authority* (EIOPA) houdt zich hoofdzakelijk bezig met verzekeringondernemingen en instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening. De *European Banking Authority* (EBA) richt haar werkzaamheden op kredietinstellingen, financiële conglomeraten en betalingsinstellingen. De FSMA is lid van ESMA en permanent vertegenwoordiger in EIOPA.

⁵⁷ *MiFID Suitability Requirements - Peer Review Report*, 7 april 2016. Zie de website van ESMA: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/2016-584_suitability_peer_review_-_final_report.pdf.

⁵⁸ *Peer Review on Prospectus Approval Process - Peer Review Report*, 30 juni 2016. Zie de website van ESMA: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/2016-1055_peer_review_report.pdf.

ESMA nam initiatieven om de problematiek van de grensoverschrijdende verkoop van binaire opties, waarbij retailbeleggers in verschillende landen ernstige schade leden, aan te pakken.

De drie Europese toezichtsautoriteiten ESMA, EIOPA en EBA behandelen sectoroverschrijdende materies in het Gemengd Comité. De FSMA neemt deel aan een subcomité hiervan dat thema's over consumentenbescherming en financiële innovatie onderzoekt. Het is in dit kader dat maatregelen werden voorbereid voor de uitvoering van de PRIIP's-verordening.

PRIIP's staat voor *Packaged Retail and Insurance-based Investment Products*. Deze regelgeving wil de transparantie van beleggingsproducten vergroten en zo de belegger beschermen. Dit gebeurt door de invoering van een document met essentiële informatie over de aard van het product. Vanaf 31 december 2017 geldt deze verordening voor een groot aantal beleggingsproducten en verzekeringsproducten met een beleggingscomponent.

EIOPA

De FSMA neemt actief deel aan de werkzaamheden van EIOPA, vooral die rond de gedragsregels, het producttoezicht en de bescherming van de consumenten bij de verzekeringsdistributie, en die rond de verzekeringstussenpersonen en de pensioenfondsen.

Daarnaast heeft de FSMA een aanzienlijke bijdrage geleverd aan de EIOPA-werkzaamheden rond de opstelling van technische adviezen op verzoek van de Europese Commissie met het oog op de voorbereiding van vier gedelegeerde handelingen op basis van de Europese richtlijn 2016/97 betreffende verzekeringsdistributie⁵⁹.

Twee van die gedelegeerde handelingen betroffen de uitwerking van uitvoeringsmaatregelen voor, enerzijds, *governance* en toezicht op de verzekeringsproducten door de verzekeringsdistributeurs en, anderzijds, belangenconflicten bij de distributie van verzekeringsgerelateerde beleggingsproducten. De twee andere gedelegeerde handelingen betroffen de *inducements* die een tussenpersoon of een verzekeringsonderneming bij de distributie van verzekeringsgerelateerde beleggingsproducten stort of ontvangt, en de beoordeling van de geschiktheid en de passendheid van verzekeringsgerelateerde beleggingsproducten.

De FSMA werkte actief mee aan de opstelling van de aanbevelingen van EIOPA aan de Europese Commissie over een kader voor risicobeheer en transparantie van pensioenfondsen⁶⁰.

EIOPA is van plan om de sector van de pensioenfondsen in 2017 aan een nieuwe Europese stresstest te onderwerpen⁶¹. De FSMA is nauw betrokken bij de voorbereidende werkzaamheden ervan. EIOPA onderwierp de sector in 2015 een eerste maal aan zo'n stresstest. Het onderzoek ging toen na in welke mate pensioenfondsen bestand zijn tegen crisisschokken in de financiële markten.

De FSMA leverde een bijdrage aan de totstandkoming van het jaarlijkse rapport van EIOPA met een overzicht van de belangrijkste informatie over de sector van de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening in Europa. Het rapport focust op de ontwikkelingen inzake grensoverschrijdende activiteiten⁶².

⁵⁹ Richtlijn (EU) 2016/97 van het Europees Parlement en de Raad van 20 januari 2016 betreffende verzekeringsdistributie (herschikking), PB L 26/19 van 2 februari 2016.

⁶⁰ *Opinion to EU Institutions on Common Framework for Risk Assessment and Transparency for IORPs*.

⁶¹ Zie dit jaarverslag, p. 76.

⁶² *Market development report on occupational pensions and cross-border IORPs*, 4 oktober 2016. Zie de website van EIOPA: <https://eiopa.europa.eu/Publications/Meetings/EIOPA%20presentation%20-%20Report%20on%20pensions%20and%20cross%20border%20IORPs.pdf>.

Net als de voorgaande jaren nam de FSMA deel aan de werkzaamheden voor de publicatie van een verslag over nieuwe trends bij consumenten⁶³. Dit rapport benadrukt het belang van de versterking van de consumentenbescherming. EIOPA acht het belangrijk dat er aandacht is voor systemen om aanvullende pensioenen goed te volgen en dat consumenten het nodige advies krijgen wanneer ze van plan zijn om met pensioen te gaan. De FSMA wees binnen EIOPA op de openstelling voor het grote publiek van de databank aanvullende pensioenen DB2P⁶⁴. Ze maakte ook melding van het belang van adequate interne procedures bij pensioeninstellingen om consumenten tijdig te informeren over de mogelijkheid tot uitbetaling van hun aanvullende pensioenreserves.

In het kader van de Kapitaalmarktenunie heeft de Europese Commissie EIOPA om een advies gevraagd over de ontwikkeling van een eengemaakte markt voor persoonlijke pensioenproducten. Persoonlijke pensioenproducten zijn pensioenspaarproducten op lange termijn waarop vrijwillig wordt ingeschreven en die noch onder de sociale zekerheid vallen, noch in een bedrijfspensioen kaderen. Die producten kunnen diverse vormen aannemen, zoals levensverzekeringsproducten of beleggingsfondsen.

In juli 2016 heeft EIOPA de Europese Commissie haar eindadvies⁶⁵ bezorgd met het oog op de ontwikkeling van een eengemaakte markt voor persoonlijke pensioenproducten. In dat advies stelt EIOPA de totstandbrenging voor van een geharmoniseerd juridisch kader voor een pan-Europese markt voor persoonlijke pensioenen. Centraal daarbij zou het pan-Europees persoonlijk pensioenproduct staan, een product dat op een geharmoniseerd juridisch kader berust, over een paspoort beschikt en tegelijkertijd een aantal standaardkenmerken en een aantal flexibele kenmerken heeft.

ESRB

Van de onderwerpen die de ESRB in 2016 heeft behandeld, heeft de rol van de markthouders (*market makers*) op het vlak van de liquiditeitsvoorziening het voorwerp uitgemaakt van een grondig onderzoek. De eventuele onevenwichten tussen de liquiditeitsvraag en het liquiditeitsaanbod kunnen immers een grote impact hebben op de financiële stabiliteit, omdat zij de schokgolven in het financiële systeem kunnen vergroten of verder doen uitdeinen. Uit het betrokken verslag⁶⁶ blijkt dat de resultaten sterk verschillen naargelang van de behandelde categorieën van activa. Zo blijkt de markt van de bedrijfsobligaties bijvoorbeeld sterker te worden getroffen door de beperktere capaciteit of de kleinere bereidheid van de markthouders om als tussenpersoon op te treden.

In 2016 is de ESRB een denkoefening gestart over een strategie voor een macroprudentieel beleid dat de banksector overstijgt. Hoewel het macroprudentiële beleid voor de banksector momenteel operationeel is, zijn de beleidsgegevens en -instrumenten waarmee ook de risico's buiten de banksector kunnen worden aangepakt, nog niet grondig genoeg ontwikkeld. Andere partijen uit de financiële sector kunnen immers een bron van risico voor de financiële stabiliteit vormen, zoals het bijna-faillissement van het hefboomfonds *Long Term Capital Management* in 1998 heeft aangetoond.

Het project rond de Kapitaalmarktenunie van de Europese Commissie zou er overigens ook moeten voor zorgen dat de financiering via andere dan de traditionele bankkanalen aan belang wint. Hoewel de ontwikkeling en de tenuitvoerlegging van de sleutelementen van zo'n macroprudentiële stra-

⁶³ EIOPA's *Fifth Consumer Trends Report*, 16 december 2016. Zie de website van EIOPA: https://eiopa.europa.eu/Publications/Reports/06.0_EIOPA-BoS-16-239%20-%20EIOPA%20Fifth%20Consumer%20Trends%20report%20-%20Clean%20after%20BoS.pdf.

⁶⁴ Zie dit verslag, p. 68.

⁶⁵ *EIOPA's advice on the development of an EU Single Market for personal pension products (PPP)*, EIOPA-16/457, 4 juli 2016. Zie de website van EIOPA: <https://eiopa.europa.eu/Publications/Consultations/EIOPA's%20advice%20on%20the%20development%20of%20an%20EU%20single%20market%20for%20personal%20pension%20products.pdf>.

⁶⁶ *Market liquidity and market-making*, oktober 2016. Zie de website van de ESRB: http://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/20161005_market_liquidity_market_making.en.pdf?797687aead404cddb51d57b0c7dc9604.

Europees Comité voor Systemrisico's

De *European Systemic Risk Board* (ESRB) fungeert als macroprudentieel toezichthouder op het financiële systeem van de EU als geheel. Het voorkomen en bestrijden van systemische risico's is het belangrijkste doel van de ESRB. Zo controleert het comité of er risico's ontstaan door bijvoorbeeld een scherpe groei van de kredietverlening, de opkomst van nieuwe financiële producten of de verwevenheid van financiële instellingen over de landsgrenzen heen. De ESRB kan hierover waarschuwingen en aanbevelingen formuleren. De FSMA zetelt in de Algemene Raad, het belangrijkste orgaan van het comité dat geleid wordt door de voorzitter van de Europese Centrale Bank.

tegie natuurlijk veel tijd zal vergen, stelt het verslag⁶⁷ toch enkele maatregelen voor die op korte of middellange termijn kunnen worden genomen, zoals de begrenzing van het hefboomeffect van alternatieve beleggingsfondsen.

De ESRB publiceerde in juli een eerste rapport over schaduwbankieren⁶⁸. Schaduwbankieren staat voor kredietintermediatie waarbij entiteiten en activiteiten betrokken zijn die geheel of gedeeltelijk buiten het gereguleerde bankensysteem vallen. Het rapport geeft een overzicht van de ontwikkelingen op het vlak van schaduwbankieren in Europa en geeft een inschatting van potentiële risico's met betrekking tot financiële stabiliteit.

De ESRB identificeerde een aantal potentiële systemische risico's die voortvloeien uit schaduwbankieren. Die hebben te maken met hefboomfinanciering, voornamelijk bij hefboomfondsen maar ook bij fondsen die in vastgoed beleggen. Het gaat ook om de systemische verbondenheid, voornamelijk tussen geldmarktfondsen en het bankensysteem, en om de maturiteits- en liquiditeitstransformatie binnen het systeem van schaduwbankieren. Dat laatste risico geldt in het bijzonder bij bepaalde obligatiefondsen.

De ESRB schat dat eind 2015 de totale activa van het systeem van schaduwbankieren 37.000 miljard euro bedroegen⁶⁹. Vergeleken met 2012 namen deze activa met 22 procent toe. Daarmee vertegenwoordigen deze activa ongeveer 36 procent van de gehele financiële sector in de EU.

De werkzaamheden die de ESRB in 2015 is gestart, hebben in 2016 aanleiding gegeven tot een aantal publicaties. Voorbeelden daarvan zijn het verslag⁷⁰ over de macroprudentiële problemen en

de structurele veranderingen in een context van lage rentevoeten, de analyse⁷¹ van de problematiek van de systeemrisico's die kunnen voortvloeien uit de overgang naar een koolstofarme economie, of het verslag⁷² over de kwetsbaarheden van de Europese residentiële vastgoedsector. Naar aanleiding van laatstgenoemde analyse heeft de ESRB acht landen in november 2016 een waarschuwing gestuurd over de middellangetermijnsrisico's binnen die sector, ongeacht of die verband houden met de toegenomen schuldenlast van de huishoudens of de evolutie van de waardering van residentiële vastgoed.

⁶⁷ *Macroprudential Policy beyond banking : an ESRB strategy paper*, juli 2016. Zie de website van de ESRB: http://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/20160718_strategy_paper_beyond_banking.en.pdf.

⁶⁸ *EU Shadow Banking - Monitor*, juli 2016. Zie de website van de ESRB : https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/20160727_shadow_banking_report.en.pdf.

⁶⁹ De ESRB hanteert voor zijn schatting een brede definitie van schaduwbankieren. Ook entiteiten zoals instellingen voor collectieve belegging waar risico's kunnen opduiken die gerelateerd zijn aan schaduwbankieren rekent ze mee.

⁷⁰ *Macroprudential policy issues arising from low interest rates and structural changes in the EU financial system*, november 2016. Zie de website van de ESRB: http://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/161128_low_interest_rate_report.en.pdf.

⁷¹ *Too late, too sudden: Transition to a low-carbon economy and systemic risk*, februari 2016. Zie de website van de ESRB: http://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/asc/Reports_ASC_6_1602.pdf?ac9580322cf36b40bb3669cc9d658243.

⁷² *Vulnerabilities in the EU residential real estate sector*, november 2016. Zie de website van de ESRB: http://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/161128_vulnerabilities_eu_residential_real_estate_sector.en.pdf.

EU

Om de behandeling van de vele Europese wetteksten over financiële onderwerpen in goede banen te leiden, besloot de FSMA in 2016 om een cel 'wetgeving' op te richten. Deze cel heeft als opdracht om de omzetting van Europese wetteksten in Belgisch recht met voorrang te behandelen.

Over de volgende Europese wetteksten werd in 2016 een akkoord bereikt. Zij komen in aanmerking voor omzetting:

- Pensioenfondsen: de nieuwe pensioenfondsrichtlijn IORP II bepaalt nieuwe regels voor grensoverschrijdende activiteiten van pensioenfondsen, bijkomende vereisten op het vlak van deugdelijk bestuur en informatieverplichtingen⁷³.
- Verzekeringsdistributie: deze richtlijn breidt de Europese gedragsregels voor beleggingsproducten (MiFID) uit naar de verzekeringssector. Op die manier wil ze een gelijk speelveld creëren tussen banken en verzekeraars op het vlak van beleggingsproducten. De zogeheten AssurMiFID-wetgeving in ons land loopt vooruit op de nieuwe Europese regels⁷⁴.
- Benchmarks: een nieuwe verordening reguleert het aanbieden van benchmarks, het gebruik van benchmarks voor financiële producten en het leveren van inputgegevens voor referentie-indexen⁷⁵.
- Prospectus: deze nieuwe verordening vervangt de prospectusrichtlijn. Ze heeft tot doel om de financiering van bedrijven op de markt te vergemakkelijken en goedkoper te maken.
- Rechten van aandeelhouders: deze nieuwe richtlijn verplicht bedrijven om meer open te zijn op het vlak van beloningsbeleid voor hun aandeelhouders. Institutionele aandeelhouders moeten transparanter zijn over hun investeringsbeleid. De richtlijn bevat ook nieuwe regels over transacties tussen verbonden partijen.
- Geldmarktfondsen: de verordening stelt een kader in voor geldmarktfondsen om ervoor te zorgen dat de financiële stabiliteit gewaarborgd wordt.

Europese Unie

De FSMA is betrokken bij de opstelling en omzetting van nieuwe financiële regelgeving in Europa. Ze stelt haar expertise ter beschikking voor het bepalen van het Belgische standpunt in de Europese ministerraad. Van zodra nieuwe wetgeving is aangenomen, levert de FSMA een belangrijke bijdrage aan de omzetting ervan in Belgische wetgeving. Sinds 2008 rolde een golf van financiële wetgeving over Europa. De Europese Unie keurde meer dan 50 richtlijnen en verordeningen goed. Tal van nieuwe voorstellen zitten in de pijplijn. Het belangrijkste doel van de nieuwe wetgeving is het voorkomen van een nieuwe financiële crisis en een betere bescherming van de consument.

⁷³ Richtlijn (EU) 2016/2341 van het Europees Parlement en de Raad van 14 december 2016 betreffende de werkzaamheden van en het toezicht op instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening.

⁷⁴ Richtlijn (EU) 2016/97 van het Europees Parlement en de Raad van 20 januari 2016 betreffende verzekeringsdistributie.

⁷⁵ Verordening (EU) 2016/1011 van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2016 betreffende indices die worden gebruikt als benchmarks voor financiële instrumenten en financiële overeenkomsten of om de prestatie van beleggingsfondsen te meten en tot wijziging van Richtlijnen 2008/48/EG en 2014/17/EU en Verordening (EU) nr. 596/2014.

De financiële sector staat niet stil. Innovatie op het vlak van producten en dienstverlening, onder meer als gevolg van technologische vernieuwing, zorgen voor continue veranderingen. De macro-economische omgeving en het monetair beleid stellen de sector voor nieuwe uitdagingen.

Fintech

In de financiële sector vinden volop technologische ontwikkelingen plaats. Die gebeuren ook vaak door nieuwe, innovatieve spelers. De FSMA volgt de evoluties van deze financiële technologie (Fintech) op de voet via verschillende kanalen.

In juni 2016 lanceerde de FSMA een Fintech-portaal op haar website. Via dit portaal kunnen Fintech-ondernemingen contact opnemen met de FSMA. Tijdens de eerste zeven maanden vonden via dit portaal een reeks contacten plaats met Fintech-spelers. De activiteiten die deze spelers uitoefenen of willen ontwikkelen, zijn heel divers. Enkele voorbeelden van dergelijke activiteiten zijn: crowdfunding, *robo-advice*, virtuele munten, vergelijkingssites, *blockchain*, desintermediatie, ... De fase van ontwikkeling van de verschillende ondernemingen en projecten is eveneens heel uiteenlopend. Sommige zijn al actief; andere zijn pas in de fase van een idee.

De eerste contacten via het Fintech-portaal hebben aanleiding gegeven tot een aantal ontmoetingen met de nieuwe spelers. Een aantal dossiers is onmiddellijk doorverwezen naar de Nationale Bank van België (NBB) omdat het om activiteiten ging die onder de bevoegdheid van de NBB vallen. Andere contacten hebben geleid tot verdere informatie-uitwisseling en verdere opvolging binnen de FSMA.

Het Fintech-portaal heeft als doel om het contact met nieuwe spelers te vergemakkelijken. Daarnaast vonden in verband met Fintech ook meerdere ontmoetingen plaats met gevestigde spelers. Fintech staat ook centraal in de werkzaamheden van het overlegplatform 'Brussel als financieel centrum'. Dat platform werd opgericht door de minister van Financiën en de FSMA neemt er aan deel.

De FSMA volgt ook de internationale werkzaamheden rond Fintech op de voet. Zo zit de FSMA binnen ESMA het *Financial Innovation Standing Committee* (FISC) voor. Binnen dit comité vindt onder meer een uitwisseling van ervaringen en van informatie over initiatieven plaats, wat nuttige informatie oplevert in het kader van de eigen Fintech-aanpak. Er vond ook overleg plaats met de *task force* Fintech van de Europese Commissie en met verschillende buitenlandse collega-toezichthouders. Ten slotte nam de FSMA deel aan meerdere colloquia over het onderwerp.

Risicogebaseerd toezicht

De FSMA maakt werk van een versterking van haar risicogebaseerd toezicht. Dit komt erop neer dat de middelen voor het toezicht maximaal ingezet worden op domeinen waar het risico het grootst is. Om op deze manier te werken, is het in eerste instantie van belang om de risico's correct te identificeren en in te schatten.

Daartoe hanteert de FSMA een permanente *risk outlook*. Via deze oefening worden de belangrijkste risico's opgespoord en gebundeld in één instrument. Voor het opsporen van risico's, maakt de FSMA gebruik van zoveel mogelijk beschikbare bronnen. Deze bronnen zijn onder meer de vaststellingen die de FSMA doet tijdens haar controlewerkzaamheden, de informatie die ze verwerft op basis van haar internationale werkzaamheden, allerlei verslagen, ...

Om het opsporen van risico's verder te optimaliseren, besteedt de FSMA ook bijzondere aandacht aan het ontvangen van informatie die van buitenaf komt en nuttig kan zijn voor het toezicht. Het gaat bijvoorbeeld om vragen die consumenten stellen aan de FSMA of de ombudsdiensten. Het kan ook gaan om signalen vanuit de sector.

De Europese richtlijn MiFID II, die in 2018 in werking treedt, voorziet dat de nationale toezichthouders een *market monitoring* doen voor de financiële instrumenten en gestructureerde deposito's die in of vanuit hun lidstaat gecommmercialiseerd worden. Deze oefening kan voor bijkomende informatie zorgen voor het risicogebaseerd toezicht.

Toezicht op de financiële benchmarks

Een nieuwe bevoegdheid voor de FSMA in 2016 is het toezicht op de Euribor-*benchmark*. Dit is het gevolg van een Europese verordening (de *benchmark-verordening*) die op 29 juni 2016 werd gepubliceerd. De *benchmark-verordening* was een reactie op schandalen met pogingen tot manipulatie van *benchmarks* die in 2012 aan het licht kwamen.

De verordening legt een vergunningsplicht op aan de beheerders van *benchmarks* en stelt bepaalde eisen inzake bedrijfsvoering, transparantie en berekeningswijze. De nationale toezichthouders zien toe op de naleving van deze regels. De Belgische wetgever heeft de FSMA hiervoor aangeduid aangezien de beheerder van Euribor, het *European Money Markets Institute* (EMMI), zijn zetel in Brussel heeft.

De Euribor is een maatstaf voor de rentevoet die banken aanrekenen wanneer ze elkaar geld uitlenen op termijnen van een week tot een jaar. Hij wordt elke werkdag bepaald op basis van schattingen van een panel van 20 banken.

De benchmarkverordening maakt onderscheid tussen drie categorieën van *benchmarks*, naargelang de hoeveelheid aan financiële instrumenten en contracten die ernaar verwijzen. De grootste *benchmarks*, met een belang van meer dan 500 miljard euro, zijn cruciale *benchmarks*.

In augustus stelde de Europese Commissie officieel vast dat de Euribor tot deze laatste categorie behoort. Onder de naar schatting voor 150.000 tot 180.000 miljard euro aan financiële instrumenten en contracten die naar de Euribor verwijzen, zijn ook voor minstens 1.000 miljard euro hypotheekleningen in verschillende Europese landen, wat het grote belang van de Euribor voor de consument verklaart.

Van zodra een *benchmark* als cruciaal wordt aangemerkt, komt het toezicht erop niet meer uitsluitend aan de nationale autoriteit toe: er moet een college van toezichthouders worden opgericht. Dit college heeft als doel de informatie-uitwisseling in het kader van het toezicht op de Euribor te bevorderen en heeft onder meer de bevoegdheid om banken te verplichten gegevens aan te leveren voor de berekening ervan.

Naast de FSMA als toezichthouder van EMMI en het Europese agentschap ESMA zitten in het college ook de toezichthouders van de banken die gegevens aanleveren voor de Euribor. Ook de toezichthouders van de lidstaten waarvoor de Euribor van systemisch belang is, zetelen in het college. Bij zijn eerste vergadering op 21 september 2016 telde het Euribor-college 17 toezichthouders uit 13 landen als leden.

WETGEVING EN REGELGEVING

Commercialiseringsverbod	112
Crowdfunding	113
Toezicht op de revisoren	114
Omzetting transparantierichtlijn en uitvoering van verordening marktmisbruik	115
Transparantierichtlijn	115
Verordening marktmisbruik	116
Maatregelen en sancties van de FSMA	116
MiFID II-richtlijn	117

De FSMA is nauw betrokken bij het omzetten van nieuwe wetgeving en het opstellen van nieuwe regels voor de financiële sector. Hier volgt een overzicht van de belangrijkste nieuwe ontwikkelingen van het voorbije jaar.

Commercialiseringsverbod

De FSMA heeft vastgesteld dat bepaalde soorten van bijzonder risicovolle financiële derivaten bij het publiek in België worden gecommmercialiseerd via elektronische handelsplatformen. De afgelopen jaren ontving de FSMA daar tal van klachten over.

De FSMA is van oordeel dat dergelijke bijzonder risicovolle financiële derivaten niet geschikt zijn voor doorsnee beleggers. Deze instrumenten worden bovendien op een erg agressieve wijze gecommmercialiseerd bij het brede publiek. Vaak stelt de FSMA vast dat deze instrumenten zelfs worden aangeboden aan senioren, werklozen, personen in financiële problemen of consumenten waarbij het overduidelijk is dat zij niet over de vereiste kennis en ervaring beschikken.

Daarom heeft de FSMA een reglement opgesteld om de commercialisering van bepaalde financiële derivaten bij Belgische niet-professionele cliënten aan banden te leggen. Dit reglement werd bekrachtigd bij koninklijk besluit van 21 juli 2016⁷⁶. Het reglement trad op 18 augustus 2016 in werking.

Het reglement viseert derivatencontracten die in België, doorgaans vanuit het buitenland, via elektronische handelsplatformen worden gecommmercialiseerd bij consumenten. Het reglement bestaat uit twee pijlers die cumulatief van toepassing zijn.

De eerste pijler is een verbod op de commercialisering aan consumenten via elektronische handelsplatformen van enkele bijzondere types van derivatencontracten. Het gaat om:

- binaire opties: een binaire optie is een overeenkomst waarbij de ene partij zich er ten aanzien van de andere partij toe verbindt om een vastgesteld bedrag te betalen als de waarde van een gegeven actief na een bepaalde termijn in een vooraf bepaalde richting is geëvolueerd. Deze activa kunnen zijn: een genoteerd aandeel, valuta, grondstoffen, indexen, edelmetaal, ... De contracten hebben een soms erg korte looptijd van enkele seconden of minuten;
- derivatencontracten met een looptijd van minder dan één uur;
- derivatencontracten met een hefboomeffect, zoals *contracts for difference* (CFD's) en *rolling spot forex*-contracten. Een CFD is een overeenkomst tussen een koper en een verkoper waarbij de partijen het verschil verrekenen tussen de huidige prijs van een onderliggend actief (genoteerd aandeel, valuta, grondstof, index, edelmetaal, ...) en de prijs van dat actief op het moment waarop de overeenkomst verstrijkt. Een *rolling spot forex*-contract is een overeenkomst voor een valutatransactie die onbeperkt wordt hernieuwd tot één van de betrokken partijen zijn positie sluit. Op dat ogenblik wordt de transactie in cash vereffend op basis van de evolutie van de onderliggende valuta sinds de aanvang van de overeenkomst.

⁷⁶ Koninklijk besluit van 21 juli 2016 tot goedkeuring van het reglement van de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten tot omkering van de commercialisering van bepaalde financiële derivaten bij consumenten (BS 8 augustus 2016).

Het reglement betreft niet-genoteerde of zogenaamde *over-the-counter*-derivaten (otc). Derivaten die toegelaten zijn tot de verhandeling op een gereguleerde markt of een multilaterale handelsfaciliteit worden niet geïcludeerd.

De tweede pijler is een verbod op een aantal agressieve of ongepaste commercialiseringstechnieken bij de commercialisering van otc-derivaten bij consumenten. Het gaat bijvoorbeeld om technieken zoals *cold calling*⁷⁷ via externe callcenters, ongeschikte wijzen van vergoeding, fictieve geschenken of bonussen, ...

Crowdfunding

In december 2016 keurde de Belgische wetgever een nieuwe wet⁷⁸ goed die onder meer het kader voor crowdfunding-platformen vastlegt. Deze wet trad op 1 februari 2017 in werking. De wet heeft enkel betrekking op platformen waarop het publiek in een onderneming belegt, hetzij via een lening, hetzij via een inbreng in kapitaal met het oog op het ontvangen van een eventuele winst.

De wet voert een vergunningsplicht in voor platformen die deze activiteit aanbieden. Het gaat om een vergunning als 'alternatieve-financieringsplatform'. Vooralere ze een dergelijke vergunning verleent, screent de FSMA de aandeelhouders en de leiding van de onderneming. Ze gaat ook na of de onderneming de verplichte verzekering burgerlijke beroepsaansprakelijkheid heeft afgesloten en of ze passend is georganiseerd, met bijzondere aandacht voor de organisatie op IT-vlak. Gereguleerde ondernemingen die een activiteit als alternatieve-financieringsplatform uitoefenen, moeten geen aparte vergunningsaanvraag meer indienen.

Vergunde platformen moeten blijvend voldoen aan de vergunningsvereisten. Het is alternatieve-financieringsplatformen bovendien verboden om:

- andere beleggingsdiensten te verrichten dan beleggingsadvies en ontvangen en doorgeven van orders voor effecten of deelbewijzen van startersfondsen;
- cash of financiële producten van cliënten aan te houden;
- een debetpositie ten opzichte van cliënten te hebben;
- een volmacht te hebben op rekeningen van cliënten.

Alle ondernemingen die alternatieve-financieringsdiensten verlenen – zowel de crowdfundingplatformen met een vergunning als de gereguleerde ondernemingen die actief mogen zijn zonder vergunning – moeten een aantal regels naleven:

- ze moeten zich op loyale, billijke en professionele wijze inzetten voor de belangen van hun cliënten;
- ze moeten ervoor zorgen dat informatie aan cliënten aan de kwaliteitsvoorwaarden voldoet (correct, duidelijk en niet-misleidend, waarbij reclame als dusdanig herkenbaar is);
- ze moeten vooraf aan cliënten de verplichte minimuminformatie bezorgen op een duurzame drager;
- ze moeten nagaan of de cliënt de nodige kennis en ervaring heeft over beleggingsinstrumenten en de cliënt informeren over het resultaat ervan;
- ze moeten gepast omgaan met belangenconflicten;
- ze moeten cliëntendossiers aanleggen en bewaren.

⁷⁷ *Cold calling*: praktijk waarbij een consument ongevraagd telefonisch gecontacteerd wordt.

⁷⁸ Wet van 18 december 2016 tot regeling van de erkenning en de afbakening van crowdfunding en houdende diverse bepalingen inzake financiën (BS 20 december 2016).

De wet vertrouwt het toezicht op de naleving van deze regels toe aan de FSMA. Ze kan onder meer inspecties uitvoeren en alle nuttige informatie opvragen. Ze kan herstelmaatregelen en administratieve sancties opleggen aan ondernemingen die de wetgeving niet naleven. De niet-naleving van bepaalde regels is bovendien een strafrechtelijke inbreuk.

Verder voert de wet een nieuwe prospectusvrijstelling in. Deze nieuwe vrijstelling houdt in dat voor openbare aanbiedingen geen prospectus moet worden gepubliceerd mits de totale tegenwaarde van de aanbieding minder dan 300.000 euro bedraagt en er voor maximum 5.000 euro per belegger kan worden ingeschreven.

Toezicht op de revisoren

Bedrijfsrevisoren hebben een belangrijke maatschappelijke rol. Ze geven zekerheid over de getrouwheid van een jaarrekening en andere informatie van ondernemingen. Dat is belangrijk voor al wie zaken doet met een onderneming. Leveranciers, kredietgevers, beleggers of werknemers moeten erop kunnen vertrouwen dat een jaarrekening een correcte weergave is van de financiële situatie van een bedrijf.

De Europese Unie besloot na de financiële crisis wetgeving⁷⁹ uit te vaardigen om de kwaliteit van het auditwerk van de bedrijfsrevisoren te verbeteren en de bedrijfsrevisoren aan een strenger toezicht te onderwerpen. De Belgische wetgever heeft in 2016 de Europese maatregelen in het Belgische recht geïntegreerd via een wet⁸⁰. Deze wet roept een nieuwe autoriteit in het leven, het 'College van toezicht op de bedrijfsrevisoren'.

Het College staat hoofdzakelijk in voor een herziening van de door de bedrijfsrevisoren ingevoerde kwaliteitscontroleregelingen, de organisatie van het toezicht op de bedrijfsrevisoren en het onderzoek van de klachten die aan het College worden gericht. De FSMA stelt kantoren ter beschikking van het College, dat ook zijn zetel heeft in het gebouw van de FSMA.

Het College bestaat uit een comité en een secretaris-generaal. Het comité telt zes leden: twee vertegenwoordigers van de Nationale Bank van België (NBB), twee vertegenwoordigers van de FSMA, een voormalig bedrijfsrevisor en een deskundige die geen bedrijfsrevisor is geweest. De operationele leiding van het college is in handen van een secretaris-generaal. Hij wordt benoemd door het directiecomité van de FSMA en is lid van het directiekader van de FSMA.

De secretaris-generaal heeft de leiding over een cel van FSMA-medewerkers die de beslissingen van het college zullen voorbereiden en uitvoeren. Het College kan voor de kwaliteitscontrole op de bedrijfsrevisoren onder meer een beroep doen op inspecteurs van de FSMA. De sanctiecommissie van de FSMA wordt bevoegd voor de behandeling van tuchtprocedures van bedrijfsrevisoren en wordt daartoe uitgebreid⁸¹.

⁷⁹ Richtlijn 2014/56/EU van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 tot wijziging van Richtlijn 2006/43/EG betreffende de wettelijke controles van jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekeningen en Verordening (EU) nr. 537/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang en tot intrekking van Besluit 2005/909/EG van de Commissie.

⁸⁰ Wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren (BS 13 december 2016, tweede editie).

⁸¹ Zie ook dit verslag, p. 129.

Omzetting transparantierichtlijn en uitvoering van verordening marktmisbruik

De wet van 27 juni 2016⁸² zorgt onder meer voor de verdere omzetting in Belgisch recht van de richtlijn tot wijziging van de transparantierichtlijn⁸³ en voor de gedeeltelijke tenuitvoerlegging in Belgisch recht van de verordening marktmisbruik⁸⁴. De wet omvat ook bepalingen over de maatregelen en sancties die de FSMA kan nemen, onder meer bij inbreuken op de transparantiewetgeving of bij marktmisbruik.

Transparantierichtlijn

De aanpassing van de transparantierichtlijn heeft tot gevolg dat de lidstaten de verplichtingen van de genoteerde vennootschappen moeten vereenvoudigen. Dat moet de gereglementeerde markten aantrekkelijker maken voor kleine en middelgrote ondernemingen. De Belgische wetgever zette dit luik van de richtlijn reeds om in Belgisch recht bij koninklijk besluit van 26 maart 2014⁸⁵.

De aangepaste richtlijn verplicht de lidstaten ook om de sanctioneringsbevoegdheden van de toezichthouders te versterken. De wet van 27 juni 2016 zet dit luik van de richtlijn om (zie verder). Het koninklijk besluit van 11 september 2016⁸⁶ vormt het sluitstuk van de omzetting van de richtlijn 2013/50/EU.

⁸² Wet tot wijziging, met het oog op de omzetting van richtlijn 2013/50/EU en de tenuitvoerlegging van verordening 596/2014, van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, van de wet van 16 juni 2006 op de openbare aanbieder van beleggingsinstrumenten en de toelating van beleggingsinstrumenten tot de verhandeling op een gereglementeerde markt en van de wet van 2 mei 2007 op de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen in emittenten waarvan aandelen zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereglementeerde markt en houdende diverse bepalingen, en houdende diverse bepalingen (BS 1 juli 2016).

⁸³ Richtlijn 2013/50/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 tot wijziging van richtlijn 2004/109/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de transparantievereisten die gelden voor informatie over uitgevende instellingen waarvan effecten tot de handel op een gereglementeerde markt zijn toegelaten, richtlijn 2003/71/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende het prospectus dat gepubliceerd moet worden wanneer effecten aan het publiek worden aangeboden of tot de handel worden toegelaten en richtlijn 2007/14/EG van de Commissie tot vaststelling van concrete uitvoeringsvoorschriften van een aantal bepalingen van richtlijn 2004/109/EG (PB L 294/13 van 22 oktober 2013).

⁸⁴ Verordening (EU) Nr. 596/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende marktmisbruik en houdende intrekking van richtlijn 2003/6/EG van het Europees Parlement en de Raad en richtlijnen 2003/124, 2003/125/EG en 2004/72/EG van de Commissie.

⁸⁵ Zie het jaarverslag 2014 van de FSMA, p. 91.

⁸⁶ Koninklijk besluit tot wijziging, met het oog op de omzetting van richtlijn 2013/50/EU, van het koninklijk besluit van 14 november 2007 betreffende de verplichtingen van emittenten van financiële instrumenten die zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereglementeerde markt en van het koninklijk besluit van 14 februari 2008 op de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen alsmede tot wijziging van het koninklijk besluit van 27 april 2007 op de openbare overnamebiedingen en van het koninklijk besluit van 21 augustus 2008 houdende nadere regels voor bepaalde multilaterale handelsfaciliteiten (BS 27 september 2016).

Verordening marktmisbruik

De regels inzake marktmisbruik vinden hun oorsprong in een Europese richtlijn⁸⁷. De verordening marktmisbruik heeft deze richtlijn opgeheven met ingang van 3 juli 2016. Deze verordening is rechtstreeks van toepassing in de Belgische rechtsorde. Die aanpak moet voorkomen dat nationale voorschriften inzake marktmisbruik zouden verschillen als gevolg van de omzetting van een richtlijn in nationale wetgeving. De verordening moet ervoor zorgen dat dezelfde voorschriften gelden in de hele EU en dat de complexiteit van de regelgeving en de nalevingskosten voor – vooral internationaal actieve – ondernemingen verminderen.

Niettemin moesten een aantal bepalingen in Belgisch recht ten uitvoer gelegd worden. De wet duidt onder meer de FSMA aan als bevoegde autoriteit voor het toezicht op de naleving van de verordening. De wet heft ook een aantal bepalingen in Belgische wetteksten op omdat die voortaan rechtstreeks uit de verordening voortvloeien. De wet bevestigt ook dat de FSMA bij de uitoefening van haar toezicht op de naleving van de verordening haar bestaande onderzoeksbevoegdheden kan uitoefenen.

Ten slotte maakt de wet gebruik van de mogelijkheid die de verordening marktmisbruik biedt, om de openbaarmaking van transacties van leidinggevendens toe te vertrouwen aan de FSMA. Daardoor kan de FSMA blijven instaan voor de gecentraliseerde publicatie van deze beleggersinformatie.

Maatregelen en sancties van de FSMA

De wet van 27 juni 2016 omvat een reeks aanpassingen aan de sanctioneringsbevoegdheden van de FSMA, die onder meer een impact kunnen hebben bij inbreuken op de transparantie- en marktmisbruikbepalingen.

De aangepaste transparantierichtlijn en de verordening marktmisbruik verplichten onder meer om te voorzien in hogere maximumbedragen voor administratieve geldboetes. De Belgische wetgeving werd in die zin aangepast. Voor inbreuken op de transparantieverplichtingen gelden er maximumbedragen van twee miljoen euro voor natuurlijke personen en van tien miljoen euro voor rechtspersonen. Voor inbreuken op de verordening marktmisbruik gelden er maximumbedragen van vijf miljoen euro voor natuurlijke personen en van 15 miljoen euro voor rechtspersonen⁸⁸. Ook worden er geen minimumbedragen meer opgenomen voor dergelijke geldboetes.

Wanneer een inbreuk op de verordening marktmisbruik voor de overtreder een vermogensvoordeel heeft opgeleverd, mag de maximumboete verhoogd worden tot driemaal het vermogensvoordeel, zelfs als er geen sprake is van recidive. Dit geldt niet voor een inbreuk op de transparantieverplichtingen: daarvoor mag de maximumboete maar verhoogd worden tot tweemaal het behaalde voordeel.

De wet verfijnt voorts de bevoegdheid van de FSMA om bevelen op te leggen. Zo wordt uitdrukkelijk vermeld dat een bevel niet alleen dient om aan een bestaande toestand te verhelpen, maar ook om af te zien van een herhaling van een inbreuk. De wet voorziet ook dat de FSMA iedereen die onjuiste of misleidende informatie heeft gepubliceerd of verspreid, het bevel kan opleggen om een rechtzetting te publiceren.

Daarnaast omvat de wet aanpassingen van de regels over het openbaar maken van sanctiebeslissingen en over de omstandigheden waarmee rekening gehouden moet worden bij het bepalen van het bedrag van een administratieve geldboete.

⁸⁷ Richtlijn 2003/6/EG van het Europees Parlement en de Raad van 28 januari 2003 betreffende handel met voorwetenschap en marktmanipulatie (marktmisbruik).

⁸⁸ Deze bedragen zijn zogenaamde minimale maxima, wat betekent dat de lidstaten kunnen voorzien in hogere maar niet in lagere administratieve geldboetes.

MiFID II-richtlijn

De Europese wetgever heeft een akkoord bereikt over een richtlijn⁸⁹ die de bestaande *Markets in Financial Instruments Directive* (MiFID) aanpast. Deze zogenaamde MiFID II-richtlijn treedt op 1 januari 2018 in werking en moet in Belgische wetgeving omgezet worden.

Op verzoek van de minister van Economie en Consumenten en van de minister van Financiën heeft de FSMA een consultatie georganiseerd. Deze consultatie diende om te peilen naar de mening van de verschillende actoren op de markt over de verschillende ontwerpteksten voor de omzetting van de MiFID II-richtlijn.

De consultatie had betrekking op vier teksten:

- Een voorontwerp van wet over de infrastructures voor de markten voor financiële Instrumenten beoogt de omzetting in Belgisch recht van de bepalingen van de MiFID II-richtlijn over de gereguleerde markten, de MTF's en de OTF's⁹⁰, het toezicht op de posities in grondstoffenderivaten en de aanbieders van datarapporteringsdiensten.
- Een gewijzigde versie van de artikelen 26 tot 28ter van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten. De aangebrachte wijzigingen beogen de omzetting in Belgisch recht van de bepalingen van de MiFID II-richtlijn inzake de gedragsregels om de beleggers te beschermen.
- Een gewijzigde versie van de wet van 25 oktober 2016 betreffende de toegang tot het beleggingsdienstenbedrijf en betreffende het statuut van en het toezicht op de vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies.
- Een voorontwerp van koninklijk besluit tot bepaling van nadere regels inzake onder meer het betalen of het ontvangen van provisies, commissies en geldelijke of niet-geldelijke tegemoetkomingen. Deze ontwerptekst zorgt ook voor de omzetting in Belgisch recht van de specifieke organisatorische vereisten voor de beleggingsondernemingen die zich met algoritmische handel bezighouden en die directe elektronische toegang verlenen tot een handelsplatform.

Bij de omzetting in Belgisch recht werd in de ontwerpteksten geopteerd voor een getrouwe omzetting van de bepalingen van de MiFID II-richtlijn. Daarbij worden zo weinig mogelijk vereisten opgelegd die verder gaan dan wat de richtlijn voorziet. De ontwerpteksten lichten ook bepaalde opties die aan de lidstaten geboden worden⁹¹.

⁸⁹ Richtlijn 2014/65/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende markten voor financiële instrumenten en tot wijziging van richtlijn 2002/92/EG en richtlijn 2011/61/EU ('MiFID II-richtlijn').

⁹⁰ MTF: multilaterale handelsfaciliteit - OTF: georganiseerde handelsfaciliteit.

⁹¹ Voor meer informatie, zie het consultatiedocument op de website van de FSMA.

12

14

FSMA
AUTORITEIT VOOR FINANCIËLE
DIENSTEN EN MARKTEN
AUTORITÉ DES SERVICES ET
MARCHÉS FINANCIERS

DE ORGANISATIE VAN DE FSMA

Structuur en bestuurorganen	120
Directiecomité	120
Organogram van de departementen en diensten	121
Raad van toezicht	122
De interne-auditfunctie bij de FSMA	125
Bedrijfsrevisor	126
Sanctiecommissie	127
Organisatie in de praktijk	131
Personeelsbeheer	131
Sociaal overleg	133
Ontwikkelingen op informaticagebied	133

Structuur en bestuurorganen

Directiecomité

Jean-Paul Servais, voorzitter

Annemie Rombouts, ondervoorzitter

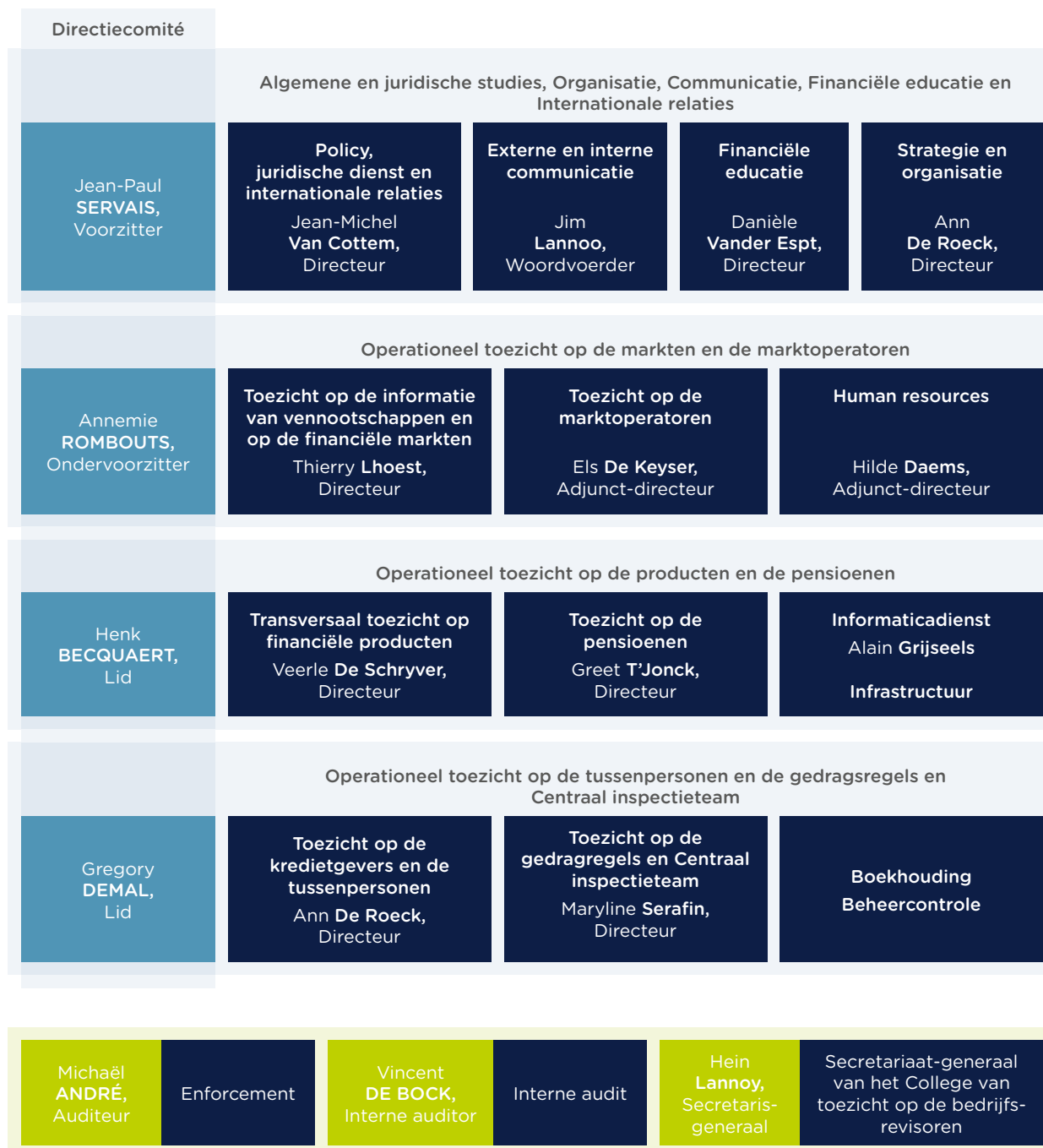
Henk Becquaert, lid van het directiecomité

Gregory Demal, lid van het directiecomité

Organogram van de departementen en diensten

Onderstaand organogram is in voege sinds 14 maart 2017.

Raad van toezicht

Samenstelling

Dirk Van Gerven,
voorzitter

Jean-François Cats

Jean Eylenbosch

Roland Gillet

Deborah Janssens

Pierre Nicaise

Frédéric Rouvez

Reinhard Steennot

Marnix Van Damme

Marieke Wyckaert

Verslag over de uitoefening van de raad van toezicht van zijn wettelijke opdrachten

Samenstelling en werking van de raad

In de loop van 2016 werd de heer Roland Gillet benoemd tot nieuw lid van de raad van toezicht⁹². Hij verving de heer Didier Matray, wiens mandaat afliep omwille van de regels inzake de leeftijdsgrens. De leden danken de heer Matray voor zijn jarenlange deskundige bijdrage tot de werkzaamheden van de raad.

⁹² Koninklijk besluit van 6 juni 2016 (BS 15 juni 2016).

De leden verkozen de heren Pierre Nicaise, Frédéric Rouvez, Reinhard Steennot en Marnix Van Damme als leden van het auditcomité.

De raad van toezicht heeft in de loop van 2016 negen keer vergaderd. De gemiddelde aanwezigheidsgraad van de leden van de raad van toezicht op de vergaderingen bedraagt 85 percent van de vergaderingen.

De leden danken het directiecomité en de medewerkers van de FSMA voor hun medewerking bij de vervulling van de opdrachten van de raad.

Tenuitvoerlegging van de opdrachten van de FSMA

Op grond van uiteenzettingen van het directiecomité heeft de raad van toezicht de actieplannen van de verschillende toezichtsdiensten van de FSMA alsook de concrete tenuitvoerlegging van die plannen besproken. De leden kregen bovendien geregeld informatie over de uitbouw van de nieuwe toezichtsoopdracht van de FSMA inzake Euribor. De leden besteedden tevens aandacht aan de ontwikkelingen op internationaal vlak op het gebied van Fintech. Ze moedigen de FSMA aan om haar initiatieven terzake verder te ontwikkelen.

De leden kregen ook herhaaldelijk de gelegenheid van gedachten te wisselen over de succesvolle initiatieven van de FSMA op het vlak van de financiële educatie, in het bijzonder in het onderwijs.

Regelgevende ontwikkelingen

De leden werden geïnformeerd over relevante regelgevende ontwikkelingen, zoals de hervorming van het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren. Ze werden in het kader van deze hervorming geraadpleegd over het uitvoeringsbesluit dat de financiering van het publiek toezicht op het revisoraat regelt en waarover de FSMA advies diende te geven. De raad besprak in dit verband tevens de belangrijke nieuwe bevoegdheden in revisorale materies die de sanctiecommissie van de FSMA verwerft. De sanctiecommissie zal voortaan niet alleen administratieve boetes kunnen opleggen, maar zal administratieve maatregelen ten aanzien van de revisoren kunnen treffen zoals de tijdelijke schorsing en de intrekking van de hoedanigheid van bedrijfsrevisor bij niet-naleving van de regels inzake het revisoraat.

Op grond van zijn wettelijke opdracht vervat in artikel 49, § 3, van de wet van 2 augustus 2002 heeft de raad van toezicht het directiecomité geadviseerd over verschillende reglementen waaronder het reglement tot omkadering van de commercialisering van bepaalde financiële derivaten bij niet-professionele cliënten. De leden formuleerden een aantal suggesties om het toepassingsgebied van dit reglement te verfijnen.

Werking FSMA

De leden wisselden tevens van gedachten over tal van onderwerpen die betrekking hadden op de organisatie, het personeelsbeleid en interne werking van de FSMA.

De raad heronderzocht tevens het inrichtingsreglement van de FSMA en preciseerde de regels inzake mogelijke belangenconflicten in hoofde van de leden van de raad omwille van externe werkzaamheden. Het gewijzigde inrichtingsreglement werd op de website bekendgemaakt.

In het kader van zijn wettelijke opdrachten keurde de raad de begroting van de FSMA voor 2017 goed. In zijn laatste vergadering van 2016 beraadslaagde de raad tevens met toepassing van artikel 48, § 1, 2°, van de wet van 2 augustus 2002 over het globaal actieplan van het directiecomité van de FSMA voor 2017.

De raad heeft de jaarrekening voor het jaar 2015 goedgekeurd op 28 april 2016 en de jaarrekening voor 2016 op 26 april 2017. Het jaarverslag 2015 werd goedgekeurd op 28 april 2016, terwijl onderhavig verslag, wat de bevoegdheden van de raad van toezicht betreft, op 26 april 2017 werd goedgekeurd.

Aanbevelingen van de *High Level Expert Group* over de toekomst van de financiële sector

De raad van toezicht heeft tenslotte de aanbevelingen onderzocht van de door de minister van Financiën opgerichte *High Level Expert Group* over de toekomst van de financiële sector die op 13 januari 2016 werden bekendgemaakt. De raad beveelt aan dat de FSMA meewerkt aan de realisatie van deze aanbevelingen, voor de aspecten die met de opdrachten van de FSMA verband houden. De leden hebben deze boodschap ook meegegeven tijdens ontmoetingen die, op initiatief van de raad, plaatsvonden met de vice-eersteminister en minister van Economie en met de minister van Financiën. De leden verheugen zich over de belangstelling van de beide ministers voor de realisaties van de FSMA.

Verslag over de uitoefening door het auditcomité van zijn wettelijke opdrachten

De raad van toezicht wijzigde in september 2016 de samenstelling van het auditcomité en verkoos de heren Pierre Nicaise, Frédéric Rouvez, Reinhard Steennot en Marnix Van Damme als leden van het auditcomité. Het auditcomité verkoos op 15 september de heer Pierre Nicaise als voorzitter.

Het auditcomité kwam in 2016 zeven keer bijeen. Tijdens zijn vergaderingen heeft het auditcomité onder meer het jaarverslag en de rekeningen van de FSMA voor 2015 onderzocht, alsook het budget van de FSMA voor 2017. Met toepassing van artikel 48 van de wet van 2 augustus 2002 heeft het auditcomité de raad van toezicht geadviseerd de door het directiecomité opgestelde rekeningen en begroting goed te keuren, evenals het deel van het jaarverslag dat de raad van toezicht aanbelangt. Het auditcomité nam ook kennis van de halfjaarlijkse rekeningen van de FSMA per 30 juni 2016.

Het auditcomité nam deel aan de selectie van het nieuwe hoofd van de interne audit. Met toepassing van artikel 48, § 1ter, 1°, van de wet van 2 augustus 2002 heeft het auditcomité de keuze en aanneming van het nieuwe hoofd van de interne audit goedgekeurd.

Het auditcomité stemde in met de door de interne auditor voorbereide auditplanning voor 2017 en besprak tevens de planning over de volgende jaren, waarbij naast volwaardige audits tevens punctuele ad-hoc-opdrachten aan bod zullen komen.

Met toepassing van artikel 48, § 1ter, eerste lid, 3°, van de wet van 2 augustus 2002 heeft het auditcomité, na een toelichting door de interne auditor, verschillende interne-auditverslagen behandeld. Het heeft ook de opvolging van de aanbevelingen uit vorige auditverslagen besproken. Het verwacht telkens een verantwoording wanneer bepaalde aanbevelingen niet of slechts gedeeltelijk worden uitgevoerd.

Het auditcomité werd op de hoogte gehouden van de getuigenissen van de FSMA voor de bijzondere parlementaire commissie in verband met de Panama Papers en voor de parlementaire onderzoekscommissie in verband met Optima.

Het auditcomité bracht over zijn werkzaamheden verslag uit bij de raad van toezicht.

De interne-auditfunctie bij de FSMA

De *governance*-structuur van de FSMA, die door diverse bepalingen⁹³ wordt beheerst, maakte de voorbije jaren een evolutie door.

De bepalingen die deze structuur omkaderen, beschrijven de opdracht van algemeen toezicht op de werking van de instelling, waarmee de raad van toezicht is belast, en preciseren de opdrachten van het auditcomité en zijn relatie tot het directiecomité en de interne-auditdienst.

Het algemene doel van de interne-auditdienst is bij te dragen aan het verwezenlijken van de doelstellingen van de FSMA, door haar directiecomité bij te staan bij het beheren van de risico's waaraan zij is blootgesteld. Daartoe heeft de interne-auditdienst een vergelijkende doorlichting gemaakt van vier modellen die thans in vier grote operationele diensten van de FSMA gehanteerd worden voor het beheer van de risico's die de ondernemingen en instellingen onder haar toezicht lopen.

Daarnaast staat de interne-auditdienst het auditcomité⁹⁴ bij voor het uitoefenen van zijn taak van algemeen toezicht op het integer, wetsconform, doelmatig en doeltreffend functioneren van de FSMA.

Het hoofd van de interne-auditdienst legt elk auditverslag ter bespreking voor aan het directiecomité. Vervolgens worden deze verslagen, samen met de maatregelen van het directiecomité om de auditaanbevelingen in praktijk te brengen, overgemaakt aan het auditcomité. De auditverslagen worden door de interne auditors voorgesteld aan het auditcomité.

In 2016 heeft de interne-auditdienst verschillende audits verricht om de operationele werking van de afdelingen en diensten te beoordelen. Daarbij werd bijzondere aandacht besteed aan de interne-controlemaatregelen en de redelijke zekerheid die zij bieden dat de strategische en operationele doelstellingen zullen worden bereikt.

Bij de eerste auditopdracht die in 2016 werd afgerond, werd ingezoomd op het toezicht dat de FSMA uitoefent op de marktoperatoren, i.e. de vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies, de wisselkantoren, de onafhankelijk financieel planners en de gereguleerde vastgoedvennootschappen. Dit toezicht wordt door eenzelfde dienst uitgeoefend, vanuit verschillende invalshoeken naargelang het wettelijk statuut van de vergunde onderneming. Er wordt een (semi-) prudentiële controle verricht, de informatieverstrekking wordt gecontroleerd en er wordt nagegaan of de maatregelen tegen witwassen en terrorismefinanciering worden nageleefd.

De interne-auditdienst heeft zijn aandacht ook toegespitst op het toezicht dat de FSMA houdt op thematische volksleningen en verzekeringsproducten. Thematische volksleningen werden pas voor het eerst gecommercialiseerd in december 2013. Er bestaat dus nog geen relevant referentiekader. De interne-auditdienst is dan ook, enerzijds, nagegaan op welke wijze de operationele diensten het toezicht ter zake hebben georganiseerd en, anderzijds, of zij de procedures en de onderliggende risico's op passende wijze hebben weten te identificeren. Gezien de talrijke ontwikkelingen in het regelgevend kader voor verzekeringsproducten, met onder meer vanaf 1 januari 2016 de toepassing van de Europese regelgeving Solvency II en met, vanaf 1 januari 2017, de Europese verordening PRIIP's⁹⁵ in het vooruitzicht, heeft de interne-auditdienst de audit van de verzekeringsproducten toegespitst op de doeltreffendheid en doelmatigheid van het opgezette controlekader.

⁹³ De wet van 25 april 2014 houdende diverse bepalingen, alsook de wet van 2 augustus 2002.

⁹⁴ Het auditcomité is een bijzonder comité dat is opgericht als onderdeel van de raad van toezicht.

⁹⁵ PRIIP's staat voor *packaged retail and insurance-based investment products* of 'verpakte retailbeleggingsproducten en verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten'.

Voorts werd in 2016 een audit uitgevoerd van de controle van de toegang tot het beroep van kredietgever en kredietbemiddelaar, zowel inzake hypothecair krediet als inzake consumentenkrediet. Daarbij heeft de interne-auditdienst zich voornamelijk gebogen over de wijze waarop deze controle was georganiseerd door de ingevoerde interne-controlemaatregelen te toetsen op doeltreffendheid en doelmatigheid.

Naast de audits van de uitoefening van de operationele bevoegdheden van de FSMA, heeft de interne-auditdienst zich gebogen over de ondersteunende diensten van de instelling. Aldus werd een audit verricht van het personeelsbeleid en meer in het bijzonder van de loonadministratie.

Noemenswaardig in 2016 was ook de invoering, door de interne-auditdienst, van een nieuw plan voor de follow-up van de uitgevoerde auditopdrachten, waarbij meer bepaald de concrete toepassing wordt opgevolgd van de genomen maatregelen ingevolge de aanbevelingen van de interne audit.

Tot slot heeft het auditcomité de activiteitenverslagen van de interne-auditdienst over het jaar 2016 onderzocht en de activiteitenplanning van de dienst voor het werkingsjaar 2017 goedgekeurd.

Bedrijfsrevisor

André Killesse⁹⁶

Volgens artikel 57, tweede lid van de wet van 2 augustus 2002, wordt de controle op de rekeningen van de FSMA uitgeoefend door een of meer bedrijfsrevisoren. Zij worden door de raad van toezicht benoemd voor een hernieuwbare termijn van drie jaar, op voorwaarde dat zij niet zijn ingeschreven op de lijst van de door de FSMA erkende revisoren en dat zij geen functie uitoefenen bij een onderneming die aan haar toezicht is onderworpen. De revisoren controleren en certificeren elk gegeven waarvan sprake is in de reglementering over de dekking van de werkingskosten van de FSMA zoals bedoeld in artikel 56 van voornoemde wet.

⁹⁶ Benoemd overeenkomstig artikel 57, tweede lid van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten.

Sanctiecommissie

Samenstelling

Michel **Rozie**, voorzitter

Ere eerste voorzitter van het hof van beroep te Antwerpen, lid van de sanctiecommissie in hoedanigheid van magistraat die geen raadsheer is in het Hof van Cassatie of in het hof van beroep te Brussel

(eind van het mandaat: 2 februari 2021)

Veerle **Colaert**

lid van de sanctiecommissie

(eind van het mandaat: 14 oktober 2017)

Erwin **Francis**

Raadsheer in het Hof van Cassatie, lid van de sanctiecommissie op voordracht van de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie

(eind van het mandaat: 2 februari 2021)

Guy **Keutgen**

lid van de sanctiecommissie

(eind van het mandaat: 2 februari 2021)

Christine **Matray**

ereraadslid in het Hof van Cassatie, lid van de sanctiecommissie op voordracht van de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie

(eind van het mandaat: 14 oktober 2017)

Jean-Philippe **Lebeau**

Voorzitter van de rechtbank van koophandel van Henegouwen,
lid van de sanctiecommissie in hoedanigheid van magistraat die geen
raadsheer is in het Hof van Cassatie of in het hof van beroep te Brussel

(eind van het mandaat: 14 oktober 2017)

Pierre **Nicaise**

lid van de sanctiecommissie

(eind van het mandaat: 14 oktober 2017)

Philippe **Quertainmont**

kamervoorzitter bij de Raad van State,
lid van de sanctiecommissie op voordracht van de eerste voorzitter van de
Raad van State

(eind van het mandaat: 2 februari 2021)

Reinhard **Steennot**

lid van de sanctiecommissie

(eind van het mandaat: 2 februari 2021)

Marnix **Van Damme**

kamervoorzitter bij de Raad van State,
lid van de sanctiecommissie op voordracht van de eerste voorzitter van de
Raad van State

(eind van het mandaat: 14 oktober 2017)

De samenstelling van de sanctiecommissie onderging in 2016 een wijziging⁹⁷. Mevrouw Veerle Colaert werd als lid van de sanctiecommissie benoemd. Zij vervangt de heer Dirk Van Gerven wiens mandaat zij voleindigt.

⁹⁷ Op grond van het koninklijk besluit van 8 oktober 2016, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 25 oktober 2016.

Bevoegdheden van de sanctiecommissie

De sanctiecommissie verwierf belangrijke bijkomende bevoegdheden. Die nieuwe bevoegdheden vloeien voort uit de hervorming van het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren, die de Europese regelgeving in dit verband ten uitvoer brengt.

In een eerste fase zou de sanctiecommissie met ingang van 17 juni 2016 de bevoegdheid verwerven om tuchtmaatregelen te treffen ten aanzien van de bedrijfsrevisoren die belast zijn met de wettelijke controle van de jaarrekeningen van één of meer organisaties van openbaar belang⁹⁸. De wet die deze regeling bepaalt, delegeert echter bij wijze van overgangsmaatregel deze nieuwe bevoegdheid aan de bestaande Tuchtcommissie van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren (IBR) tot de datum van inwerkingtreding van de wet die de Richtlijn 2014/56/EU⁹⁹ omzet in Belgisch recht.

De wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren¹⁰⁰ zette de voornoemde richtlijn om met ingang van 31 december 2016. Daardoor werd in het bijzonder de tuchtrechtelijke bevoegdheid van het IBR effectief en integraal overgeheveld naar de sanctiecommissie van de FSMA. Artikel 59 van deze wet bepaalt dat de sanctiecommissie het bevoegde orgaan is voor het opleggen van administratieve geldboetes en van administratieve maatregelen tot en met de intrekking van de hoedanigheid van revisor, bij niet-naleving van de voornoemde wet van 7 december 2016, diens uitvoeringsbesluiten, alsook de Verordening 537/2014.

De samenstelling van de sanctiecommissie wordt uitgebreid met twee leden met passende deskundigheid op het vlak van de wettelijke controle van de jaarrekening¹⁰¹. De sanctiecommissie bestaat voortaan uit twee kamers. Voor de reeds bestaande bevoegdheden van de FSMA bedoeld in artikel 45 van de wet van 2 augustus 2002 staat een kamer in die bestaat uit zes magistraten en vier leden met deskundigheid in financiële diensten en markten. Voor de maatregelen en boetes ten aanzien van het revisoraat¹⁰² is een kamer bevoegd die bestaat uit de voormelde zes magistraten en twee leden met deskundigheid in revisorale materies, waarbij de voormelde vier leden als plaatsvervanger kunnen zetelen. Een kamer kan rechtsgeldig zetelen als twee leden en de voorzitter aanwezig zijn.

De wettelijke procedure voor de sanctiecommissie inzake dossiers ten aanzien van het revisoraat sluit aan bij de bestaande procedure. Bij deze dossiers zal het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren de grieven ter kennis brengen. Dit College kan tevens tijdens de hoorzitting zijn opmerkingen kenbaar maken. Het beroep tegen de beslissingen van de sanctiecommissie in revisorale materies dient bij het hof van beroep van Brussel te worden ingesteld wanneer het gaat om administratieve geldboetes of om maatregelen die tegelijkertijd als een geldboete voor dezelfde feiten worden opgelegd¹⁰³. Tegen louter administratieve maatregelen, zoals de tijdelijke schorsing of de intrekking van de hoedanigheid van revisor, kan bij de Raad van State een annulatieberoep worden ingesteld.

⁹⁸ Artikel 89, § 1 van de wet van 29 juni 2016 houdende diverse bepalingen inzake Economie, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 6 juli 2016.

⁹⁹ Richtlijn tot wijziging van Richtlijn 2006/43/EG.

¹⁰⁰ Belgisch Staatsblad van 13 december 2016, tweede editie.

¹⁰¹ Artikel 48*bis* van de wet van 2 augustus 2002, als gewijzigd door artikel 88 van de wet van 7 december 2016.

¹⁰² Zoals bedoeld in artikel 59 van de wet van 7 december 2016.

¹⁰³ Artikel 121, § 1, 4°*bis*, van de wet van 2 augustus 2002, als gewijzigd door de wet van 7 december 2016.

Werking

De sanctiecommissie vergaderde tijdens 2016 drie keer in plenaire vergadering om te beraadslagen over algemene beleidslijnen en over de impact op de sanctiecommissie van nieuwe wetgevende of jurisprudentiële ontwikkelingen. Zo besteedde ze in het bijzonder aandacht aan de nieuwe regels over de bekendmaking van administratieve sancties als gevolg van Europese regelgeving inzake onder meer marktmisbruik, die de sanctiecommissie voortaan zal toepassen. Ze richtte ook een werkgroep op om zich voor te bereiden op de hoger vermelde nieuwe bevoegdheden ten aanzien van de bedrijfsrevisoren.

De sanctiecommissie verwelkomde ten slotte een arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) van 1 september 2016. Dat arrest had betrekking op de sanctiecommissie van de Franse *Autorité des Marchés Financiers*, waarvan de organisatie sterk aanleunt bij de sanctiecommissie van de FSMA. Dit arrest bevestigde de geldigheid van de organisatie en de procedure van de Franse sanctiecommissie in het licht van de vereisten van artikel 6 van het EVRM op het vlak van de onafhankelijkheid¹⁰⁴.

¹⁰⁴ EHRM, 1 september 2016, zaak 48158/11, X en Y tegen Frankrijk.

Organisatie in de praktijk

Personeelsbeheer

Personeelsbestand

In 2016 verwelkomde de FSMA 22 nieuwe medewerkers en hebben 30 medewerkers de FSMA verlaten, waarvan één derde de pensioenleeftijd had bereikt. De personeelsteller eindigt op 328 medewerkers.

Tabel 5: Het personeelsbestand in cijfers

	31/12/2016	31/12/2015
Personeelsbestand volgens het register (in aantal)	328	337
Personeelsbestand volgens het register (in VTE)	311,48	320,33
Operationeel personeelsbestand (in VTE)	303,99	312,34
Maximaal personeelsbestand volgens KB ¹⁰⁵ (in VTE)	369	336

De gemiddelde leeftijd van de FSMA-medewerkers is 42 jaar.

Het aantal statutaire en contractuele personeelsleden van de ex-CDV daalde naar 18 medewerkers omwille van de pensionering van twee personeelsleden. De gemiddelde leeftijd van deze groep van medewerkers is 52 jaar, waarvan de jongste medewerker 41 jaar is.

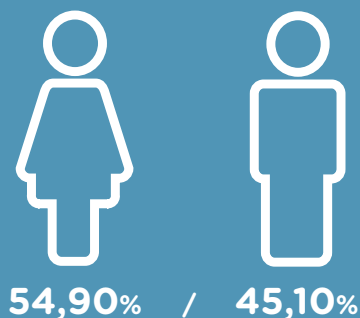
Einde 2016 telde de FSMA 55,79 procent medewerkers met een universitaire opleiding en 30,79 procent met een bacheloropleiding. Verder was er een licht overwicht aan vrouwelijke medewerkers, zowel bij de medewerkers met een universitaire als bacheloropleiding als binnen het directiekader.

Taalkaders

Er werd in 2016 een nieuwe telling uitgevoerd van het aantal onder toezicht staande instellingen die zich binnen het Vlaamse (Nederlandstalige), Waalse (Franstalige) en Brusselse (tweetalige) grondgebied bevinden.

De FSMA wacht de publicatie van het koninklijk besluit tot vaststelling van haar taalkaders af.

Grafiek 27 : Verdeling Vrouwen / Mannen

¹⁰⁵ Zie koninklijk besluit van 17 mei 2012 over de werkingskosten van de FSMA zoals gewijzigd door het koninklijk besluit van 28 maart 2014.

Deontologie

Zowel de personeelsleden als de leden van het directiecomité van de FSMA dienen een deontologische code na te leven die is goedgekeurd door de raad van toezicht.

Deze code legt in het bijzonder het verbod op om verrichtingen uit te voeren in financiële instrumenten van vennootschappen die onder permanent toezicht van de FSMA staan en is erop gericht andere mogelijke belangenconflicten te vermijden.

Wat het verrichten van financiële transacties betreft, blijft het aantal vragen van personeelsleden om interpretatie van de code vrij talrijk. Naast een aantal klassieke en meer algemene vragen, waren er vragen over nieuwe markttechnieken, zoals crowdfunding, en over beleggingen in producten die gekoppeld zijn aan fondsen, zoals tak 21- en tak 23-producten. In vergelijking met de twee voorgaande jaren werden er minder toelatingen gevraagd voor defensieve verrichtingen.

Tijdens het voorbije jaar heeft een toenemend aantal medewerkers een onbezoldigd mandaat opgenomen bij non-profitorganisaties die activiteiten uitoefenen waartegen de FSMA geen bezwaar heeft in het licht van de belangenconflictpreventie. Wel heeft zij een negatief advies verleend aan een personeelslid dat, bij wijze van voorzorgsmaatregel, gevraagd had om bezoldigde werkzaamheden te mogen verrichten voor een vennootschap onder toezicht van de FSMA, ook al waren het onrechtstreekse werkzaamheden die op geen enkele wijze verband hielden met de toezichtopdracht van de FSMA.

De verzoeken om toestemming voor het uitoefenen van bijkomende functies die verband houden met de bevoegdheden van de FSMA hadden vooral betrekking op mandaten voor onderzoek of als assistent aan verschillende universiteiten in ons land. Het directiecomité heeft zijn steun toegezegd voor de uitoefening van dergelijke aanvullende functies die zorgen voor een band met de academische wereld.

Personeelsbeheer

Wat het personeelsbeheer betreft werd enerzijds verder ingezet op een consequente toepassing van evaluatie- en benoemingscriteria, en op het aanpakken van bepaalde - gelukkig geïsoleerde - medewerkers met functioneringsproblemen.

Er vonden enkele verschuivingen binnen het directiekader plaats. Vier nieuwe directieleden werden aangesteld, waaronder de nieuwe auditeur. Daarnaast vonden ook loopbaangesprekken met de werknemers van 45 jaar en ouder plaats die in sommige gevallen resulteerden in een interne mobiliteit of een herziening van het takenpakket.

Anderzijds werd de functie-inhoud van de 25 coördinatoren herzien en werden hun met name uitdrukkelijke verantwoordelijkheden op het vlak van coaching en kwaliteitscontrole toegewezen. Met een gemiddelde omkaderingsratio van één coördinator per zeven tot tien medewerkers moet het mogelijk zijn progressief een cultuur van permanente feedback in te voeren, waarin het voor alle medewerkers op elk moment duidelijk is wat van hen wordt verwacht en waar zij staan in hun ontwikkeling.

In dezelfde zin werd een competentiemodel uitgewerkt dat de bestaande verwachtingen formaliseert en moet bijdragen tot de voorspelbaarheid van het loopbaanverloop van de medewerkers. Dat model moet de medewerkers ook toelaten het verloop van hun loopbaan in handen te nemen. Het model wordt begin 2017 met de sociale partners besproken.

Op vlak van flexibiliteit vond tot slot een grondige evaluatie van het telewerken plaats, rekening houdend met de nood aan een vlotte behandeling van prioritaire toezichtsdossiers enerzijds en het verwachtingspatroon van medewerkers inzake flexibiliteit anderzijds, die resulteerde in een verfijning van het huidige systeem. Tevens werden ook voor kaderleden glijdende uurroosters ingevoerd.

Sociaal overleg

Op paritair niveau¹⁰⁶ werd uitvoering gegeven aan het sectorakkoord 2015-2016, onder meer door na te gaan welke akkoorden werden gesloten op ondernemingsvlak met betrekking tot de besteding van de loonnormmarge. Tevens werd een collectieve arbeidsovereenkomst inzake innovatie afgesloten.

Op ondernemingsniveau beheerste de organisatie van de sociale verkiezingen een groot deel van het eerste semester. De onderhandelingen over de nieuwe hospitalatieverzekering en de verzekering gewaarborgd inkomen voor alle medewerkers, in uitvoering van het Actieplan Sociaal Overleg dat eind 2015 werd afgesloten¹⁰⁷, gingen daardoor maar goed van start in het tweede semester.

Heel wat energie ging in 2016 tot slot naar de actiepunten die voortvloeiden uit de werkbelevingsbevraging van eind 2015¹⁰⁸, met name de oprichting van twee transversale werkgroepen en de opvolging van actieplannen per dienst.

Ontwikkelingen op informaticagebied

In 2016 werden enkele belangrijke IT-projecten afgerond of opgestart. De inspanningen die in 2015 begonnen werden, zijn verder uitgewerkt. Deze inspanningen hebben betrekking op vier pijlers:

- **Interne organisatie**

Naast een nieuwe leiding voor de IT-dienst, werd ook de interne organisatie van de dienst verder versterkt. Dit gebeurde via een doorgedreven definitie van de organisatiestructuur en de definitie van de rol en verantwoordelijkheden van de verschillende medewerkers. Krijtlijnen van deze organisatie zijn de definitie van een architectuurtraject, het versterken van de werking en een betere rapportering van het project- en portfoliobeheer, de transformatie van de structuur en de *governance* van het informatiebeheer en het invoeren van een gecontroleerd *resource management*. De project managers kregen daartoe de nodige training.

- **Ontwikkeling van applicaties**

De grootste inspanning ging naar het opleveren van de toepassing MCC (*Mortgage and Consumer Credit*) en het opstarten van het zogenaamde Cabrio-project. Deze toepassingen dienen voor het online-beheer van inschrijvingen van de verschillende categorieën van tussenpersonen. Daarnaast werden lastenboeken opgestart voor de ontwikkeling van applicaties voor het opvolgen van de financiële producten alsook voor het *real time* toezicht op de financiële markten.

¹⁰⁶ Samen met de NBB, Delcredere Ducroire, het Participatiefonds, de Federale Participatie-en Investeringsmaatschappij, en Credibe valt de FSMA onder het paritair comité 325.

¹⁰⁷ Zie het jaarverslag 2015 van de FSMA, p. 198.

¹⁰⁸ Zie het jaarverslag 2015 van de FSMA, p. 198.

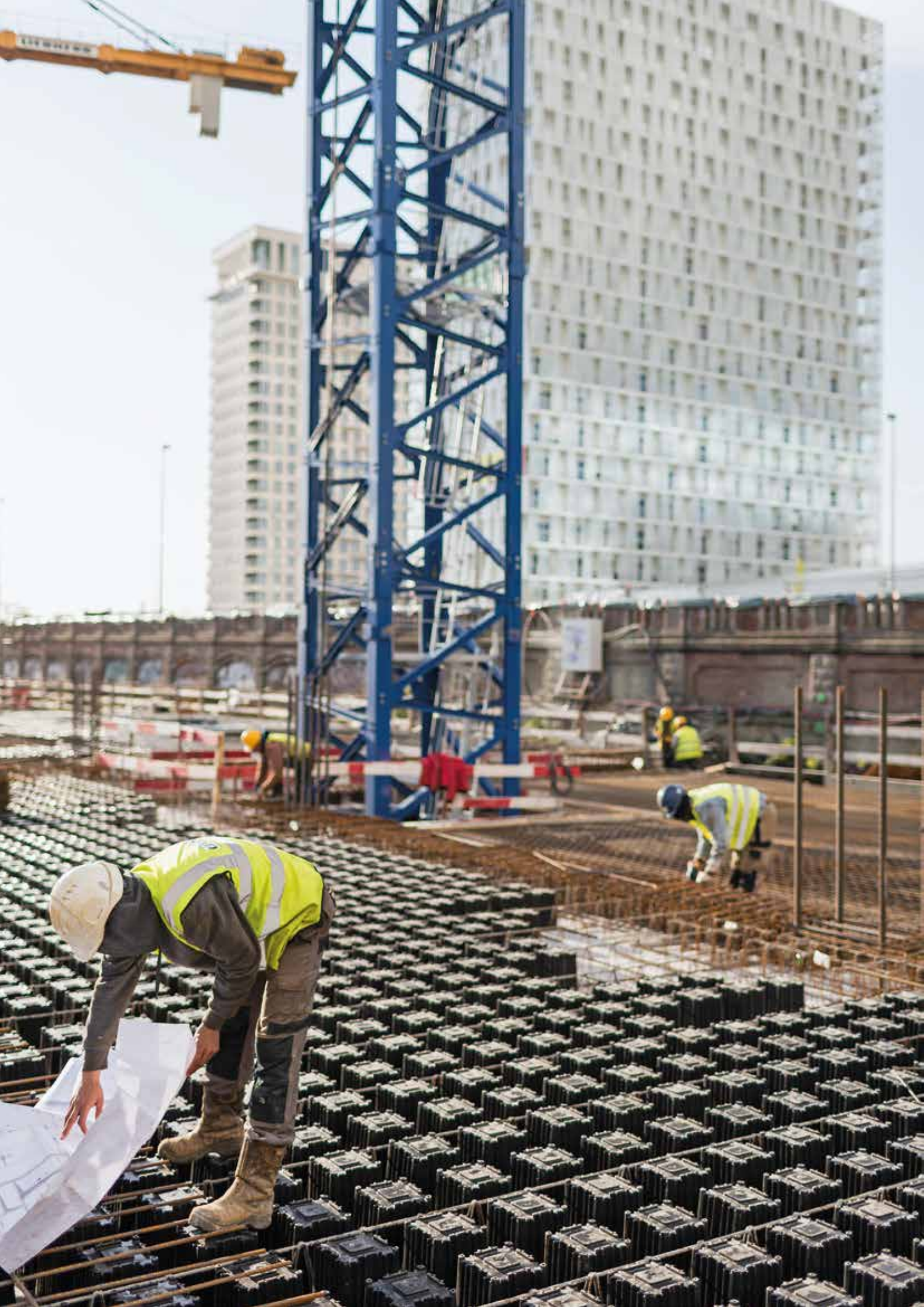
- **Informatiebeheer**

De FSMA wenst de nodige aandacht te besteden aan de inzameling, de verwerking en het gebruik van informatie en data. Hiertoe zal de bestaande applicatie voor de *surveys* worden geanalyseerd en voorstellen geformuleerd om deze gebruiksvriendelijker te maken en de gegevensinzameling zoveel mogelijk te automatiseren. De in 2015 genomen initiatieven rond nieuwe vormen van rapportering, beheer van datakwaliteit en ontginning van de informatie worden voortgezet.

- **Systeeminfrastructuur**

In 2016 is er eerder een consolidatie geweest van de vernieuwing die in 2015 werd beslist. De installatie van WiFi overal in de gebouwen zal ervoor zorgen dat ook externe gebruikers de nodige connectiviteit hebben om informatie op te halen of demo's te doen.

Dertig procent van de beschikbare interne en externe IT-resources is ingezet op intern onderhoud, studie en operationele activiteiten. Externe krachten werden ingezet op specifieke kennisdomeinen, met een nadruk op projecten waarvoor een tijdelijke versterking van de ontwikkelingscapaciteit nodig was. De grootste inspanningen gingen naar de toepassingen MCC, Cabrio, e-Dossier en de *tool* voor het intern beheer van dossiers en naar het *Information Management*-programma.

JAAARREKENING VAN HET BOEKJAAR 2016

Balans	138
Resultatenrekening	139
Bijlagen	140
Commentaar bij de jaarrekening 2016	142
Juridisch kader	142
Waarderingsregels en commentaar bij bepaalde rubrieken	143
Toelichting bij de balans	144
Toelichting bij de resultatenrekening	146
Verslag van de bedrijfsrevisor over het boekjaar afgesloten op 31 december 2016	147

De jaarrekening van het boekjaar 2016¹⁰⁹ werd door de raad van toezicht goedgekeurd op 26 april 2017, conform artikel 48, § 1, 4° van de wet van 2 augustus 2002.

Balans

ACTIVA	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
VASTE ACTIVA	40.187	42.442
II. Materiële en immateriële vaste activa	40.187	42.442
1. Materiële vaste activa	37.639	39.515
A. Terreinen en gebouwen	37.354	39.300
B. Installaties, machines en uitrusting	159	77
C. Meubilair en rollend materieel	83	138
F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen	43	0
2. Immateriële vaste activa	2.548	2.927
VLOTTENDE ACTIVA	54.176	44.963
IV. Vorderingen op ten hoogste één jaar	13.679	7.731
A. Vorderingen i.v.m. de werking	12.541	6.551
B. Overige vorderingen	1.138	1.180
V. Beleggingen	15.000	0
VI. Liquide middelen	25.044	36.677
VII. Overlopende rekeningen	453	555
TOTAAL VAN DE ACTIVA	94.363	87.405

PASSIVA	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
EIGEN VERMOGEN	12.000	11.000
II. Reserves	12.000	11.000
FINANCIERINGSFONDS	7.903	8.370
VOORZIENINGEN	10.215	7.612
SCHULDEN	64.245	60.423
IV. Schulden op meer dan één jaar	28.025	29.727
A. Financiële schulden	28.025	29.727
2. Kredietinstellingen	28.025	29.727
V. Schulden op ten hoogste één jaar	35.137	29.572
A. Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen	1.702	1.624
C. Schulden i.v.m. de werking	8.750	6.727
1. Leveranciers	2.353	2.681
2. Overige schulden	6.397	4.046
D. Schulden m.b.t. belastingen, bezoldigingen en sociale lasten	15.044	16.774
1. Belastingen	1.548	1.270
2. Bezoldigingen en sociale lasten	13.496	15.504
E. Overige schulden	9.641	4.447
VI. Overlopende rekeningen	1.083	1.124
TOTAAL VAN DE PASSIVA	94.363	87.405

¹⁰⁹ Alle bedragen in de tabellen zijn uitgedrukt in 000 euro tenzij anders vermeld.

Resultatenrekening

	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
I. Opbrengsten	87.246	80.135
A. Bijdragen in de werkingskosten	86.870	79.645
B. Andere opbrengsten	376	490
II. Werkingskosten	75.138	73.161
A. Diensten en diverse goederen	12.048	11.532
B. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	57.032	56.441
C. Waardeverminderingen op vorderingen i.v.m. de werking	673	285
D. Voorzieningen voor risico's en kosten	1.371	1.218
E. Afschrijvingen op oprichtingskosten en vaste activa	4.014	3.685
III. Werkingsoverschot	12.108	6.974
IV. Financiële opbrengsten	0	0
A. Opbrengsten uit vlottende activa	0	0
B. Andere financiële opbrengsten	0	0
V. Financiële kosten	1.467	1.527
A. Kosten van schulden	1.440	1.517
C. Andere financiële kosten	27	10
VI. Gewoon werkingsoverschot	10.641	5.447
VII. Uitzonderlijke opbrengsten	0	0
D. Andere uitzonderlijke opbrengsten	0	0
VIII. Uitzonderlijke kosten		
D. Andere uitzonderlijke kosten		
IX. Werkingsoverschot van het boekjaar	10.641	5.447

VERWERKING VAN HET WERKINGSSALDO VAN HET BOEKJAAR	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
A. Te bestemmen werkingsoverschot (werkingstekort) van het boekjaar	10.641	5.447
B. Onttrekking aan de onbeschikbare reserves		
C. Toevoegging aan de onbeschikbare reserves	1.000	1.000
D. Terugbetalingen krachtens het koninklijk besluit van 17 mei 2012 betreffende de vergoeding van de werkingskosten van de FSMA (*)	9.641	4.447
E. Bijkomende opvragingen krachtens het koninklijk besluit van 17 mei 2012 betreffende de vergoeding van de werkingskosten van de FSMA (**)		

(*) Artikel 23 van het koninklijk besluit.

(**) Artikel 24 van het koninklijk besluit.

Bijlagen

Balans

Activa

II. STAAT VAN DE VASTE ACTIVA 2016	Terreinen en gebouwen	Installaties, machines en uitrusting	Meubilair en rollend materieel	Activa in aanbouw	Totaal materiële vaste activa	Software	Ontwikkelingskosten
a) Aanschaffingswaarde							
Per einde van het vorige boekjaar	59.996	248	357	0	60.601	385	8.039
Mutaties tijdens het boekjaar							
Aanschaffingen	359	184	0	43	586	105	1.068
Andere	0	0	-52	0	-52	0	0
Per einde van het boekjaar	60.355	432	305	43	61.135	490	9.107
b) Afschrijvingen en waardeverminderingen							
Per einde van het vorige boekjaar	20.696	171	219	0	21.086	385	5.112
Mutaties tijdens het boekjaar							
Geboekt	2.305	102	55	0	2.462	105	1.447
Andere	0	0	-52	0	-52	0	0
Per einde van het boekjaar	23.001	273	222	0	23.496	490	6.559
c) Nettoboekwaarde per einde van het boekjaar							
	37.354	159	83	43	37.639	0	2.548

Resultatenrekening

A1. Brutobijdragen		Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
1.a.	Kredietinstellingen en beleggingsondernemingen	11.234	10.324
1.b.	Tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten en verzekeringstussenpersonen	10.120	9.611
2.	Uitgiftedossiers	1.378	1.569
3.	Beleggingsinstellingen	27.257	25.384
4.	Noteringen op een Belgische markt	8.777	9.344
5.	Verzekeringsondernemingen en instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening	19.448	15.853
6.	Varia	8.656	7.560
Totaal		86.870	79.645

A2. Nettobijdragen¹¹⁰

1.a.	Kredietinstellingen en beleggingsondernemingen	9.692	9.610
1.b.	Tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten en verzekeringstussenpersonen	10.120	9.611
2.	Uitgiftedossiers	1.378	1.569
3.	Beleggingsinstellingen	23.516	23.628
4.	Noteringen op een Belgische markt	7.572	8.698
5.	Verzekeringsondernemingen en instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening	16.779	14.757
6.	Varia	8.172	7.325
Totaal		77.229	75.198

II.B.1. Werknemers ingeschreven in het personeelsregister

a)	Totaal aantal op de afsluitingsdatum van het boekjaar	329	337
b)	Totaal aantal op de afsluitingsdatum van het boekjaar in voltijdse equivalenten	312	319
c)	Gemiddeld personeelsbestand in voltijdse equivalenten	321	314
d)	Aantal daadwerkelijk gepresteerde uren	463.717	465.772

II.B.2. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen

a)	Bezoldigingen en rechtstreekse sociale voordelen	31.636	31.736
b)	Werkgeversbijdragen voor sociale verzekeringen	10.337	10.254
c)	Werkgeverspremies voor bovenwettelijke verzekeringen	10.788	10.260
d)	Andere personeelskosten	2.682	2.839
e)	Pensioenen	1.589	1.352
Totaal		57.032	56.441

II.D. Voorzieningen voor risico's en lasten

	Terugneming diverse voorzieningen	-10	-36
	Varia	1.867	1.700
	Aanwending financieringsfonds	-486	-446
Totaal		1.371	1.218

¹¹⁰ M.a.w. de bijdragen na toepassing van artikel 23 van het koninklijk besluit van 17 mei 2012 betreffende de vergoeding van de werkingskosten van de FSMA.

Commentaar bij de jaarrekening 2016

Juridisch kader

De jaarrekening wordt opgesteld volgens de bepalingen van artikel 57 van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, en van het koninklijk besluit van 12 augustus 2003 dat het jaarrekeningsschema bevat¹¹¹. Zowel het balansschema als het schema van de resultatenrekening zijn aangepast aan de specifieke aard van de activiteiten en de bevoegdheden van de FSMA.

De werkingskosten van de FSMA worden gefinancierd door de ondernemingen en de personen die onder haar toezicht staan of waarvan de verrichtingen of de producten onder haar toezicht staan. In overeenstemming met het financieringsbesluit¹¹², bedraagt het budget voor de werkingskosten van de FSMA voor 2016, 82.208 k€, waarbij de financiering van de zetel, ten belope van 3.123 k€, niet is meegerekend¹¹³.

Wanneer de geïnde bijdragen de reële uitgaven en lasten overschrijden, wordt het overschot terugbetaald volgens de modaliteiten die zijn vastgelegd in het financieringsbesluit¹¹⁴.

Zijn de geïnde bijdragen daarentegen lager dan de reële uitgaven en lasten, dan worden bijkomende bijdragen opgevraagd volgens de modaliteiten die zijn vastgelegd in het financieringsbesluit¹¹⁵.

Voor 2016 bedroeg het maximum aantal operationele personeelsleden dat de FSMA mocht tewerkstellen, uitgedrukt in voltijdse equivalenten en bepaalde categorieën¹¹⁶ buiten beschouwing gelaten, 369 VTE's¹¹⁷.

Het financieringsbesluit voorziet in een maximumbedrag van 11.000 k€¹¹⁸ aan uitgaven en lasten. Dit maximumbedrag wordt aan het einde van het boekjaar aangepast in functie van de evolutie van het indexcijfer van de consumptieprijzen en de verhoudingsgewijze toename van het aantal personeelsleden¹¹⁹. Dit wordt door de bedrijfsrevisor van de FSMA gecertificeerd.

De kosten vergoed voor hun werkelijk bedrag zoals bedoeld in artikel 2, 2° van het financieringsbesluit¹²⁰ vallen niet onder het geïndexeerd maximumbedrag, alsook de kosten met betrekking tot de organen en het personeel van de instelling.

¹¹¹ Koninklijk besluit van 12 augustus 2003 tot uitvoering van artikel 57, eerste lid van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, BS 15 oktober 2003, p. 50050.

¹¹² Koninklijk besluit van 17 mei 2012 betreffende de vergoeding van de werkingskosten van de FSMA ter uitvoering van artikel 56 van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten (hierna "financieringsbesluit" genoemd), BS 21 juni 2012, p. 33859, artikel 2.

¹¹³ De som van beide bedragen betreft 85.331 k€, zijnde de gebudgetteerde bijdragen voor de werkingskosten in 2016.

¹¹⁴ Financieringsbesluit, artikel 23.

¹¹⁵ Financieringsbesluit, artikel 24.

¹¹⁶ De categorieën die zijn opgesomd in artikel 2, 1° van het financieringsbesluit.

¹¹⁷ Financieringsbesluit, artikelen 2, 1° en 36, § 1.

¹¹⁸ Financieringsbesluit, artikel 2, 4°; De oefening werd uitgevoerd voor boekjaar 2016 en betreft een maximumbedrag van 14.777 k€.

¹¹⁹ Financieringsbesluit, artikel 2, 4°.

¹²⁰ Dit betreffen o.a. de bijdragen aan Europese toezichtautoriteiten, uitzendkrachten, erelonen advocaten, belastingen, etc.

Waarderingsregels en commentaar bij bepaalde rubrieken

Oprichtingskosten

De herstructureringskosten worden integraal ten laste gebracht van het boekjaar waarin zij werden besteed.

Vaste activa

De rubriek "Materiële vaste activa" is opgesplitst in:

- terreinen en gebouwen;
- installaties, machines en uitrusting;
- meubilair en rollend materieel;
- overige materiële vaste activa.

De aanschaffingswaarde van de maatschappelijke zetel van de FSMA wordt progressief afgeschreven over een periode van 25 jaar. Het bedrag van de jaarlijkse afschrijving evolueert evenredig met de kapitaalaflossing die wordt verricht in het kader van het krediet dat is aangegaan voor de financiering van het gebouw.

Naast de maatschappelijke zetel worden aankopen van goederen waarvan wordt verwacht dat ze meerdere jaren zullen worden gebruikt en die een minimale aankoop prijs van 1.000 euro per eenheid hebben, beschouwd als materiële vaste activa.

Die materiële vaste activa worden tegen aanschaffingsprijs geboekt en lineair afgeschreven over een periode van 4 jaar, met uitzondering van de hardware die op 3 jaar wordt afgeschreven.

De rubriek "immateriële vaste activa" betreft aan derden betaalde ontwikkelingskosten voor informaticatoepassingen. Voor zover die kosten meer dan 100.000 euro per toepassing bedragen, worden zij lineair afgeschreven over een periode van 5 jaar te rekenen vanaf het jaar waarin de toepassing in gebruik wordt genomen.

Computerlicenties worden volledig afgeschreven in het jaar waarin zij worden aangeschaft.

Vorderingen

De rubriek "Vorderingen" betreft in hoofdzaak bijdragen in de werkingskosten van de FSMA die verschuldigd zijn door de ondernemingen onder haar toezicht. Vorderingen worden geboekt voor het openstaande bedrag. Voor de waardering wordt een onderscheid gemaakt tussen de vorderingen op Belgische en buitenlandse debiteuren die geen tussenpersonen zijn, en de vorderingen op tussenpersonen.

Vorderingen op Belgische en buitenlandse debiteuren die geen tussenpersonen zijn

Vorderingen op Belgische debiteuren worden als dubieus beschouwd en als dusdanig geboekt als zij, 3 maanden nadat zij voor invordering zijn overgemaakt aan de administratie van het kadaster, de registratie en de domeinen van de FOD Financiën, alsnog onbetaald zijn. Op dat ogenblik wordt op deze vorderingen een waardevermindering van 50 % toegepast. Als er na een nieuwe periode van 3 maanden nog steeds geen betaling is ontvangen, wordt er een bijkomende waardevermindering van 50 % geboekt.

Vorderingen op buitenlandse debiteuren worden als dubieus geboekt en er wordt een waardevermindering van 50 % op toegepast als zij 3 maanden na het versturen van een aangetekende brief nog steeds niet zijn betaald. Na een nieuwe periode van 3 maanden wordt het saldo van de vordering uit de balans afgeboekt en aan het resultaat toegerekend.

In geval van faillissement wordt de vordering onmiddellijk als dubieus geboekt en wordt tegelijkertijd een waardevermindering geboekt voor het volledige bedrag van de vordering.

Vorderingen op tussenpersonen

Niet-betalde bijdragen van geschrapte tussenpersonen worden overgeboekt naar de “Dubieuze debiteuren” na definitieve schrapping. Tegelijkertijd wordt een waardevermindering geboekt voor het openstaande bedrag.

Liquide middelen

Kastegoeden, tegoeden op zichtrekeningen en termijnbeleggingen worden tegen nominale waarde gewaardeerd.

Voorzieningen

Voorzieningen worden aangelegd voor het dekken van verliezen of kosten van duidelijk omschreven aard die op de balansdatum als waarschijnlijk moeten worden beschouwd of vaststaan, maar waarvan de omvang slechts kan worden geraamd.

De *voorzieningen voor risico's en kosten* worden geïndividualiseerd in functie van de risico's en kosten die ze moeten dekken.

Schulden

De schulden worden gewaardeerd tegen hun nominale waarde op de balansdatum van het boekjaar.

Vorderingen en verplichtingen in vreemde munten

De vreemde valuta's worden naar euro omgerekend tegen de slotkoers per einde boekjaar die is opgenomen in de gespecialiseerde dagbladen. Bij verplichtingen in vreemde munten kunnen zich omrekeningsverschillen voordoen. In voorkomend geval worden die als wisselkoersverschillen verwerkt.

Toelichting bij de balans

Vaste activa

In 2016 werd er, net als het jaar voordien, slechts een beperkt aantal investeringen geboekt als *materiële vaste activa*.

Wat de immateriële vaste activa betreft, valt de toename van de investeringen in 2016 te verklaren door het uitbesteden van de ontwikkeling van informaticatoepassingen.

Flottende activa

De bijdragen van de instellingen voor collectieve belegging (26.219 k€) werden pas opgevraagd in december 2016 en er vond maar een gedeeltelijke effectieve inning plaats (15.290 k€) vóór 31 december 2016. Het saldo van 10.929 k€ verklaart een belangrijk deel van de opneestande voorderingen in de rubriek “vorderingen in verband met de werking” op 31 december 2016. In het boekjaar 2015 (25.384 k€) werden de bijdragen voor deze sector verstuurd in september 2015 en vond de inning plaats voor 31 december 2015.

De FSMA moet vanaf eind 2016 negatieve rente op haar zichtrekening betalen wanneer de beschikbare liquide middelen meer dan 25.000 k€ bedragen. Hierdoor is er beslist om een belegging aan te gaan van 15.000 k€ met een termijnrekening van korte duur.

Reserves

De liquiditeitsreserve werd tijdens 2016 verhoogd met 1.000 k€. De liquiditeitsreserve van 12.000 k€ laat toe de continuïteit van de werking gedurende 3 maanden te voorzien.

Ter herinnering, eind 2015 werd door het directiecomité beslist om de reserves gedurende 5 jaar te laten stijgen met 1.000 k€. De sterke groei van de FSMA staft de aanleg van deze liquiditeitsreserve.

Financieringsfonds

Het *financieringsfonds* en de schuld aan de kredietinstellingen nemen gelijktijdig af met de afschrijving van het gebouw dat daarmee wordt gefinancierd.

Schulden

De rubriek “schulden op meer dan één jaar” (28.025 k€) bevat het nog verschuldigde saldo van de leningen die zijn aangegaan voor de financiering van het gebouw van de FSMA. Het bedrag van de annuïteit dat in 2017 vervalt (1.702 k€), wordt opgenomen onder de rubriek “schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen”.

De schulden tegenover de leveranciers (2.353 k€) betreffen de facturen die op 31 december 2016 nog moeten worden betaald, alsook de nog te ontvangen facturen voor de tijdens het boekjaar 2016 geleverde diensten en goederen. Er zijn geen bemerkings betreffende deze schulden.

De overige schulden in verband met de werking omvatten hoofdzakelijk het saldo van de werkingsoverschotten die volgens het financieringsbesluit in de volgende jaren moeten worden terugbetaald. De stijging (+ 2.351 k€) kan hoofdzakelijk verklaard worden door het lager werkingsoverschot (- 2.270 k€) van het boekjaar 2014 dat tijdens 2016 werd terugbetaald en het werkingsoverschot (+ 4.447 k€) van het boekjaar 2015 dat pas in 2017 zal worden terugbetaald.

De rubriek schulden met betrekking tot belastingen en bezoldigingen daalt (-1.730 k€) ten opzichte van het vorig boekjaar. De schulden met betrekking tot de bezoldigingen en de sociale lasten omvatten op 31 december 2016 het in 2017 te betalen vakantiegeld (4.724 k€) en verdienstepremies (430 k€), de sociale lasten (829 k€) en de premies verschuldigd in het kader van de groepsverzekering (7.513 k€). Geen van deze schulden zijn vervallen op het einde van het jaar.

Werkingsoverschot

Het boekjaar 2016 werd afgesloten met een werkingsoverschot dat zal worden terugbetaald aan de financiële sector van 9.641 k€.

Toelichting bij de resultatenrekening

De opbrengsten

De rubriek “Opbrengsten” bestaat in hoofdzaak uit de bijdragen die door de ondernemingen, personen en verrichtingen onder toezicht van de FSMA verschuldigd zijn voor de dekking van haar werkingskosten. Voor de berekening van deze bijdragen wordt, volgens de modaliteiten die zijn vastgesteld door het financieringsbesluit, uitgegaan van hetzij een vast bedrag per gecontroleerde sector, hetzij een tarifiering van de verrichtingen, hetzij een vast bedrag.

De werkingskosten

Resultatenrekening	Boekjaar 2016		Boekjaar 2015	
II. WERKINGSKOSTEN		75.138		73.161
A. Diensten en Diverse goederen	12.048	16%	11.532	16%
B. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	57.032	76%	56.441	77%
C. Waardeverminderingen, voorzieningen en afschrijvingen	6.058	8%	5.188	7%

De werkingskosten van de FSMA bestaan voornamelijk uit personeelskosten (76 %).

De evolutie van de personeelskosten die ten aanzien van boekjaar 2015 met 1 % zijn gestegen, valt voornamelijk te verklaren door de ontwikkelingen van de lonen.

De “Diverse goederen en diensten” liggen in lijn met het boekjaar 2015.

Financiële resultaten

De financiële kosten omvatten hoofdzakelijk de interesten met betrekking tot de leningen die zijn aangegaan om het gebouw te financieren. Deze interestkosten dalen elk jaar.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Hangende geschillen en andere verplichtingen

Tegen de FSMA lopen een aantal vorderingen tot schadeloosstelling wegens vermeende tekortkomingen in het toezicht op de verzekeringsondernemingen en de pensioeninstellingen. Gezien de bijzondere omstandigheden van elk van die vorderingen evenals de overdracht van de desbetreffende controlebevoegdheden en geschillendossiers aan de NBB, is de FSMA van oordeel dat die vorderingen onontvankelijk en/of ongegrond zijn. Op dit ogenblik zijn er nog een aantal procedures hangende die zijn ingesteld tegen beslissingen tot schrapping van de inschrijving van verzekeringstussenpersonen of tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten, maar die houden geen rechtstreeks vermogensrechtelijk risico in voor de FSMA.

Verslag van de bedrijfsrevisor over het boekjaar afgesloten op 31 december 2016

Overeenkomstig de wettelijke en reglementaire bepalingen brengen wij U verslag uit over de uitvoering van de controle-opdracht die ons werd toevertrouwd.

Verslag over de jaarrekening - oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben de controle uitgevoerd van de jaarrekening over het boekjaar afgesloten op 31 december 2016, opgesteld op basis van het in België van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel, met een balanstotaal van 94.363 (000) EUR en waarvan de resultatenrekening afsluit met een overschot van 10.641 (000) EUR. Wij hebben eveneens de bijkomende specifieke controles uitgevoerd die door de wet van 2 augustus 2002 en het koninklijk besluit van 12 augustus 2003 zijn vereist.

Het opstellen van de jaarrekening valt onder de verantwoordelijkheid van het directiecomité. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het opzetten, implementeren en in stand houden van een interne controle met betrekking tot het opstellen en de getrouwe weergave van de jaarrekening die geen afwijkingen van materieel belang, als gevolg van fraude of van het maken van fouten, bevat; het kiezen en toepassen van geschikte waarderingsregels; en het maken van boekhoudkundige ramingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel over deze jaarrekening tot uitdrukking te brengen op basis van onze controle. Wij hebben onze controle uitgevoerd overeenkomstig de internationale controlestandaarden (ISA's) zoals deze in België werden aangenomen. Deze controlenormen vereisen dat onze controle zo wordt georganiseerd en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang, als gevolg van fraude of van het maken van fouten, bevat.

Overeenkomstig voornoemde controlenormen hebben wij rekening gehouden met de administratieve en boekhoudkundige organisatie van de FSMA, alsook met haar procedures van interne controle. Wij hebben van de verantwoordelijken en van het directiecomité van de FSMA de voor onze controles vereiste ophelderingen en inlichtingen verkregen. Wij hebben op basis van onze beoordeling de verantwoording onderzocht van de bedragen opgenomen in de jaarrekening. Wij hebben de gegrondheid van de waarderingsregels, de redelijkheid van de betekenisvolle boekhoudkundige ramingen gemaakt door de FSMA, alsook de voorstelling van de jaarrekening als geheel beoordeeld. Wij zijn van mening dat deze werkzaamheden een redelijke basis vormen voor het uitbrengen van ons oordeel.

Naar ons oordeel, rekening houdend met de toepasselijke wettelijke en bestuurrechtelijke voorschriften, geeft de jaarrekening afgesloten op 31 december 2016 een getrouw beeld van het vermogen, van de financiële toestand en van de werkingskosten van de FSMA en de in de toelichting vermelde gegevens stemmen met de bepalingen van het koninklijk besluit van 12 augustus 2003 overeen.

Brussel, 19 april 2017
André KILESE
Bedrijfsrevisor

LIJST VAN AFKORTINGEN

Voor de leesbaarheid worden in het jaarverslag afkortingen gebruikt, waarvan de volledige officiële benaming hieronder wordt weergegeven:

ADS	American Depository Shares
AICB	Alternatieve instelling voor collectieve belegging
AMF	Autorité des Marchés Financiers
Assuralia	Beroepsvereniging van de verzekeringsondernemingen
Bevak	Beleggingsvennootschap met vast kapitaal
Bevek	Beleggingsvennootschap met veranderlijk kapitaal
BIRA	Belgian Investor Relations Association
CeDES	Centre de Didactique Economique et Sociale
CFD	Contract for difference
CFI	Cel voor Financiële Informatieverwerking
DB	Defined benefit
DB2P	Databank Aanvullende Pensioenen
DC	Defined contributions
EBA	European Banking Authority
EER	Europese Economische Ruimte
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EIOPA	European Insurance and Occupational Pensions Authority
EMMI	European Money Markets Institute
ESMA	European Securities and Markets Authority
ESRB	European Systemic Risk Board
EU	Europese Unie
Euribor	Euro Interbank Offered Rate
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden
Febelfin	Belgische federatie van de financiële sector
Fintech	Financiële technologie
FISC	Financial Innovation Standing Committee
FOD	Federale overheidsdienst
FPD	Federale Pensioendienst
FSB	Financial Stability Board
FSMA	Financial Services and Markets Authority
IAIS	International Association of Insurance Supervisors
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IBP	Instelling voor Bedrijfspensioenvoorziening
IBR	Instituut van de Bedrijfsrevisoren
ICB	Instelling voor collectieve belegging
ICBE	Instelling voor collectieve belegging in effecten
IFRS	International Financial Reporting Standards
IOPS	International Organization of Pension Supervisors
IORP II	Richtlijn (EU) 2016/2341 van het Europees Parlement en de Raad van 14 december 2016 betreffende de werkzaamheden van en het toezicht op instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening
IOSCO	International Organization of Securities Commissions

KIID	Key Investor Information Document
KMO	Kleine en middelgrote ondernemingen
MCC	Mortgage and Consumer Credit
MiFID	Markets in Financial Instruments Directive
MiFID II	Richtlijn 2014/65/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende markten voor financiële instrumenten en tot wijziging van richtlijn 2002/92/EG en richtlijn 2011/61/EU
MTF	Multilateral Trading Facility
NBB	Nationale Bank van België
Ombudsfin	Ombudsdienst voor financiële diensten
OSSG	Official Sector Steering Group
OTC	Over-the-counter
OTF	Organized Trading Facility
PensioPlus	Belgische vereniging van pensioeninstellingen
PRIIP's	Packaged Retail and Insurance-based Investment Products
Privak	Private equity bevak
RSVZ	Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen
SCSC	Supervisory Convergence Standing Committee
SIGeDIS	Sociale Individuele Gegevens - Données Individuelles Sociales
STORI	Storage of Regulated Information
VBO	Verbond van Belgische Ondernemingen
VTE	Voltijdse equivalent
WAP	Wet Aanvullende Pensioenen

www.fsma.be